

Umhvørvis- og vinnumálaráðið

Dagfesting: 23. juli 2021

Mál nr.: 21/0226-12

Málsviðgjørt:

Ummælistíð:

Eftirkannað:

Uppskot til

Løgtingslóg um náttúruvernd (Náttúruverndarlógin)

Kapittul 1 Endamál og gildisøki o.a.

Endamálið við løgtingslógini

§ 1. Endamálið við løgtingslógini er at røkja margfeldið og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni, bæði fyri náttúruna sjálva og fyri náttúruna sum grundarlag undir burðardyggum virksemi, tilfeingi, mentan, heilsu og trivnaði hjá Føroya fólki nú og í framtíðini.

Gildisøki

§ 2. Løgtingslógin fevnir um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi.

Allýsingar

§ 3. Í hesi løgtingslógini skulu hesi hugtøkini skiljast soleiðis:

- 1) Fremmand lívvera: lívvera, sum ikki hoyrir til nakað slag ella nakran stovn, sum finst natúrliga á staðnum.
- 2) Heysting: at henta ella savna inn plantur ella plantupartar, eisini ber og fruktir, í útlívi og vinnu.
- 3) Innflutningur: at føra í land úr økjum uttan fyri gildisøkið hjá løgtingslógini.
- 4) Lívmargfeldi: margfeldið av vistskipanum, sløgum og ílegubrigdum innan fyri sløgini og tey vistfrøðiligu sambondini teirra millum.
- 5) Lívvera: einstaklingur av plantum, dýrum og smáverum, íroknaðir allir partar, sum kunnu nørast ella flyta ílegutilfar.
- 6) Náttúrumargfeldi: lívmargfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðimargfeldi, sum ikki í høvuðsheitum er úrslit av ávirkan frá menniskjum.
- 7) Náttúruslag: einháttað slag av náttúru, sum fevnir um allar livandi lívverur og umhvørvistættirnar, sum har virka, ella

serstök slög av náttúrufyribrigdum umframt serstök slög av jarðfrøðiligum fyribrigdum.

- 8) Plantur: leggstreingjaplantur, mosi, algur, soppar og skónir.
- 9) Slag (*species*): eftir lívfrøðiligum metingarstöði avgjörður bólkur av livandi lívverum.
- 10) Stovnur: bólkur av einstaklingum av sama slag, sum um somu tíð livir í einum avmarkaðum øki.
- 11) Tøka: øll avlíving ella burturtøka úr náttúruni av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, sama hvat endamálið er.
- 12) Útseting: at seta út, tilvitað at sleppa út ella at tveita sum burturkast lívverur í náttúruna ella í eina afturlatna skipan, har ið eingin vissa er fyri, at tær ikki sleppa út.
- 13) Vistfrøðiligt nyttuøki: øki, mørkini kunnu broytast við tíðini, sum hefur vistfrøðiligan týðning fyri eitt slag, til dømis sum gýtingarøki, vakstrarøki, øki, har ið fuglur søkir sær føði, ferðingarleið, hamskiftisøki, náttarhvíldarøki, makingarøki, yngliøki, vetrartilhaldsøki ella búøki.
- 14) Vistfrøðiligur standur: støða og gongd við atliti at nyttu, bygnaði og framleidni, har ið eitt náttúruslag finst, í mun til ítøkiligar ávirkanartættir.
- 15) Vistskipan: ein meira ella minni greidliga avmarkað og einsháttað náttúruskipan, har ið plantusamfeløg, dýrasamfeløg og smáverusamfeløg virka í samanspæli sínámillum og við umhvørvið, sum ikki er livandi.

Almenn fyrilitsskylda

§ 4. Øll hava skyldu til at fara fram við fyriliti og gera tað, sum rímligt er, til, at náttúrumargfeldið ikki verður fyri skaða. Verður virkað sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitsskyldan at rokna sum lokin, um fyrirteytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Onnur týðandi samfelagsáhugamál

§ 5. Tiltøk eftir hesi løgtingslógini skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

Kapittul 2 Fyrisiting av slögum

Fyrisitingarmeginregla

§ 6. Veiða og onnur tøka av dýrum, sum natúrliga liva vill, kann bara fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg.
Stk. 2. Heysting og onnur tøka av villum plantum er loyvd, tá ið hon ikki hóttir stovnin á staðnum ella er avmarkað við lóg ella við heimild í lóg.
Stk. 3. Gagnnýtsla og onnur tøka av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum verður skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi.

Tøka eftir meting hjá landsstýrismanninum

§ 7. Landsstýrismaðurin kann við kunngerð ella fyrisitingaravgerð loyva tøku av villum súgdýrum og fugli:

- 1) til at verja plantur, dýr og vistskipanir, sum finnast natúrliga í náttúruni,
- 2) til at verja fyri skaða á grøði, húsdýr, fisk, vatn ella aðra ogn,
- 3) til at tryggja almenn heilsufyrilit og trygdarfyrilit ella onnur týðandi almenn áhugamál,
- 4) til at endurreisa stovnar,
- 5) til gransking, undirvísing ella flokkanarvirksemi, ella
- 6) sum eru fremmandar lívverur.

Stk. 2. Tøka eftir stk. 1, nr. 1-5, kann bara loyvast, um hon ikki hóttir lívførið hjá stovninum ella tað ikki ber til at røkka endamálinum á annan nøktandi hátt. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við einum loyvi til tøku.
Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann av sínum eintingum seta í verk tøku við endamálinum, sum nevnd eru í stk. 1, nr. 1-6, sbr. stk. 2. Tøkan kann um neyðugt fara fram á ognini hjá øðrum.

Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri slíkari tøku.

Tøka av ryggleysum dýrum

§ 8. Um ikki annað er ásett, er loyvt at:

- 1) avlíva ryggleys dýr, sum eru til ónáðir ella skaða,
- 2) avlíva fremmand ryggleys dýr og
- 3) taka ryggleys dýr, um tað ikki hóttir stovnin í økinum.

Stk. 2. Tá ið landsstýrismaðurin setur í verk tiltak eftir stk. 1, nr. 1 ella 2, kann hetta um neyðugt fara fram á fastogn hjá øðrum.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur ella taka avgerð um tøku av ryggleysum landdýrum.

Stk. 4. Gagnnýtsla og onnur tøka av villum ryggleysum dýrum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum verður skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi.

Tøka av plantum

§ 9. § 6, stk. 2, er ikki til hindurs fyri, at plantur verða burturtiknar til at verja fyri skaða á heilsuna hjá fólki og dýrum, á grøði ella aðra ogn, til at taka burtur fremmandar lívverur ella til at røkja týðandi samfelagsáhugamál.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann á ognini hjá øðrum seta tiltøk í verk til at verja fyri skaða sum nevndum í stk. 1 og taka stig til burturtøku til at verja natúrlig sløg og vistskipanir.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur ella taka avgerð um heysting ella aðra tøku av plantum, sum ikki er fevnd av reglum í ella hefur heimild í aðrari lóg.

Stk. 4. Gagnnýtsla og onnur tøka av villum plantum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum verður skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi.

Vard sløg

§ 10. Landsstýrismaðurin kann við kunngerð útnevna nærri tilskilað sløg sum

- vard. Tá ið avgerð verður tikin hesum viðvíkjandi, skal stórir dentur leggjast á,
- 1) stovnsstøðuna ella stovnsongdina hjá slagnum,
 - 2) um slagið hevur munandi part av síni natúrligu útbreiðslu ella ílegusereyðkennir í Føroyum, ella
 - 3) um altjóða skyldur eru knýttar at slagnum.

Innihaldið í verndini

§ 11. Í kunngerð um vard sløg eftir § 10, stk. 1, kann landsstýrismaðurin:

- 1) áseta forboð fyri allari tøku, skaða á ella oyðilegging av einum vardum slag ella ávísimum stovnum av einum vardum slag, og at reglurnar í §§ 6-9 bara skulu galda, í tann mun sum kunngerðin ásetur.
- 2) áseta reglur fyri vernd av ávísimum sløgum av vistfrøðiligum nytuøkjum, sum eru minni í vavi. Fyrlitini, sum áløgd verða, skulu ikki hava munandi ampa við sær fyri brúk, sum er í gongd. Seta fyrlitini til samans avmarkingar, sum hava munandi ampa og miss við sær, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir kapitli 4, ella at undantak verður gjørt eftir stk. 4. Ásetingin er ikki galdandi í sjónum.
- 3) seta krøv um at gera greiðu fyri, hvørjar avleiðingar ætlað inntriv í tey vistfrøðiligu nytuøkini hjá einum slag hava fyri slagið, eisini um at gera greiðu fyri øðrum vistfrøðiligum nytuøkjum, sum kunnu gera sítt til at tryggja, at slagið verður vart.

Stk. 2. Kunngerðin kann áseta reglur um røktartiltøk í samsvari við § 26, tá ið tað krevst til at verja slagið.

Stk. 3. Verða sambært stk. 1, nr. 2, reglur ásettar um vernd av ávísimum sløgum av vistfrøðiligum nytuøkjum hjá vardum sløgum, har ið virkin røkt ella aðrar atgerðir eru ein fyrirtreyt fyri at røkja økið, kann landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til at tryggja slík økir. Tað almenna kann gera nærri avtalu við

jarðareigara, rættindahavara ella onnur um at røkja eitt vistfrøðiligt nyttuøki hjá vardum sløgum.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá kunngerð eftir § 10, um tað ikki ger stovnsstøðuna ella stovnsgongdina hjá slagnum verri, ella um týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt.

Handil o.a.

§ 12. Til at verja dýrasløg og plantusløg, sum natúrliga liva vill, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur fyri innflutningi, útflutningi, flutningi, sølu og varðveitslu ella ognarhaldi av livandi ella deyðum eintøkum ella pørtum av slíkum sløgum.

Kapittul 3 Fremmandar lívverur

Fyrilitskrav

§ 13. Tann, sum hefur ábyrgdina, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í náttúruna, skal fara fram við fyriliti og, alt tað er gjørligt, royna at forða fyri, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Verður sett út sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitskyldan at rokna sum lokin, um fyrirteytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Stk. 2. Tann, sum fer undir virksema ella tiltak, sum kann hava við sær, at livandi ella lívførar lívverur spjaðast ella sleppa út, hagar ið tær ikki liva natúrliga, skal í rímligan mun taka stig til at forða fyri, at hetta hendir.

Stk. 3. Kemur skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi fyri, orsakað av at fremmandar lívverur verða settar út ella ótilætlað sleppa út, skal tann, sum hefur ábyrgdina, beinanvegin boða landsstýrismanninum frá og taka stig samsvarandi §§ 38 og 39, uttan so at slík skylda at boða frá og taka stig er galdandi eftir aðrari lóg.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta reglur um virksema ella tiltøk, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur, sum ikki liva natúrliga á einum stað, spjaðast ella ótilætlað sleppa út, og um fráboðanarskylduna eftir stk. 3.

Innflutningur

§ 14. Til at verja lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur um innflutning av livandi ella lívførum lívverum, og at ávísar lívverur ella bólkar av lívverum bara kunnu flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum. Er endamálið við innflutninginum at seta út í náttúruna, skal umsóknin um loyvi gera greiðu fyri, hvørji árin ið útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við loyvinum.

Stk. 2. Til at forða fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta forboð fyri at flyta inn ávísar lívverur ella bólkar av lívverum.

Útseting og søla

§ 15. Tað er ongum loyvt uttan við heimild í § 16 ella við loyvi frá landsstýrismanninum at seta út:

- 1) lívverur av sløgum og undirsløgum, sum ikki finnast natúrliga í Føroyum,
- 2) vill súgdýr og fugl av sløgum, undirsløgum ella stovnum, sum ikki frammanundan finnast natúrliga í einum øki, ella
- 3) lívverur, staðegin stamma undantikin, á sjógv ella í áir, vøtn, ósar og løkir, heldur ikki í manngjørdar hyljar, uttan við loyvi eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann, tá ið plantur, sum settar verða út í privatar urtagarðar, eru undantiknar, í kunngerð áseta reglur um krøv um loyvi til at seta út lívverur, sum ikki frammanundan finnast natúrliga á einum stað. Landsstýrismaðurin kann eisini í kunngerð áseta forboð fyri at seta út og selja ávísar lívverur, tá ið tað

verður mettt at vera neyðugt til at sleppa undan skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið.

Stk. 3. Umsókn um loyvi til at seta út sambært stk. 1 og sambært kunngerð við heimild í stk. 2, 1. pkt., skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Landsstýrismaðurin kann leggja treytir við loyvinum. Loyvi kann ikki gevast, um orsök er at halda, at útsetingin fær munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Loyvi kann heldur ikki gevast í ósamsvari við forboð, sum er ásett við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta krøv til umsóknina.

Útseting uttan serligt loyvi

§ 16. Verður fyrilitskravið eftir § 13 hildið, er loyvt uttan serligt loyvi eftir hesi løgtingslógini at seta út:

- 1) lívverur, sum við loyvi sambært kunngerð við heimild í § 14, stk. 1, 1 pkt., eru innfluttar við útseting í hyggju,
- 2) plantur í privatar urtagarðar og
- 3) plantur í lundir, viðarlundir og onnur velt økir, um planturnar í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið og spjaðingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann í kunngerð áseta, at nærri tilskilaðar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu setast út uttan serligt loyvi, um útsetingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Í tí førinum kann fráboðan krevjast og rætturin at seta út uttan loyvi avmarkast til nærri ásett øki.

Stk. 3. Útseting eftir stk. 1 kann ikki fara fram í ósamsvari við kunngerð eftir § 15, stk. 2.

Onnur lóggáva

§ 17. Loyvir eftir hesi løgtingslógini sleppa ongum undan møguligum loyvum

til innflutning ella útseting, sum krevjast eftir aðrari lóggávu.

Kapittul 4 Økisvernd

Økisverndarmið

§ 18. Verndarøkir á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum og í sjónum eftir hesum kapitlinum skulu gera sítt til at verja:

- 1) fjølbroytnið av náttúrusløgum og landsløgum,
- 2) sløg og ílegumargfeldi,
- 3) hótta náttúru og vistfrøðilig nytuøkir hjá vardum sløgum,
- 4) stórar heilar vistskipanir, eisini so at tær kunnu vera atkomandi til einfalt útlív,
- 5) økir við serstøkum náttúrusøguligum virðum,
- 6) náttúru, sum er merkt av brúki gjøgnum tíðirnar, ella sum eisini hevur mentanarsøgulig virðir, og at skipa brúk, sum ger sítt til at røkja náttúruvirðini,
- 7) vistfrøðiligar samanhagir og landslagssamanhagir innanlands og altjóða ella
- 8) tilvísingarøkir til at fylgja gongdini í náttúruni.

Kunngerðir um verndarøkir

§ 19. Landsstýrismaðurin skipar tað einstaka verndarøkið, sbr. §§ 20-24, við kunngerð.

Stk. 2. Kunngerðin skal áseta endamálið við verndarøkinum, eisini náttúruvirðini og mentanarvirðini, sum verndin skal røkja, og standin, sum miðað verður eftir at røkka við verndini, mørkini um verndarøkið, ávirkaðar ognir, og hvussu økið kann verða brúkt. Í kunngerð um sjóverndarøki skal vera tilskilað, um verndarendamálið fevnir um havbotnin, vatnsúluna, vatnsorpuna ella eina samanseting av hesum.

Stk. 3. Tann landafrøðiliga víddin á verndarøkinum skal samsvara við

verndarendamálið. Tá ið mörkinni um verndarøkið verða ásett, skal dentur leggjast á at røkja vistfrøðiligar leiklutir av týðningi fyri verndarendamálið og á, hvussu væl vistskipanin tolir árin uttanífrá. *Stk. 4.* Innan fyri karmin, sum geldur fyri hvønn verndarflokkin, kann landsstýrismaðurin í kunngerðini forbjóða ella áseta reglur fyri virksemi ella ferðslu, sum í sjálvum sær ella saman við øðrum brúki kann virka ímóti verndarendamálinum. Ásetast kann eisini, at sumt virksemi ikki kann fara fram, uttan at umsókn frammanundan er send landsstýrismanninum og landsstýrismaðurin hevur givið loyvi. Landsstýrismaðurin kann áseta serligar reglur fyri ymsar partar av økinum, tá ið tað er í samsvari við leiklutin, sum økisparturin hevur í mun til verndarendamálið.

Stk. 5. Verndarkunngerðin skal ikki vera til hindurs fyri, at burðardygt brúk, sum styðjar upp undir verndarendamálið í einum øki, kann halda fram.

Stk. 6. Verndarkunngerðin skal tinglýsast.

Tjóðgarðar

§ 20. Sum tjóðgarðar kunnu verjast størri náttúruøkir, sum bera í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir ella landsløg, sum í hævudsheitum ikki hava verið fyri tyngri náttúruinnavnum.

Stk. 2. Í tjóðgørðum skal eingin varandi ávirkan á náttúruhvørvið ella mentanarminnir fara fram, uttan so at slík ávirkan er ein fyritleyrt fyri at røkja verndarendamálið. Kunngerðin sambært § 19 skal verja landslagið við plantum, dýrum, jarðfrøðiligum fyrbrigdum og mentanarminnum fyri útbygging, verkløgum, dálking og øðrum virksemi, sum kann skaða verndarendamálið, og tryggja móguleikan at uppliva náttúruna í frið og náðum. Verndin er ikki til hindurs fyri gongd við fyriliti. Slík ferðsla kann eftir kunngerðini bara avmarkast ella forbjóðast í avmarkaðum økjum í einum tjóðgarði, og bara tá ið tað krevst til at

verja plantur ella dýr, mentanarminnir, leyst jørðildi ella jarðfrøðilig fyrbrigdir. *Stk. 3.* Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Er tað eisini viðkomandi at gera røktarætlan, skal hon vera partur av umsitingarætlanini.

Landslagsverndarøkir

§ 21. Sum landslagsverndarøkir kunnu verjast náttúruleysløg ella røktarlandsløg, sum hava vistfrøðiligt, mentanarligt ella upplivingarligt virði ella eru samleikaskapandi. Upp í landslagið verða eisini tald mentanarminnir, sum gera sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir. *Stk. 2.* Í einum landslagsverndarøki er ikki loyvt at fara undir nakað virksemi, sum í sær sjálvum ella saman við øðrum virksemi kann broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi. Virksemi, sum er í gongd, kann halda fram og mennast innan fyri tann í 1. pkt. ásetta karmin. Nýtt virksemi skal lagast eftir landslagnum. Dentur skal leggjast á heildarávirkanina frá virksemi í økinum. Í kunngerðini kunnu vera ásetingar um, hvat ið í sær sjálvum ella saman við øðrum virksemi kann broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi, um krøv til landslagseftirlagan og um aðra ferðslu enn gongd.

Stk. 3. Viðvíkjandi teimum pørtunum av landslagsverndarøkinum, har ið brúk er ein týðandi fyritleyrt fyri at røkja verndarendamálið, skal í seinasta lagi samstundis við verndarkunngerðina sambært stk. 1 uppkast til røktarætlan leggjast fram til at tryggja verndarendamálið. Ætlanin kann fevna um avtalu um brúk av økjum og rakstrarhættir. Í ætlanini ella avtaluni kunnu vera ásetingar um at samsýna privatum, sum hjálpa til at røkja økið.

Stk. 4. Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Er tað eisini viðkomandi at gera røktarætlan, skal hon vera partur av umsitingarætlanini.

Náttúrufríððókir

§ 22. Sum náttúrufríððókir kunnu verjast ókir, sum:

- 1) bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru,
- 2) umboða eitt ávíst náttúruslag,
- 3) á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi,
- 4) eru serlig jarðfrøðilig fyrbrigdir ella
- 5) hava serligt náttúruvísindaligt virði.

Stk. 2. Sum náttúrufríððókir kunnu eisini verjast ókir, sum við fríari menning ella virknum endurreisingartiltøkum kunnu fáa náttúruvirðir sum tey, sum nevnd eru í stk. 1.

Stk. 3. Í einum náttúrufríððóki er ongum loyvt at gera nakað, sum minskar um verndarvirðini sambært verndarendamálinum. Eitt náttúrufríððóki kann alfriðast fyri øllum virksemini, tiltøkum og ferðslu. Í kunngerðini kunnu vera ásetingar um mentanarminnir í náttúrufríððókinum.

Stk. 4. Verður eitt náttúrufríððóki skipað, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, ella har ið brúk er ein fyritleyrt fyri at røkja verndarendamálið, skal samstundis við verndarkunngerðina uppkast til røktarætlan leggjast fram til at tryggja verndarendamálið. Ætlanin kann fevna um avtalu um brúk av økjum og rakstrarhættir. Í ætlanini ella avtaluni kunnu vera ásetingar um at samsýna privatum, sum hjálpa til at røkja ókið.

Lívøkisvernd

§ 23. Við lívøkisvernd kunnu verjast ókir, sum hava ella kunnu fáa serligan týdning sum vistfrøðilig nyttuókir hjá einum ella fleiri nærri tilskilaðum sløgum. Forboð kann ásetast fyri virksemini og ferðslu, sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor. § 22, stk. 4, geldur samsvarandi.

Sjóverndarókir

§ 24. Sjóverndarókir kunnu skipast til at verja verndarvirðir í sjónum, eisini náttúruvirðir, sum eru vistfrøðiligar fyritleyrtir fyri sløgum, sum liva á landi.

Stk. 2. Sum sjóverndarókir kunnu verjast ókir, sum:

- 1) bera í sær sermerktar ella umboðandi vistskipanir, og sum ikki hava verið fyri stórum náttúruinnavnum,
- 2) bera í sær hótta, sjáldsama ella viðkvæma náttúru,
- 3) umboða eitt ávíst náttúruslag,
- 4) á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi,
- 5) eru serlig jarðfrøðilig fyrbrigdir,
- 6) hava serligt náttúruvísindaligt virði ella
- 7) hava serligan týdning sum vistfrøðilig nyttuókir hjá einum ella fleiri nærri tilskilaðum sløgum.

Stk. 3. Sjóverndarókir kunnu skipast til at halda eitt ella fleiri av miðunum í § 18.

Stk. 4. Tá ið sjóverndarókir verða skipað, skal tilskilast, um verndarendamálið og avmarkingarnar fevna um botnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Annars galda §§ 18, 19 og 25-31 samsvarandi, í tann mun tær hóska til.

Stk. 5. Í einum sjóverndaróki er ongum loyvt at gera nakað, sum minskar um verndarvirðini sambært verndarendamálinum. Eitt sjóverndaróki kann verjast fyri øllum virksemini, dálking og brúki við teimum avmarkingum, sum altjóðarættur setur.

Virksemisavmarkingarnar skulu vera í rímligum lutfalli við verndarendamálið.

Almannakunngering av verndarætlan

§ 25. Áðrenn uppskot til verndarkunngerð eftir § 19 verður orðað, skal landsstýrismaðurin almannakunngerera verndarætlanina við teimum týdningarmestu avleiðingunum, sum ókisverndin kann væntast at fáa. Eigargar og rættindahavarar skulu, alt tað er gjørligt, kunnast beinleiðis og fáa rímliga freist at koma við viðmerkingum til verndarætlanina.

Virksemi tá ið málsviðgerðin er byrjað

§ 26. Tá ið ein verndarætlan er almannakunngjørd eftir § 25, kann ein fyrisingarstovnur uttan nærri grundgeving havna eini umsókn um loyvi o.a. til virksemi í einum øki, sum er fevnt av verndarætlanini. Loyvi kann bara gevast, um virksemið ongan nevningarverdan týðning hevur fyri verndarætlanina. Tá ið týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann landsstýrismaðurin kortini geva loyvi til virksemið.

Stk. 2. Ásetingin í stk. 1 geldur bara í fyra ár, frá tí at verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár.

Bráðfeingisvernd

§ 27. Til at forða fyri skaða á verndarvirðir kann landsstýrismaðurin við kunngerð seta í verk bráðfeingisvernd av ávísum økjum.

Stk. 2. Gildistíðin hjá eini kunngerð um bráðfeingisvernd er avmarkað til fyra ár, frá tí at kunngerðin er kunngjørd. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár.

Røkt av verndarøkjum

§ 28. Landsstýrismaðurin kann skipa fyri røkt og uppmerking av verndarøkjum eftir hesum kapitlinum og gera avtalu við jarðareigara, rættindahavara ella onnur um at røkja nærri ásettar røktaruppgávur.

Stk. 2. Sum røkt kunnu fremjast tiltøk til at upphalda ella røkka náttúrustandinum ella røktarstandinum, sum er endamálið við verndini, eisini tiltøk til at beina ferðslu, beina fyri gróðri og væla um eftir náttúruinntiv. Røktartiltøk, sum munandi broyta standin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir verndararbeiðið, kunnu ikki fara fram eftir hesi greinini.

Stk. 3. Ávirka røktartiltøk privata ogn ella rættindir í verndarøkinum, skal eigarin ella

rættindahavarin, alt tað er gjørligt, hava fráboðan frammanundan.

Stk. 4. Fíggjarligir fyrimunir, sum standast av røktartiltøkum, ognast jarðareigaranum ella rættindahavaranum.

Stk. 5. Verður skipað fyri røkt eftir stk.1, skal røktarætlan, um til ber, leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina.

Undantak frá verndarkunngerð

§ 29. Landsstýrismaðurin kann gera undantak frá eini verndarkunngerð, um tað ikki er ímóti endamálinum við verndini og ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert, ella um trygdarfyrilit ella fyrilit fyri týðandi samfelagsáhugamálum gera tað neyðugt.

Endurgjald

§ 30. Eigari ella rættindahavari í ogn, sum heilt ella fyri ein part verður vard sum tjóðgarður, landslagsverndarøki, náttúrufríðøki, við lívøkisvernd ella sum sjóverndarøki, hevur rætt til endurgjald frá landinum fyri fíggjarligan miss, um verndin darvar brúk, sum er í gongd. Fyri brúk, sum loyvi krevst til frá almennum myndugleika, geldur rætturin til endurgjald bara, um loyvi er fingið, áðrenn verndarætlan er almannakunngjørd eftir § 25.

Áseting av endurgjaldi

§ 31. Í seinasta lagi eitt ár eftir at verndarkunngerðin er komin í gildi, skal landsstýrismaðurin geva eigara ella rættindahavara, sum innan fyra mánaðir, frá tí at verndarkunngerðin er komin í gildi, hevur sett fram skrivligt krav um endurgjald, tilboð um endurgjald eftir § 30. Áðrenn landsstýrismaðurin gevur tilboð eftir 1. pkt., skal hann tilnevna tvey óheft, serkøn metingarfolk at meta um møguligan fíggjarligan miss, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd. Landsstýrismaðurin kann í serligum førum

leingja ella endurnýggja eina freist, sum farið er út um.

Stk. 2. Tekur eigari ella rættindahavari ikki av tilboð eftir stk. 1, kann hann, í seinasta lagi seks mánaðir eftir at tað er givið, seta fram krav fyri landsstýrismannin um at fáa hann at biðja sorinskrivarán tilnevna metingarfólk at áseta endurgjald eftir § 30. Landsstýrismaðurin kann í serligum førum leingja ella endurnýggja freistina eftir 1. pkt.

Stk. 3. Í sambandi við fyrstu meting fyri rættinum tekur landið neyðugar útreiðslur hjá eigara ella rættindahavara upp á seg. Biður landsstýrismaðurin um yvirmeting, tekur landið somuleiðis neyðugar útreiðslur hjá eigara ella rættindahavara í sambandi við rættarviðgerðina upp á seg. Biður eigari ella rættindahavari um yvirmeting og fær betri úrslit enn eftir tí fyrri metingini, ber landið útreiðslurnar. Biður jarðareigari ella rættindahavari um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrri metingini, kann honum verða álagt at bera útreiðslurnar hjá landinum, men hann kann, um týðningarmiklar grundir gera tað rímiligt, heilt ella fyri ein part sleppa undan.

Kapittul 5

Myndugleiki eftir lögtingslógini, kæra, eftirlit o.a.

Myndugleiki eftir lögtingslógini

§ 32. Landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna sínar heimildir eftir hesi lögtingslógini.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri útinning av avhendum myndugleika ella uppgávum eftir lögtingslógini.

Kæra

§ 33. Avgerðir hjá myndugleikum, sum landsstýrismaðurin heimilar eftir § 32, stk. 1, kunnu kærast til landsstýrismannin.

Kærufreistin er fyra vikur frá degnum, tá ið boðað er frá avgerðini.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann leggja kærummyndugleikan eftir stk. 1 til annan fyrisitingarlígan myndugleika og áseta, at avgerðir hjá kærummyndugleikanum ikki kunnu kærast til annan fyrisitingarlígan myndugleika.

Eftirlit

§ 34. Landsstýrismaðurin er eftirlitsmyndugleiki og hevur eftirlit við standinum, sum náttúran er í, og við, at tað, sum er ásett í og við heimild í lögtingslógini, verður hildið. Eftirlitsmyndugleikin ger av, á hvørjum økjum hann førir eftirlit, men skal føra eftirlit í so stóran mun, at tað kann avdúka brot á ásetingarnar í lögtingslógini.

Stk. 2. Tá ið eftirlit verður ført, skal tann, sum eftirlit verður havt við, ella tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, veita eftirlitsmyndugleikanum neyðuga hjálp og upplýsingar. Eftirlitsmyndugleikin kann steðga fólk og førum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Dentur skal leggjast á at føra so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa fyri náttúruna sum gjørligt.

Kanningarvirksemini

§ 35. Tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir lögtingslógini, skal eftirlitsmyndugleikin, við samleikaváttan og uttan rættarúrskurð, hava ótarnaða atgongd at ogn, har ið virksemini fer fram, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, ella har ið náttúrumargfeldið verður mett at vera ávirkað. Eftirlitsmyndugleikin kann krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum kann hava týðning fyri uppgávur eftir lögtingslógini, útflýggjað til kanningar. *Stk. 2.* Eftirlitsmyndugleikin kann heita á lögregluna um at vera sær til hjálpar, tá ið heimildirnar eftir stk. 1 verða útintar.

Upplýsingarskylda og fráboðanarskylda

§ 36. Öll, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, hava, tá ið eftirlitsmyndugleikin biður um tað, og uttan at tagnarskylda forðar tí, skyldu til at lata eftirlitsmyndugleikanum tær upplýsingar, sum honum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir hesi løgtingslógini.

Stk. 2. Kemur skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi fyri orsakað av virkseminum, sum er fevnt av ásetingum í hesi løgtingslógini, skal tann, sum hevur ábyrgdina, skjótast gjørligt boða landsstýrismanninum frá, uttan so at vandin longu er avhæsaður ella skaðin bøttur.

Broyting og afturtøka av loyvum

§ 37. Landsstýrismaðurin kann strika ella broyta treytirnar í einum loyvi, sum er givið eftir hesi løgtingslógini, ella seta nýggjar treytir og um neyðugt taka loyvið aftur, um:

- 1) tað krevst til at forða fyri óvæntaðari, munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið,
- 2) minkast kann um ta skaðiligu ávirkanina, uttan at tað hevur órímligan kostnað við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum,
- 3) tað við nýggjari tøkni ber til at minka munandi um vansarnar fyri náttúrumargfeldið, ella
- 4) tann, sum varðar av virkseminum, brýtur ásetingar, sum ásettar eru í ella við heimild í løgtingslógini, og rættarbrotið er munandi, endurtekur seg ella er áhaldandi.

Stk. 2. Eitt loyvi, sum er givið eftir hesi løgtingslógini, kann í øllum førum takast aftur ella broytast, tá ið liðin eru tíggju ár, síðan tað varð givið. Landsstýrismaðurin kann linka avmarkingar og treytir í einum loyvi, um tað av royndum er greitt, at tað kann gerast, uttan at náttúrumargfeldið verður fyri skaðiligari ávirkan av týdningi.

Stk. 3. Tá ið avgerð verður tikin eftir stk. 1 og 2, skal fyrilit havast fyri útreiðslunum, sum broytingin fer at hava við sær fyri

tann, sum varðar av virkseminum, og fyrimunum og vansum, sum broytingin annars fer at hava við sær.

Kapittul 6 **Handhevjan og tvingilsiltøk**

Rætting og bøtandi tiltøk

§ 38. Landsstýrismaðurin kann áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við løgtingslógina ella avgerð við heimild í løgtingslógini.

Stk. 2. Tann, sum við at gera ímóti løgtingslógini ella avgerð við heimild í løgtingslógini er atvold til vanda fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða, skal seta tiltøk í verk til at forða fyri, at tað hendir. Er náttúrumargfeldið longu skatt, fevnir skyldan um at forða fyri, at viðurskiftini versna uppáftur meira, og, um tað er gjørligt, við upptøku, rudding, burturbeining, slætting og øðrum hóskaði tiltøkum at fáa náttúrumargfeldið aftur í sama stand sum frammanundan. Tiltøk, sum í sær sjálvum kunnu verða náttúruni ella umhvørvinum at skaða av týdningi, kunnu bara setast í verk við samtykki frá landsstýrismanninum ella eftir álegging eftir stk. 1.

Stk. 3. Skyldan at fyrirbyggja, væla um og endurreisa er ikki galdandi, í tann mun tað út frá útreiðslunum og virknaðinum av tiltøkunum, náttúruavleiðingunum av rættarbrotinum og skyldini og fíggjarstøðuni hjá tí, sum hevur framt rættarbrotið, hevði verið serliga órímligt.

Óvæntaðar umhvørvisavleiðingar av lógligum virkseminum

§ 39. Vísir virksemin í samsvari við løgtingslógina ella kunngerð ella avgerð við heimild í løgtingslógini seg at fáa munandi óvæntaðar avleiðingar fyri náttúrumargfeldið, skal tann, sum hevur ábyrgdina, seta rímlig tiltøk í verk til at forða fyri ella avmarka skaða ella vansar.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áleggja tí, sum hefur ábyrgdina, innan eina ásetta freist at fremja tiltøk sum tey, sum nevnd eru í stk. 1. Tá ið tað ikki er tí, sum hefur ábyrgdina, til serligan ampa, kann landsstýrismaðurin geva boð um at endurreisa standin, sum náttúrumargfeldið var í frammanundan.

Beinleiðis fremjing

§ 40. Lýðir tann, sum hefur ábyrgdina, ikki eini boð, sum bera í sær áleggingar sum tær, sum nevndar eru í § 38, stk. 1, ella § 39, stk. 2, kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk. Landsstýrismaðurin kann eisini bera so í bandi, at tiltøkini verða sett í verk, tá ið tað hefur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hefur ábyrgdina.

Stk. 2. Tí, sum hefur ábyrgdina, kann verða álagt at bera útreiðslurnar av tiltøkum eftir stk. 1. Kravið kann krevjast inn við panting.

Brúk av ogn hjá øðrum

§ 41. Tá ið tað krevst til at fremja tiltøk eftir §§ 38, 39 ella 40, kann ogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, ella, um neyðugt, fastogn hjá øðrum verða brúkt.

Stk. 2. Verður sambært stk. 1 fastogn hjá øðrum brúkt, skal tann, sum hefur ábyrgdina, veita tí, sum eigur fastognina, endurgjald fyri miss orsakað av skaða og ampa. Landið veitir trygd fyri upphæddini.

Tvingsilssektir

§ 42. Til at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í hesi lögtingslógini, verður framt, kann landsstýrismaðurin áleggja tvingsilssektir.

Stk. 2. Tvingsilssektir kunnu áleggjast, tá ið brot á eina áseting er staðfest, og byrja at telja, tá ið tann, sum hefur ábyrgdina, ikki heldur freistina at fáa viðurskiftini, sum landsstýrismaðurin hefur ásett, aftur í rættlag. Tvingsilssektir kunnu í serligum

førum áleggjast frammanundan og byrja í tí førinum at telja, tá ið eitt møgult rættarbrott byrjar. Ásetast kann, at tvingsilssektirnar telja, so leingi tey ólóggligu viðurskiftini standa við, ella at tær falla til gjaldingar fyri hvørt rættarbrottið. Tvingsilssektir telja kortini ikki, tá ið tað, orsakað av viðurskiftum, sum tann, sum hefur ábyrgdina, ikki kann lastast fyri, ikki ber til at lúka treytirnar. Tvingsilssektir kunnu áleggjast sum leypandi sektir ella sum staksektir.

Stk. 3. Tvingsilssektir verða álagdar tí, sum hefur ábyrgdina av rættarbrottinum. Er rættarbrottið framt vegna felag ella samtak, privatan ella almennan stovn, skulu tvingsilssektirnar vanliga áleggjast hesum. Eru tvingsilssektir álagdar felag, sum er partur av samtaki, kunnu álagdar tvingsilssektir eisini krevjast inn hjá móðurfelagnum. Krøvini kunnu krevjast inn við panting.

Stk. 4. Landsstýrismaðurin kann gera av at sleppa áløgðum tvingsilssektum.

Revsing

§ 43. Er ikki hægri revsing ásett í aðrari lóggávu, verður við sekt ella fongslu upp í eitt ár, ella undir skerpanði umstøðum fongslu upp í tvey ár, revsaður tann, sum tilætlað ella av ósketni brýtur ásetingar í ella við heimild í §§ 6-9, § 10, stk. 1, nr. 1 og 2, § 12, § 13, stk. 2-4, §§ 14-16, §§ 19-24, § 27, § 34, stk. 2, 1. pkt., ella §§ 35-38 ella ger ímóti álegging eftir § 39.

Stk. 2. Í reglum ásettum við heimild í ásetingum, sum nevndar verða í stk. 1, kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur um revsing fyri brot á ásetingar í reglunum. Landsstýrismaðurin kann somuleiðis áseta, at brot á ásetingar í reglunum ikki skal vera revsivert.

Stk. 3. Mál um brot á tær í stk. 1 nevndu ásetingarnar og ásetingar við heimild í teimum í stk. 1 nevndu ásetingunum verða viðgjørd sum lögreglumál.

Tvingsilssektirnar í kapitli 86 og 87 í Lov om Retsplejelov for Færøerne verða brúkt sum í ríkisákæramálum

Stk. 4. Felög og aðrir lögfrøðiligir persónar verða revsaðir sambært reglunum í kapitli 5 í revsilógini.

Kapittul 7 **Gildiskoma o.a.**

Gildiskoma

§ 44. Henda lögtingslógin kemur í gildi 1. januar 2022.

Fylgibroytingar í øðrum lögtingslógum

§ 45. Hesar fylgibroytingarnar verða gjørdar í øðrum lögtingslógum:

- 1) Í lögtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m., sum broytt við lögtingslóg, nr. 65 frá 14. mai 2020, verður í § 11, litra b, “lögtingslóg um náttúrufriðing” broytt til: “lögtingslóg um náttúruvernd”.
- 2) Lögtingslóg nr. 27 frá 9. september 1954 um fuglaveiðu v.m., sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 48 frá 15. mai 2014, verður broytt soleiðis:
 - a) Í § 6 verður “friðingarnevndin smb. Ll. nr. 48 frá 9. juli 1970” broytt til: “landsstýrismaðurin”.
 - b) Í § 7, stk. 1, verður “friðingarnevndini” broytt til: “landsstýrismanninum”.
 - c) Í § 9, stk. 1, verður “Friðingarnevndin” broytt til: “Landsstýrismaðurin”.
 - d) Í § 12, stk. 1, verður “friðingarnevndina” broytt til: “landsstýrismannin”.
 - e) Í § 17 verður sum stk. 3 sett: “*Stk. 3.* Veiða kann hóast stk. 2 ikki fara fram í ósamsvari við verndartiltøk eftir lögtingslóg um náttúruvernd.”

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Náttúran er tí føroyska samfelagnum virðismikil, og margfeldið í náttúruni er ein fyrirtreyt fyri náttúruutilfeinginum, sum á mangan hátt er grundarlag undir okkara lívstreytum og trivnaði. Náttúran skapar eisini karmar fyri náttúruupplivingum og ferðavinnu.

Í septembur 2015 samdust øll tey 193 limalondini í ST um 17 burðardygg menningarmál, sum londini skulu miða eftir at røkka fyri 2030. Tað yvirskipaða endamálið við menningarmálunum er at geva øllum heimsins íbúgvum eitt virðiligt lív og fremja burðardyggja atferð, so at jørðin verður latin komandi ættarliðum í góðum standi. Heimsmál nr. 14 og 15 snúgva seg um at verja lívið ávikavist í havinum og á landi, og í undirpunktunum til tað 15. heimsmálið er m.a. ásett, at londini skulu gera sítt til at røkja vistskipanir, steðga lívmargfeldissvinni og brúka náttúruna burðardygt í samsvari við altjóða avtalur.

ST-sáttmálin um lívmargfeldi varð samtyktur á heimsfundinum í Rio De Janeiro í 1992, og í Johannesburg tígguju ár seinni staðfestu stjórnarleiðarar úr 155 londum, at sáttmálin er týðningarmesta amboð hjá heimssamfelagnum til at tryggja lívmargfeldið í heiminum. Fólkatíngið setti í 1993 sáttmálan í gildi fyri alt ríkið, og seinni sama ár samtykti lógtíngið, at Føroyar taka undir við donsku staðfestingini av sáttmálanum. Sáttmálin var ein avleiðing av ampanum, sum heimssamfelagið hevði av, at lívmargfeldið í heiminum alsamt svinnur. Sáttmálin leggur dent á, at sáttmálalondini við vernd og burðardyggari menning skulu virka ímóti hesi gongdini.

Við uppskotinum til lógtíngislóg um náttúruvernd verður nýtt støði lagt undir røkt av margfeldinum í føroysku náttúruni í samsvari við sáttmálan um lívmargfeldi. Umframti lívmargfeldi hevur lógaruppskotið til endamáls at verja landslags- og jarðfrøðimargfeldi. Sum felagshugtak fyri alt margfeldi í náttúruni verður hugtakið náttúrumargfeldi brúkt.

Longu í 2000 varð ein arbeiðsbólkur settur at lýsa støðuna og galdandi lóggávu á m.a. náttúruverndarøkinum og koma við uppskotum um ábøtur. Í frágreiðing, sum arbeiðsbólkurin læt úr hondum í 2001, varð m.a. staðfest, at náttúrufríðingarlógin frá 1970 als ikki nøktaði tørvinn á náttúrufrýsiting í Føroyum. Mælt varð til at gera eina tíðarhóskandi náttúruverndarlóg og at raðfesta altjóða avtalur á náttúru- og umhvørvisøkinum. Síðan hevur í fleiri umførum verið arbeitt við at fáa til vega eina føroyska náttúruverndarlóg, men uttan at komið hevur verið á mál.

Í mars 2017 setti táverandi landsstýrismaður í heilsu- og innlendismálum ein arbeiðsbólk at orða uppskot til nýggja føroyska náttúruverndarlóg. Í arbeiðsbólkinum sótu umboð fyri táverandi Heilsu- og innlendismálaráðið, Umhvørvisstovuna, Mentamálaráðið og Kommunufelagið.

Arbeiðsbólkurin gjørði í samráð við landsstýrismannin av at hava norsku *naturmangfoldloven* frá 2009 sum fyrimynd og leist. Í mars 2019 varð uppskot til lógtíngislóg um frýsiting av margfeldinum í náttúruni lagt fyri tíngið, men lógaruppskotið fall burtur við tíngsetulok.

Í samgonguskjalinum hjá sitandi samgonguflokkum, Sambandsflokkinum, Fólkaflokkinum og Miðflokkinum, er ásett, at uppskotið til lögtingslóg um fyrisiting av margfeldinum í náttúruni skal endurskoðast.

Við hesum uppskotinum til lögtingslóg um náttúruvernd, sum er ein styt og tillagað útgáva av uppskotinum til lögtingslóg um fyrisiting av margfeldinum í náttúruni, verður miðað eftir at nútímansgera føroyska náttúruvernd og náttúrufyrising. Uppskotið kemur í staðin fyri partar av galdandi lögtingslóg um náttúrufriðing frá 1970, men av tí at summi viðurskiftir í náttúrufriðingarlógini ikki verða mett at hóska natúrliga saman við evnisøkinum fyri hesa lógina, verður náttúrufriðingarlógini verandi í gildi.

1.2. Galdandi lóggáva

Náttúruvernd er skipað sambært lögtingslóg nr. 48 frá 9. juli 1970 um náttúrufriðing við seinni broytingum. Uppskotið til náttúrufriðingarlóg varð gjørt í fimmtiárunum og sent landsstýrinum tann 15. august 1959. Lógin, sum varð samtykt í 1970, hevur við heilt fáum undantøkum sama orðaljóð sum uppskotið frá 1959. Lógin er gjørd við støði í táverandi lóggávu á økinum í hinum Norðurlondunum.

Náttúrufriðingarlógin er býtt upp í fimm partar eftir innihaldi. Fyrsti partur hevur ásetingar um verju av náttúruni, um at inntriv bara kunnu fara fram sambært loyvi frá friðingarmyndugleikanum, og um hvørji fyrilit ið havast skulu, tá ið slík loyvir verða givin. Annar partur hevur ásetingar um friðing, t.e. hvørji øki, lutir o.a. ið friðast kunnu, og hvussu friðingar kunnu verða framdar. Triði partur fevnir um friðingarmyndugleikarnar, t.e. tær staðbundnu friðingarnevndirnar og yvirfriðingarnevndina. Fjórdi og fimti partur eru um málsviðgerð í ávikavist friðingarnevndunum og yvirfriðingarnevndini.

Eftir galdandi náttúrufriðingarlóg eru fyrisingarmyndugleikarnir tær staðbundnu friðingarnevndirnar og yvirfriðingarnevndin. Landsstýrið kann eftir tilmæli frá yvirfriðingarnevndini í kunngerð friða dýra- og plantusløg og jarðfrøðilig fyrbrigdir. Landsstýrið velur eisini limir í friðingarnevndirnar og yvirfriðingarnevndina. Tær staðbundnu friðingarnevndirnar viðgera mál um loyvi til bygging, vegagerð o.a. í teimum økjum, sum fevnd eru av §§ 2-4, og mál um friðing eftir § 6. Yvirfriðingarnevndin skal staðfesta allar avgerðir, sum tiknar verða í teimum staðbundnu friðingarnevndunum, eisini hóast eingin kæra er. Samstundis er yvirfriðingarnevndin kærmyndugleiki fyri avgerðir hjá teimum staðbundnu friðingarnevndunum. Avgerðir hjá yvirfriðingarnevndini eru endaligar og kunnu eftir lógini ikki leggjast fyri dómstólarnar. Yvirfriðingarnevndin kann tó taka mál upp til nýggja viðgerð.

Flestu mál, sum viðgjørd verða í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og yvirfriðingarnevndini, eru umsóknir um verkætlanir o.a. í økjum, har ið tað eftir lógini krevst loyvi frá friðingarmyndugleikanum. Tað snýr seg um umsóknir um at byggja seyðahús o.a., at seta antennur upp og at gera vegir, gøtur, brýr o.a. Eisini verða broytingar í byggisamtyktum, sum fevna um økir, sum fevnd eru av § 2 í lógini, í onkrum førum lagdar fyri friðingarnevndirnar til ummælis, hóast einki krav er um hetta í lógini. Millum málini, sum krevja drúgva viðgerð, teljast størri verkætlanir, t.d. vatnorkuútbýggingar hjá SEV, men eisini eitt nú vegir og gøtur. Mál um at friða økir eru fá í tali, men krevja vanligu eisini drúgva viðgerð.

Har ið galdandi lóggáva serliga byggir á fyrilit fyri vakurleika og sjáldsemi, byggir uppskotið til náttúruverndarlóg serliga á fyrilit fyri vernd av margfeldinum í náttúruni. Har ið galdandi lóggáva verður umsitin av leikfólki í teimum staðbundnu friðingarnevndunum og fakfólki í

yvirfriðingarnevndini, leyst av tí politisku skipanini og uttan fyri fyrisitingarlógina, verður tann nýggja lógin ætlandi fyrisitin av eini fakkønari náttúrufyrisiting undir ábyrgd hjá landsstýrismanninum.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Tað yvirskipaða endamálið við lógaruppskotinum er at fáa til vega dagførda lóggávu til at verja ta føroysku náttúruna við øllum hennara margfeldi. Endamálið er at røkja lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldið og tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni, bæði fyri náttúruna sjálva og fyri náttúruna sum grundarlag undir burðardyggum virkseimi, tilfeingi, mentan, heilsu og trivnaði hjá Føroya fólki nú og í framtíðini.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Uppskotið er ætlað at koma í staðin fyri partar av galdandi náttúrufriðingarlóg, men fevnir víðari enn galdandi lóg. Uppskotið dagførir og fjøltáttar regluverkið um vernd av dýra- og plantusløgum og um økisvernd og útvegar heimildir til at basa hóttanini frá fremmandum lívverum.

Heimildirnar hjá landsstýrismanninum eftir lógini verða ætlandi lagdar til Umhvørvisstovuna, sum er náttúrafakmyndugleikin undir landsstýrismanninum, at umsita.

Uppskotið tekur støði í náttúruvirðinum, men á ein hátt, sum tryggjar, at tørvurin hjá Føroya fólki kann verða nøktaður og samfelagsligir tørvir røktir. Dentur verður kortini lagdur á, at náttúran setur karmar, sum vit noyðast at geva okkum far um, skal tað ikki fáa avleiðingar fyri okkum sjálv ella komandi ættarlið. Lógin skal galda fyri alt margfeldi í náttúruni, t.e. vistskipanir, náttúrusløg, dýra- og plantusløg og ílegumargfeldi innan fyri stovnar av sløgum.

Lógaruppskotið leggur upp fyri, at náttúran er broytilig, og at tað krevur ymislig amboð at røkka endamálinum at steðga lívmargfeldissvinni.

Kapittul 1 – Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-5)

Lógarkapittul 1 byrjar við eini endamálsáseting. Endamálið er, at náttúran við sínum lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldi og vistfrøðiligu tilgongdum skal verða røkt bæði fyri náttúruna sjálva og fyri náttúruna sum grundarlag undir burðardyggum virkseimi, tilfeingi, mentan, heilsu og trivnaði nú og í framtíðini.

Tað landafrøðiliga gildisøkið hjá lógini fevnir um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi (12 fjórðingar).

Fyrilit í fyrisitingini

Til at røkja margfeldið í føroysku náttúruni og styðja upp undir burðardygt brúk skal sitast fyri lógini samsvarandi niðannevndu miðum og meginreglum.

Røktarmið fyri sløg (species)

Miðast skal eftir at røkja dýra- og plantusløg og teirra ílegumargfeldi, og at sløgini skulu finnast í lívførum stovnum í sínum natúrligu útbreiðsluøkjum. Tá ið tað krevst til at røkka hesum endamálinum, eiga eisini vistfrøðilig nytuøkir og aðrar vistfrøðiligar fyrirtreytir, sum sløgini ikki fáa verið fyruttan, at verða røkt. Røktarmiðið geldur ikki fyri fremmandar lívverur.

Røktarmið fyri náttúrusløg og vistskipanir

Miðast skal eftir at røkja margfeldið av náttúrusløgum í teimum natúrligu útbreiðsluøkjum umframt margfeldið av sløgum og vistfrøðiligar tilgongdir, sum eyðkenna hvørt náttúruslagið. Eisini skal miðast eftir at røkja nyttuleiklutir, bygnað og framleidni hjá vistskipanum í rímligan mun.

Vitanarregla

Avgerðir viðvíkjandi náttúrumargfeldinum eftir lógini skulu, so langt sum tað er rímligt, byggja á tøka vísindaliga vitan um stovnsstöðuna hjá sløgum, útbreiðsluna og tann vistfrøðiliga standin hjá náttúrusløgum og virknaðin av árinum. Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímligt alt eftir málinum og vandanum fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða. Dentur kann eisini leggjast á vitan, sum er grundað á royndir hjá ættarliðum, sum hava livað av og í samanspæli við náttúruna, og sum kann styðja upp undir burðardygt brúk og at náttúrumargfeldið verður vart.

Fyrivarnisregla

Verður avgerð tikin eftir lógini, hóast nøktandi vitan ikki er tøk um, hvørji árin avgerðin kann hava á náttúruna, skal miðast eftir at sleppa undan møguligum munandi skaða á náttúrumargfeldið. Er vandi fyri álvarsligum ella óbótaligum skaða á náttúrumargfeldið, eigur vitanartrot ikki at verða brúkt sum grundgeving fyri at útseta ella lata vera við at seta í verk fyrisitingartiltøk.

Heildaravirkunarregla

Metast skal um hvørt árin á eina vistskipan við støði í heildartrýstinum, sum vistskipanin er ella verður fyri.

Skadavaldarin rindar

Tann, sum varðar av virkseminum, eigur, um tað ikki, alt eftir virkseminum og skaðanum, er órímligt, at rinda fyri at forða fyri ella avmarka skaða, sum virkseimið veldur náttúrumargfeldinum,

Umhvørvisgóð tøkni og rakstrarhættir

Til at sleppa undan ella avmarka skaðilig árin á náttúrumargfeldið skal støði takast í rakstrarháttum, tøkni og staðseting, sum eftir eini heildarmeting av fyrrverandi, verandi og komandi brúki av margfeldinum og fíggarligum viðurskiftum geva tey bestu samfelagsligu úrslitini.

Kapittul 2 – Fyrisiting av sløgum (§§ 6-12)

Í lógarkapitli 2 eru reglur um fyrisiting av sløgum. Í § 6 verður ein almenn fyrisitingarmeginregla ásett fyri veiðu, heysting og aðrari tøkum av sløgum.

Tá ið talan er um villar lívverur í sjónum og í áum, vøtnum, ósum og løkum, verður atgongdin at gagnnýtslu og aðrari tøkum skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi. Tað ber í sær, at §§ 6 til 19 í lógaruppskotinum ikki galda fyri gagnnýtslu og aðra tøkum av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvum og áum, vøtnum, ósum og løkum, sum er fevnt av løgtingslóg um sjófeingi.

Lógaruppskotið heimilar aðra tøkum av villum súgdýrum og fugli enn veiðu, eitt nú til at verja fyri skaða á fólk ella ogn, tá ið ávísar treytir eru loknar.

Landsstýrismaðurin fær kunngerðarheimild at útnevna nærri tilskilað dýra- og plantusløg sum vard. Tá ið sløg verða vard, kunnu reglurnar eisini verja vistfrøðilig nyttaøkir á landi, men ikki

í sjónum. Fyrilitini, sum áløgd verða, skulu ikki gera tað munandi tvørligari at útinna brúk, sum er í gongd.

Er tørvur á virknum tiltøkum til at verja og røkja vard sløg og teirra vistfrøðiligu nyttuøkir, kunnu virkisætlanir gerast.

Kapittul 3 – Fremmandar lívverur (§§ 13-17)

Í lógarkapitli 3 verða ásettar reglur um fremmandar lívverur.

Fyri innflutning og útseting av fremmandum lívverum sum avleiðing av tilvitaðum gerðum hjá fólki verða soljóðandi reglur skotnar upp:

- eitt fyrilitskrav til øll, sum seta lívverur út, ella sum hava ábyrgd av virksesemi, sum kann hava við sær, at fremmandar lívverur spjaðast ella sleppa út
- landsstýrismaðurin kann áseta krav um loyvi til at flyta inn ávísar lívverur ella bólkar av lívverum,
- eitt krav um, at umsókn um útseting skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á lívmargfeldið
- eitt krav um, at loyvi ikki kann gevast til innflutning ella útseting eftir lógini, um orsök er at halda, at innflutningurin ella útsetingin fer at hava við sær munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldi

Einstøk undantøk skulu kunna gerast frá kravinum um loyvi til at seta út. Eitt nú tá ið talan er um at seta út lívverur, har ið innflutningsloyvi longu er givið undir tí fyriritreyt, at lívveran skal setast út í umhvørvið. Harumframt er útseting av plantum í lundir, viðarlundir og onnur velt økir undantikin, í tann mun tað ikki verður mett, at planturnar fara at spjaðast út um økið. Útseting við loyvi eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m. (alilógini) er somuleiðis undantikin loyviskravi eftir lógaruppskotinum.

Fyri allar flokkar av sløgum verða skotnar upp reglur, sum geva landsstýrismanninum heimild til – uttan at fyrisitingarmeginreglan er til hindurs fyri tí – at basa fremmandum lívverum, sum hótta natúrligar plantur og dýr ella onnur týðandi samfelagsáhugamál. Reglurnar galda, sama hvussu lívverurnar, sum talan er um, eru endaðar í tí føroysku náttúruni.

Kapittul 4 – Økisvernd (§§ 18-31)

Lógarkapittul 5 um økisvernd kemur í stóran mun í staðin fyri § 6 í galdandi náttúrufriðingarlóg. Reglurnar eru fjøltáttaðar og nútímansgjørðar, og har ið náttúrufriðingarlógin gav heimild til at friða økir, gevur lógaruppskotið í staðin heimild at skipa ymisk sløg av verndarøkjum.

Ásetingarnar um økisvernd fevna bæði um vernd á landi, eisini í áum, vøtnum, ósum og løkum, og vernd í sjónum á føroysku landleiðini. Verndarøkir verða skipað við kunngerð.

Uppskotið hevur eina almenna áseting við økisverndarmiðum. Miðini snúgva seg fyrst og fremst um verndartørvin hjá náttúruni, eisini náttúru, sum er merkt av mannabruki gjøgnum tíðirnar. Økisvernd skal ikki tryggja ávís sløg av brúki fram um onnur. Í tann mun brúk av náttúruni verður nevnt í økisverndarmiðunum, er tað fyri at leggja dent á, at talan skal vera um brúk, sum hevur gagnliga ávirkan á verndarvirðini. Tað er ein fyriritreyt fyri økisverndini í sjálvari sær, at tað hevur virði eftir ávís sum treytum at verja ávís økir betur enn onnur.

Í verndarkunngerðini skulu vera reglur um virksemi og ferðslu, sum er ímóti verndarendamálinum.

Økisvernd verður eftir uppskotinum býtt í teir fimm verndarflokkarnar tjóðgarð, landslagsverndarøki, náttúrufríðøki, lívøkisvernd og sjóvernardøki. Hóast mentanarminnir kunnu vera vard sum partur av tjóðgarði ella landslagsverndarøki, verða fornminnir og bygningar framvegis fríðað eftir reglunum í lögtingslóg nr. 10 frá 16. september 1948 um fríðan av fornminnum og bygningum.

Sum tjóðgarðar kunnu verjast stór náttúruøkir, sum ikki hava verið fyri munandi náttúruinntivum, og sum hava serstakar dygdir.

Tá ið talan er um landslagsverndarøkir, er tað landslagið sum heild, sum er í miðdeplinum. Landslagsvernd kann tó fyri heil økir ella partar av økjum samskipast við onnur verndarøkir. Í tí sambandi kann serliga lívøkisvernd vera viðkomandi. Landslagsvernd er eftir uppskotinum eitt lint verndarslag, við tað at virksemi, sum er í gongd, aloftast kann halda fram. Landslagsvernd kann bæði fevna um náttúru- og røktarlandslag.

Verndarflokkurin náttúrufríðøki skal verja økir, sum bera í sær hóttu, sjáldsama ella viðkvæma náttúru, umboða eitt ávíst náttúruslag, á annan hátt hava serligan týdning fyri lívmargfeldi, hýsa serstøkum jarðfrøðiligum fyrbrigdum ella hava serstakt náttúruvísindaligt virði. Verndarflokkurin fevnir eisini um økir, sum ikki eru órørd, men hava týdning fyri margfeldið í náttúruni. Talan kann vera um økir, sum hava verið fyri tekniskum inntivum, men kortini hava varðveitt týðandi vistfrøðiligar leiklutir, og har ið best er at sleppa undan fleiri tekniskum inntivum. Talan kann eisini vera um økir, har ið røktartreytað lívmargfeldi umboðar týðandi náttúruvirðir, og har ið økir eiga at verða vard strangliga fyri tekniskum inntivum, samstundis sum virkin røkt verður sett í verk.

Náttúrufríðøkir eru ein strangur verndarflokkur, har ið virksemi í stóran mun kann avmarkast, um tað krevst til at røkka verndarendamálinum.

Tá ið talan er um verndarflokkin lívøkisvernd, er tað tørvurin hjá tí einstaka dýra- ella plantuslagnum, sum er í miðdeplinum. Lívøkisvernd kann brúkast til øll dýra- og plantusløg.

Til at leggja upp fyri muninum á landi og sjógvi eru sjóverndarøkir ein verndarflokkur fyri seg. Ásetingin er lagað til viðurskiftini í sjónum. Tað verður mett at vera smidligari við bara einum verndarflokki fyri sjógvin heldur enn fleiri sum á landi. Umframt at verja verndarvirðir í sjónum kunnu sjóverndarøkir skipast fyri tryggja virðir í sjónum, sum eru vistfrøðiligar fyrirtreytir fyri sløgum, sum liva á landi.

Í lógaruppskotinum er ein almenn áseting um, at undantak kann gerast frá eini verndarkunngerð, um tað ikki er ímóti endamálinum við verndarkunngerðini og ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert, ella um trygdarfyrlit gera tað neyðugt. Eisini um týðandi samfelagsáhugamál gera tað neyðugt, kann undantak gerast frá verndini.

Uppskotið heimilar eisini landsstýrismanninum at seta í verk fyribilsvernd til at forða fyri skaða á verndarvirðir ella til at byrgja fyri, at hótt náttúrusløg hvørva. Ein avgerð um fyribilsvernd kann í mesta lagi vara fýra ár, men kann leingjast í mesta lagi tvey ár.

Uppskotið ásetur einsháttaðar reglur fyrir endurgjaldi í sambandi við ræðisavmarkingar, sum standast av økisvernd. Høvuðsreglan er, at ein eigari ella rættindahavari í einum verndarøki hevur rætt til endurgjald frá landinum fyri fíggjarligan miss, sum stendst av, at brúk, sum er í gongd, verður darvað. Við serligum endurgjaldsreglum fyri økisvernd verður miðað eftir at minka um sakarmálskostnaðin, tá ið endurgjald verður uppgjørt.

Kapittul 5 og 6 – Eftirlit, handhevjan og tvingsilstiltøk (§§ 32-43)

Í lógarkapitulunum 5 og 6 verða ásettar reglur fyri eftirliti, handhevjan og tvingsilstiltøkum.

Reglurnar snúgva seg serliga um:

- eftirlit
- kanningarvirksemi og upplýsingarskyldu
- rætting og bótandi tiltøk í sambandi við ólógligt virksemi
- íverksetan av tiltøkum móti óvæntaðum umhvørvisavleiðingum av lógligum virksemi
- tvingsilssektir

Revsingarheimild verður fyrst og fremst ásett fyri ásetingarnar í lógini, sum áseta ítøkiligar skyldur ella forboð. Eingin revsing er knýtt at meira almennum reglum sum fyrilitsskylduni.

Myndugleiki eftir lógini

Myndugleikin at taka avgerðir og av eintingum at seta tiltøk í verk er lagdur til landsstýrismannin, sum er ovasti myndugleiki eftir lógini. Landsstýrismaðurin kann heima stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna sínar heimildir eftir lógini. Heimildirnar hjá landsstýrismanninum eftir lógini verða ætlandi latnar Umhvørvisstovuni at umsita.

Avgerðir, sum ein av landsstýrismanninum heimilaður myndugleiki tekur eftir lógini ella reglum ásettum við heimild í lógini, kunnu kærast til landsstýrismannin.

Kapittul 7 – Gildiskoma o.a. (§§ 44-45)

Lógin kemur ætlandi í gildi 1. januar 2022.

1.5. Ummæli og ummælisskjal

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

Lógarkapittul 1 - Endamál og gildisøki o.a. (§§ 1-5)

§ 1 um endamál

Endamálsásetingin hefur størstan týðning sum tulkingartáttur í sambandi við aðrar ásetingar í lógini. Hon er eisini leiðbeinandi fyri meting í sambandi við avgerðir eftir lógini og fyri, hvørjar tyngjandi treytir ið leggjast kunnu við avgerðum eftir lógini, sum annars eru umsøkjaranum til fyrimunar. Ásetingin fær sostatt ikki beinleiðis avleiðingar, uttan so at hon verður brúkt í sambandi við aðrar ásetingar í lógini. Endamálsásetingin fær ikki í sær sjálvari fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

§ 2 um gildisøki

Ásetingin um gildisøkið hjá lógini hefur í sjálvari sær ongar sjálvstøðugar avleiðingar av umsitingarligum ella fíggarligum slag. Slíkar avleiðingar koma ikki í, fyrr enn ymsar ásetingar í lógini verða brúktar á landi, í áum, vøtnum, ósum og løkum ella í føroyskum sjóumveldi.

§ 3 um allýsingar

Ásetingin hefur ongar umsitingarligar ella fíggarligar avleiðingar í sjálvari sær.

§ 4 um almenna fyrilitsskyldu

Fyrilitsskyldan í § 4 geldur fyri øll. Tað er ein fyriritreyt, at fyrilitið, sum krevst, liggur innan fyri karmarnar á tí, sum rímliga kann væntast. Ásetingin sigur eisini, at fyrilitsskyldan er at rokna sum lokin, tá ið virksemin verður útint sambært loyvi frá almennum myndugleika. Í slíkum førum er tað sostatt loyvið frá tí almenna eftir øðrum ásetingum, fyrst og fremst við heimild í øðrum lögum, sum ásetur karmarnar fyri virkseminum, ikki fyrilitsskyldan.

Fyrilitsskyldan ber ikki bara í sær eina skyldu at hava fyrilit, men eisini eina skyldu at kunna seg um náttúrumargfeldið. Myndugleikarnir eiga at vegleiða, í tann mun tað krevst til at tryggja, at endamálið við ásetingini verður rokkið. Talan kann t.d. vera um at vegleiða um náttúru, sum serligt fyrilit eigur at havast fyri, hvussu virksemin ella rakstur eigur at úttinnast til at verja hesi fyrilitini o.a. Tað er serliga umráðandi at vegleiða um vard sløg. Ásetingin kann tí fáa ávísar fíggarligar avleiðingar fyri náttúrufrýsitingarmyndugleikan, tá ið ræður um tørvin á vegleiðing og kunning.

Miðað eigur at verða eftir, at kortlagdar upplýsingar um náttúrusløg og dýra- og plantusløg verða talgilt atkomandi hjá almenninginum.

Fyri vinnulívið kann ásetingin bera í sær, at dýrari loysnir onkuntíð mugu veljast. Av tí at kravið eftir § 6 bara fevnir um at gera tað, sum rímligt er, og meira ítøkilig fyrilitsskrøv kunnu vera ásett í øðrum regluverki ella í loyvum, verða slíkir meirkostnaðirnir væntandi avmarkaðir.

§ 5 um dent á onnur týðandi samfelagsáhugamál

Ásetingin ber í sær, at tiltøk eftir lógini skulu vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

Lógarkapittul 2 - Fyrising av sløgum (§§ 6-12)

Umhvørvisligar avleiðingar

Ásetingarnar í lógarkapitli 2 skulu tryggja, at lívførið hjá dýra- og plantusløgum verður varðveitt, og at tey vistfrøðiligu lívskorini hjá teimum ikki verða gjørd verri. Reglurnar um tøku (§§ 6-9) verða gjørdar galdandi fyri øll sløg á landi. Við hesum verða móguleikarnir at

skipa viðurskiptini kring stórar lívverubólkar betraðir. Tó verður gagnnýtsla og onnur tóka, sum er fevnd av lögtingslóg um sjófeingi, ikki fevnd av reglunum í §§ 6-9.

Tann serstaka skipanin, sum skotin verður upp í § 10 um vard sløg, kann fáa stóran umhvørvisligan týdning. Í hesum sambandi eru serliga heimildin at áseta reglur um vernd av týðandi vistfrøðiligum nytuøkjum hjá slíkum sløgum eftir § 11, stk. 1, nr. 2, og heimildin at krevja, at greiða verður gjørd fyri avleiðingum í sambandi við ætlað inntriv í teirra vistfrøðiligu nytuøkir, sbr. stk. 1, nr. 3, týdningarmiklar. Við hesum heimildunum fæst samanhangur millum vernd av sløgum og bú- og vakstrarøkir hjá sløgum.

Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar

§ 6 um fyrisitingarmeginreglu

Greinin ásetur eina almenna fyrisitingarmeginreglu fyri sløg. Samstundis verður staðfest, at gagnnýtsla og onnur tóka, sum er fevnd av lögtingslóg um sjófeingi, ikki er fevnd av §§ 6-9 um tóku.

§ 6, stk. 2, staðfestir, at heysting og onnur tóka av villum plantum er loyvd, tá ið hon ikki hóttir *stovnin á staðnum*. Náttúrufyrisitingin kann gera vegleiðandi tilfar um, hvat ið liggur í orðingini *stovnin á staðnum*.

§ 7 um aðra tóku eftir meting hjá landsstýrismanninum

Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild at loyva tóku av villum súgdýrum og fugli til onnur endamál enn gagnnýtslu. Landsstýrismaðurin kann eisini av sínum eintingum seta tóku í verk og áseta nærri reglur fyri slíkari tóku. Ásetingin verður ikki mett at fáa stórvegis fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

§§ 8 og 9 um tóku av ávikavist ryggleysum dýrum og plantum

Báðar ásetingarnar lata upp fyri, at landsstýrismaðurin kann seta í verk skaðabasandi tiltøk á ognini hjá øðrum, sbr. § 8, stk. 2, og § 9, stk. 2. Tað er ein fyritreyt, at tiltøkini ikki fáa fíggarligar avleiðingar fyri jarðareigaran. Veldur myndugleikin við síni skaðabasing eigaranum av ognini fíggarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum ella sjálvari skaðaplantuni, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum. Annars fáa ásetingarnar ongar serligar fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

Ásetingarnar í § 8, stk. 3, og § 9, stk. 3, geva heimild til í kunngerð at áseta reglur fyri tóku av ryggleysum landdýrum og av plantum. Tað er ilt at siga, í hvønn mun ásetingin fer at verða brúkt. Ásetingin fær í fyrstu atløgu ongar fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

§§ 10 og 11 um vard sløg

Eftir § 10, stk. 1, kann landsstýrismaðurin við kunngerð geva nærri tilskilaðum sløgum støðu sum vard. Ásetingin ber ikki í sær eina skyldu at verja sløg, og tí stendur tað í stóran mun til myndugleikan at gera av, hvussu nógv verndarskipanin skal brúkast.

Tær umsitingarligu og fíggarligu avleiðingarnar fyri fyrisitingina verða í fyrri lagi knýttar at kanningararbeiði í sambandi við áseting av kunngerð um vernd. Í seinna lagi verða avleiðingarnar fyri fyrisitingina knýttar at, hvussu stórt tal av sløgum verður vart, og hvørji umsitingartiløk ið neyðugt er at fremja. Tað verður ymiskt, alt eftir slagnum, hvørji tiltøk ið eiga at fremjast.

Avleiðingarnar fyri privat av tí ítøkiligu kunngerðini valdast innihaldið í kunngerðini. Fullkomið forboð kann setast fyri veiðu ella heysting, men hetta er ikki ein neyðug fyritleyrt fyri vernd. Eisini aðrar avleiðingar valdast, hvat slag ið talan er um, og hvørji varðveitandi tiltøk slagnum tørvar. Møguligar umsitingarligar ella fíggarligar avleiðingar valdast tí avmarkingargætt.

Verða vistfrøðilig nytuøkjar vard við kunngerð eftir § 11, stk. 1, nr. 2, kunnu møguligar avmarkingar fyri privat knýttast at eitt nú útygging, veitagrævstri, avveiting og uppafurfylling. Avmarkingar kunnu eisini knýttast at ávísum tíðarskeiðum, t.d. verpingartíð. Fyrlitini, sum áløgd verða, tá ið búøkjar verða vard, kunnu tó ikki bera í sær avmarkingar, sum hava munandi ampa við sær fyri brúk, sum er í gongd. Vísir tað seg eftir avgerðina kortini, at fyrilitini í búøkjum hjá vardum sløgum til samans bera í sær avmarkingar, sum hava við sær munandi ampa fyri brúk, sum er í gongd, og valda jarðareigarum munandi miss, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir lógarkapítli 5, ella at undantak verður gjørt frá verndini fyri økini, sum talan er um. Er, longu tá ið verndin verður sett í verk, greitt, at avmarkingarnar fara at bera munandi ampa í sær, er økisvernd tað rætta amboðið.

Gerast kunnu virkisætlanir fyri búøkjar hjá vardum sløgum, tá ið mett verður, at røkt ella virkin tiltøk krevjast.

Tann einstaka kunngerðin kann eisini hava við sær størri krøv um at gera greiðu fyri avleiðingum í sambandi við vinnuvirksemi, sbr. § 11, stk. 1, nr. 3, um, at krøv kunnu setast um, at greiða verður gjørd fyri avleiðingum fyri eitt dýra- ella plantuslag av ætlaðum inntrivum í vistfrøðilig nytuøkjar hjá slagnum, og um, at greiða verður gjørd fyri øðrum vistfrøðiligum nytuøkjum, sum kunnu gera sítt til at tryggja, at slagið verður vart.

§ 12 um handil o.a.

Ásetingin, sum gevur landsstýrismanninum heimild at áseta reglur fyri m.a. inn- og útflutningi av hóttum dýra- og plantusløgum, fær ikki í sær sjálvari fíggarligar ella umsitingarligar avleiðingar.

Lógarkapítul 3 - Fremmandar lívverur (§§ 13-17)

Umhvørvisligar avleiðingar

Innsløðing av fremmandum lívverum er ein ávirkanartáttur, sum kann hava stórt skaðaárin á lívmargfeldið. Trupulleikin er bara fyri ein part fevndur av galdandi rætti. Lógaruppskotið fjøltáttar amboðini til eisini at fevna um innsløðing og lívverusløg, sum ongar reglur eru fyri í dag. Reglurnar skulu serliga leggja upp fyri náttúru- og umhvørvisfyrlitum í sambandi við innflutning og útseting av fremmandum lívverum. Aðrir tættir sum fyrilitið fyri plantu-, dýra- og mannaheilsu eru ikki fevndir av uppskotinum. Krøv verða sett um fyrilit (§ 13), landsstýrismaðurin fær heimild at áseta krav um innflutningsloyvi (§ 14), og krøv verða sett viðvíkjandi útseting og sølu (§ 15). Á henda hátt fer lógin at kunna gera sítt til minka um talið á fremmandum lívverum, sum sløðast inn í ta fýroysku náttúruna, og sostatt eisini at forða fyri skaðiligari ávirkan á lívverur, sum finnast natúrliga í tí fýroysku náttúruni, og á vistskipanir.

Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar

§ 13 um fyrilitsskrav

§ 13, stk. 1, ásetur eitt krav um fyrilit, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í náttúruna. Tað ber m.a. í sær, at krøv verða sett um, at girðingar o.tíl., har ið lívverur verða settar út, eru væl tryggjað fyri útslepping, um lívverurnar kunnu verða náttúruni at skaða, um tær spjaðast. Fyrlitsskyldan kann hava við sær, at nakað størri krøv verða sett til tekniskar

standardar í sambandi við sumt vinnuvirksemi, men mett verður ekki, at tað fer at hava nevningarverdar meirkostnaðir við sær.

Fyrilitsskyldan hjá tí, sum hevur ábyrgdina av útseting, er knýtt at atgongdini at vitan um náttúru- og umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum yvirhøvur og váða, sum er knýttur at ávísingum lívverum. Tað liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikanum at fáa slíka vitan til vega og gera hana atkomandi. Tí verður tørvur á størri arbeiðsorku til gransking, greining og kunningarvirksemi um fremmandar lívverur.

Fyrilitsskyldan í stk. 2 kann hava øktar útreiðslur við sær fyri tann, sum varðar av virksemi, t.d. í sambandi við brúgvarbygging, tunnillgerð ella tilíkt. Er vandi fyri, at slík nýggj verkløg kunnu fara at hava við sær, at lívverur spjaðast, er tað ein fyritleygt eftir ásetingini, at tiltøk verða sett í verk til at forða fyri, at hetta hendir. Mett verður, at útreiðslurnar av slíkum tiltøkum vanligar verða lítlar í mun til heildarkostnaðin av slíkum verkætlanum. Ásetingin kann hava førleikatørv við sær, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, ikki longu hevur vitanina, sum krevst til at kunna forða fyri, at lívverur spjaðast. Í slíkum førum kunnu bæði myndugleikin eftir hesi lógini og viðkomandi geiramyndugleikar fáa ein týðningamiklan leiðbeinandi og kunnandi leiklut. Fyrilitsskyldan ber eisini í sær, at fyritleykur, sum selja ella lata víðari lívverur, skulu hava kunnleika um regluverk viðvíkjandi útseting og kunna kundarnar um, hvussu farast skal at við lívverunum í samsvari við regluverkið. Hetta kann fara at bera í sær ein førleikatørv í slíkum fyritleykurum, og at nakað verður gjørt til at gera slíka kunning atkomandi hjá kundunum (vørumerking, kunningarsskriv o.s.fr.). Mett verður ikki, at vitanarkravið fer at hava munandi øktar útreiðslur við sær.

Kunngerðir eftir stk. 4 eru serliga ætlaðar ótilætlað innsloðdum dýrum og plantum og eru treytaðar av eini ávísari vitan um, hvørji sløg av virksemi ið kunnu vera atvold til, at fremmandar lívverur sleppa út. Tað fer væntandi at krevja nakað av umsitingarlígari orku at orða kunngerðir. Hvørjar fíggarligar avleiðingar ið hvør kunngerð kann fáa fyri privat, veldst um innihaldið í kunngerðini.

§§ 14 til 16 um innflutning og útseting

Ásetingarnar í §§ 14 til 16 eru í stóran mun nýggjar. Tað fer tí væntandi at krevja nakað av umsitingarlígari orku at sita fyri teimum. Verða kunngerðarheimildirnar í §§ 14 til 16 brúktar, fer – í eina tíð – tørvur at vera á arbeiðsorku til at orða kunngerðir og til málsviðgerð.

Lógarkapittul 4 - Økisvernd (§§ 18-31)

Umhvørvisligar avleiðingar

Lógarkapittul 4 útvegar meira fjøltáttað amboð til økisvernd enn friðingarheimildirnar eftir galdandi náttúrufriðingarlóg. Kapittulin ger greitt, hvørjum ið miðað verður eftir at røkka við økisvernd, og at treytirnar fyri vernd eiga at hava støði í tí vistfrøðiliga standinum, sum náttúrusløg ella dýra- og plantusløg eru í.

Lógaruppskotið ber eisini í sær, at verndarøkir kunnu skipast í sjónum burturav innan fyri 12 fjórðingar.

Skipast kann fyri røkt, og brúk kann halda fram, tá ið tað krevst til at røkja verndarvirðir, t.d. í tjóðgørðum, landslagsverndarøkjum ella ávísingum náttúrufriðøkjum. § 28 gevur atgongd at útinna røkt í øllum flokkum av verndarøkjum.

Tað er somuleiðis eitt krav, at umsitingarætlanir verða gjørdar fyri stór verndarøkir, sbr. §§ 20, stk. 3, og 21, stk. 4.

Latið verður upp fyri, at fyrilitið fyri mentanarminnum kann verjast í tí einstaka verndarøkinum. Tætt samstarv millum náttúrufyrisingarmyndugleikan og mentanarminnamyndugleikan er ein fyrirtreyt, tá ið ræður um fyrising og viðgerð í einstøkum málum, sum eru knýtt at mentanarminnum í verndarøkinum. Hugsanin er, at umvæling og røkt av mentanarminnum skal fara fram, soleiðis at bæði náttúru- og mentanarvirðir verða røkt á bestan hátt. Tiltøk við atliti at umsiting av mentanarminnum mugu greiðast við myndugleikan, sum situr fyri verndarøkjunum, so at tiltakið ikki ber ímóti verndarendamálinum eftir hesi lógini.

Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar

§ 18 um økisverndarmið

Ásetingin fær ikki í sær sjálvari umsitingarligar ella fíggarligar avleiðingar.

§§ 19-24 um økisvernd

Tá ið verndarøkir verða skipað, kann tað fáa avleiðingar fyri vinnuvirksemi. Hvussu stórar avleiðingarnar verða, veldst um verndarásetingarnar, sum ásettar verða, í mun til verndarendamálið, verndarvirðini og virksemið í tí ítøkiligum økinum.

Eftir § 19, stk. 2, kann munur gerast á verndini í mun til havbotnin, vatnsúluna og vatnsorpuna. Fiskiskapur við óskaðiligum reiðskapi kann vanliga halda fram í sjónverndarøkjum.

Sí annars eisini metingina av teimum fíggarligu og umsitingarligu avleiðingunum av §§ 30 og 31, tá ið ræður um endurgjaldsreglur fyri teir ymsu verndarflokkarnar.

§§ 20-23 og 28 um røkt o.a.

Lógaruppskotið hevur ásetingar um røkt av skipaðum verndarøkjum. Umframt § 28, sum ásetur yvirskipaðar reglur fyri røkt av verndarøkjum, verða ymiskar ásetingar um umsitingar- og røktarætlanir skotnar upp fyri teir ymsu verndarflokkarnar.

Avleiðingarnar fyri jarðareigarar av røkt verða ymiskar í ymsum økjum. Í økjum, har ið brúk krevst til at røkja verndarvirðini, verður tað ofta viðkomandi at geva jarðareigarum ella rættindahavarum virknan lut í røktararbeiðinum. Eftir § 28, stk. 1, 2, kann myndugleikin gera avtalu við jarðareigara, rættindahavara ella onnur um at útinna røktartiltøk. Slíkar avtalur kunnu alt eftir umstøðunum vera treytaðar av ávísari samsýning frá tí almenna. Í endurreisingarfriðøkjum, sbr. § 22, stk. 2, kunnu røktartiltøk, sum ikki kunnu fremjast eftir § 28, koma upp á tal, sbr. § 28, stk. 2, 2. pkt. Er tørvur á slíkum tiltøkum, má myndugleikin fáa til vega eitt heimildargrundarlag, annaðhvørt við privatrættarligari avtalu ella við ognartøku til røktarendamál. Privatrættarligar avtalur kunnu ikki vera partur av eini ætlan fyri røkt.

Lógaruppskotið hevur, sum nevnt, ásetingar um røktarætlanir. Kravið í § 28, stk. 5, um, at uppkast til røktarætlan, um tað er gjørligt, skal leggjast fram, samstundis við at verndarkunngerðina, geldur fyri verndarøkir yvirhvøvd og er ikki so óvilkiligt sum kravið eftir ásetingunum í § 21, stk. 3, 1. pkt., § 22, stk. 4, 1. pkt., og § 23, 2. pkt., har ið slíkt uppkast skal leggjast fram samstundis við tað slagið av verndarkunngerð, sum nevnt verður í hvørji áseting.

Sammett við friðingar eftir galdandi náttúrufriðingarlóg bera reglurnar, sum skotnar verða upp, í sær eitt krav um, at ætlan fyri røkt skal gerast fyri verndarøkir, har ið røkt ella brúk krevst til

at varða um verndarvirðini. Hetta ber í sær, at í landslagsverndarøkjum, tjóðgørðum og økjum vardum við lívøkisvernd skal røktarætlan leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Aftur at tí skulu umsitingarætlanir gerast fyri stór verndarøkir, sbr. §§ 20, stk. 3, og 21, stk. 4.

Arbeiðið at fyrireika verndarkunngerðir fer at krevja umsitingarliga orku. Til verndarøkir, har ið umsitingarætlan og/ella røktarætlan verður gjørd, krevst eisini umsitingarlig orka.

§ 27 um bráðfeingisvernd

§ 27, stk. 1, gevur landsstýrismanninum heimild at seta í verk bráðfeingisvernd av ávísimum økjum. Bráðfeingisvernd er avmarkað til fyra ár, men kann leingjast í mesta lagi tvey ár. Eftir stk. 2 kann landsstýrismaðurin eisini seta í verk bráðfeingisvernd av ávísimum náttúrusløgum. Heimildin er ætlað at verða brúkt í heilt serligum førum og bara bráðfeingis. Tí verður mett, at avleiðingarnar av heimildini fyri jarðareigarar og rættindahavarar yvirhøvur verða avmarkaðar.

§ 30 um endurgjald

Skotnar verða upp eins endurgjaldsreglur fyri tjóðgarðar, landslagsverndarøkir, náttúrufríðøkir og lívøkisvernd. Uppskotið leggur sum heild betur upp fyri áhugamálunum hjá eigarum og rættindahavarum enn galdandi lóggáva.

Uppskotið ber í sær, at endurgjald skal veitast fyri avmarkingar á verandi lógligt virksemini, t.e. lógligt brúk av eini ogn, sum í veruleikanum fer fram, tá ið verndarøkið verður skipað, har ið avmarkingarnar hava fíggarligan týðning fyri raksturin. Tað er ein treyt, at raksturin av ognini verður darvaður orsakað av verndarkunngerðini. Eftir § 30 verður endurgjald ikki veitt fyri avmarkingar á væntandi broytt brúk í framtíðini.

Hvørjar fíggarligar avleiðingar ásetingin fær, veldst fyrra lagi um, hvussu nógv verndarøkir verða skipað. Tað er, tá ið samanum kemur, ein spurningur um politiska raðfesting. Í øðrum lagi er tað smátt við vinnuvirksemi í tí føroysku náttúruni, sum kann hugsast at verða darvað stórvegis av, at verndarøkir verða skipað. Samanumtikið verður ikki mett, at endurgjald ofta fer at koma upp á tal.

§ 31 um áseting av endurgjaldi

Uppskotið miðar eftir at minka um útreiðslurnar hjá tí almenna í málum um endurgjald við at sleppa undan drúgvum rættarmálum. Tí skal landsstýrismaðurin í fyrstu atløgu geva eigara ella rættindahavara, sum setur fram krav um hetta, tilboð um endurgjald. Eigari ella rættindahavari, sum ikki tekur av tilboðnum, kann seta fram krav fyri landsstýrismannin um at fáa hann at biðja um rættarliga meting.

Uppskotið ber í sær, at jarðareigarar og rættindahavarar, sum ikki góðtaka fyrstu meting fyri rættinum og tí biðja um yvirmeting, mugu bera ein ávísan váða. Ein jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit, kann fáa álagt at bera útreiðslurnar hjá landinum.

Lógarkapittul 5 - Myndugleiki eftir lógini, kæra, eftirlit o.a. (§§ 32-37)

§§ 34-36 um eftirlit o.a.

Umvørvisligar avleiðingar

Lógaruppskotið útvegar eitt betri heimildargrundarlag fyri eftirliti og einfaldað tvingsilstiltøk, sum væntandi fara at gagna náttúru- og umhvørvi.

§ 34 um eftirlit

Eftir § 34, stk. 1, 1. pkt., skal landsstýrismaðurin hava eftirlit við, at lógin verður hildin. Eftirlitsuppgávur kunnu serliga taka seg upp í sambandi við skipanirnar við vardum slögum og fremmandum lívverum. Landsstýrismaðurin kann geva myndugleikum, sum ikki frammanundan hava havt eftirlitsábyrgd, slíka ábyrgd eftir lógini. Slík eftirlitsábyrgd hevði í fyrstu atløgu at snúð seg um eftirlit við virknaðinum av vinnuvirkseminum, sum myndugleikin hevur ábyrgdina av. Verða eftirlitsuppgávur latnar slíkum myndugleikum at umsita, fer myndugleikunum væntandi at tørva størri fíggarliga orku og betri førleikar.

§ 35 um kanningavirksemi og § 36 um upplýsingar- og fráboðanarskyldu

Mett verður ikki, at ásetingarnar fáa umsitingarligar ella fíggarligar avleiðingar av týdningi.

§ 37 um broyting og afturtøku av loyvum

Hvørjar umsitingarligar og fíggarligar avleiðingar ið ásetingin fær, veldst um, í hvørjum førum og í hvønn mun hon verður brúkt.

Heimildin í § 37 fær bara umsitingarligar og fíggarligar avleiðingar, í tann mun hon verður brúkt til at broyta ella taka aftur loyvir, sum annars ikki høvdu kunnað verið broytt ella tikin aftur eftir vanligum fyrisitingarrætti. Mett verður ikki, at ásetingin fer at verða nógv brúkt.

Fyrlit skal hava fyri avleiðingunum fyri privat í sambandi við avgerðir um broyting ella afturtøku, sbr. § 37, stk. 3.

Lógarkapittul 6 Handhevjan og tvingsilstiltøk (§§ 38-43)

Umhvørvisligar avleiðingar

Lógaruppskotið útvegar eitt størri úrval av tvingsilstiltøkum og tvingsilsamboðum enn galdandi lóggáva. Við hesum verða møguleikarnir at tryggja, at lógin verður hildin, betradir, og hetta gagnar náttúru og umhvørvi. Møguligar tvingsilssektir kunnu gagnnýttast sum fíggarligt grundarlag fyri m.a. røkt.

Fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar

§ 38 um rætting og bótandi tiltøk

§ 38, stk. 2, staðfestir eina endurreisingarskyldu í sambandi við brot á lógina. Tiltøk sum upptøka, rudding o.a. fáa í flestum førum bæði fíggarligar og umsitingarligar avleiðingar fyri tann, sum skyldan er vend móti. Endurreisingarskyldan er í samsvari við meginregluna um, at tann, sum varðar av virkseminum, sum er umhvørvinum at skaða, skal bera kostnaðin, sbr. 1.4 omanfyri. Í stk. 3 verður latið upp fyri, at sleppast kann undan skylduni, um skyldan eftir m.a. skyldini og fíggarstøðuni hjá tí, sum hevur framt brotið, hevði verið órímilig.

Eftir stk. 2, 3. pkt., krevst samtykki frá landsstýrismanninum til endurreisingartiltøk, sum í sjálvum sær kunnu vera umhvørvinum at skaða av týdningi. Slík mál verða væntandi ikki nógv í tali, og tí verður ikki met, at ásetingin fær umsitingarligar avleiðingar av týdningi fyri myndugleikan.

Eftir stk. 1 fær landsstýrismaðurin heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa aftur í rættlag ella steðga viðurskiftum, sum ikki eru í samsvari við lógina ella kunngerð ella avgerð við heimild í lógini. Nøkur slík mál kunnu væntast at taka seg upp, men ilt er at meta ítøkiliga um tær umsitingarligar avleiðingar.

§ 39 um óvæntaðar umhvørvisavleiðingar av lógligum virkseminum

Eftir § 39, stk. 1, hefur tann, sum hefur ábyrgdina av lógligum virkseml, sum vísir seg at fáa munandi óvæntaðar avleiðingar fyrí náttúrumargfeldið, skyldu til at seta rímlig tiltøk í verk til at forða fyrí ella avmarka skaða ella vansar. Metast má, hvat ið er rímligt. Skyldan kann í ávísan mun fáa fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar fyrí tann vinnurekandi.

Eftir stk. 2 kann landsstýrismaðurin áleggja tí, sum hefur ábyrgdina, innan eina ásetta freist at fremja tiltøk sum tey í stk. 1 nevndu. Talið á slíkum málum verður væntandi avmarkað, og tí verða tær umsitingarligu avleiðingarnar fyrí eftirlitsmyndugleikan væntandi lítlar.

§ 40 um beinleiðis fremjing

Eftir § 40 kann landsstýrismaðurin bera so í bandi, at neyðug tiltøk verða sett í verk, sama um tann, sum hefur ábyrgdina, samtykkir ella mótmælir. Slík beinleiðis fremjing hongur saman við einum endurgjaldskravi móti tí, sum hefur ábyrgdina av útreiðslunum, sum landsstýrismaðurin hefur havt av tí beinleiðis fremjingini, sbr. stk. 2.

Mett verður, at mál við beinleiðis fremjing kunnu krevja stóra orku, meðan tey fara fram. Hinvegin verður tað væntandi sjáldan, at slík mál taka seg upp. Samanumtikið verður met, at tær umsitingarligu avleiðingarnar av ásetingini verða lítlar.

§ 41 um brúk av ogn hjá øðrum

Í § 41, stk. 1, verður staðfest, at tiltøk eftir §§ 38, 39 ella 40 kunnu fremjast á ognini hjá tí, sum hefur ábyrgdina, ella á ognini hjá øðrum. Eftir stk. 2 er tað ein fyrítreyt, at fremjingin ikki fær fíggjarligar avleiðingar fyrí onnur enn tann, sum hefur ábyrgdina.

§ 42 um tvingsilssektir

Tvingsilssektir kunnu eftir § 42 áleggjast tí, sum hefur ábyrgdina av, at ein skylda eftir lógini ella kunngerð ella álegging frá landsstýrismanninum ikki verður lokin. Tær fíggjarligu avleiðingarnar fyrí tann, sum sektin verður áløgd, valdast, hvussu stór sektin er, og hvussu long tíð gongur, til áleggingin verður lýdd. Stk. 4 letur upp fyrí, at landsstýrismaðurin kann sleppa áløgdum tvingsilssektum. Eins og tá ið talan er um hinar ásetingarnar í lógarkapítli 6, verða tær umsitingarligu avleiðingarnar av § 42 mettar at verða lítlar.

§ 43 um revsing

Mett verður ikki, at ásetingin fær fíggjarligar og umsitingarligar avleiðingar av týðningi.

Lógarkapittul 7 Gildiskoma o.a. (§§ 44-45)

Ásetingarnar fáa ikki umsitingarligar ella fíggjarligar avleiðingar.

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyrí land og kommunur

Av tí at lógaruppskotið í høvuðsheitum er eitt uppskot til eina heimildarlóg, ber ikki til nágreiniliga at seta tøl á, hvørjar fíggjarligar avleiðingar tað fær fyrí landið, sum frá líður.

Ein faklig náttúruvísing undir landsstýrismanninum skal sita fyrí náttúruverndarlógini..

Nýggja náttúruverndarlógin lyftir náttúruverndina upp á hægri stig og fer tí at hava størri útreiðslur við sær, enn galdandi náttúruvísingarlóg hefur havt. Men júst hvussu stórar útreiðslurnar verða sum frá líður, veldst í stóran mun um politiska ætlan og raðfesting. Lógin er í stóran mun ein amboðskassi, har ið tað veldst um politiska raðfesting og fígging, hvussu og hvussu nógv amboðini verða brúkt. Fíggjarligar avleiðingar mugu altíð greinast, tá ið met

verður, um tiltök skulu setast í verk eftir lógini. Metast má um avleiðingarnar, bæði við atlit at útreiðslu- og inntøkuvíðurskiftum, fyri tey, sum tiltøkini ávirka.

Umframt sjálvft fyrisitingararbeiðið fer arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við kunngerðum og møguligum vegleiðingum at krevja arbeiðsorku hjá náttúrufyrisitingini. Harumframt eiga fólk at verða sett at standa fyri náttúruskrásetingar- og kortleggingararbeiði og at gera skrásetta vitan um náttúruna atkomandi hjá øllum. Slíkt arbeiði, sum leingi hevur ligið á láni, er ein fyrirtreyt fyri, at lógin veruliga fæst at virka eftir sínum endamáli, hóast fullfíggað skráseting av dýra-, plantu- og náttúrusløgum ikki krevst. Byrjast má við tí týðningarmesta, hóast náttúrufyrisitingin eyðvitað fær eitt dyggari støði at virka á, so hvørt sum vitanin um náttúruna veksur og verður atkomandi.

Mett verður, at Umhvørvisstovuni fer at tørva í minsta lagi trý akademisk størv at sita fyri tí nýggju náttúruverndarlógini, og at eitt av hesum størvunum eigur at vera ein lögfrøðingur. Mett verður, at tørvur verður á 2.100.000 kr. til Umhvørvisstovuna til hetta endamálið.

Umframt at arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við kunngerðum fer at krevja fitt av arbeiðsorku í Umhvørvis- og vinnumálaráðnum, verður landsstýrismaðurin kærmyndugleiki eftir lógini. Mett verður, at Umhvørvis- og vinnumálaráðnum fer at tørva ein fulltrúa at røkja hesa uppgávuna, og at tørvur verður á 700.000 kr. til Umhvørvis- og vinnumálaráðið til hetta endamálið.

Mett verður ikki, at uppskotið fær fíggarligar avleiðingar fyri kommunurnar.

Sí eisini pkt. 2.0 um avleiðingar av ymsum lógargreinum.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Av tí tað er talan í høvuðsheitum er um eitt uppskot til heimildarlóg, veldst tað í stóran mun, um politiska ætlan og raðfesting, hvussu nógv verndaramboðini í lógini verða brúkt, og hvørjar umsitingarligar avleiðingar ið hetta fær. Umsitingarligar avleiðingar eiga altíð at verða greinaðar, tá ið mett verður, um tiltök skulu setast í verk.

Lógaruppskotið fær umsitingarligar avleiðingar fyri Umhvørvisstovuna, sum verður karmur um náttúrufyrisitingina, sum skal sita fyri lógini. Umframt sjálvft fyrisitingararbeiðið fær arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við kunngerðum og møguligum vegleiðingum umsitingarligar avleiðingar fyri náttúrufyrisitingina. Somuleiðis náttúruskrásetingar- og kortleggingararbeiðið, sum er ein fyrirtreyt fyri, at lógin fæst at virka eftir sínum endamáli.

Lógaruppskotið fær eisini umsitingarligar avleiðingar fyri Umhvørvis- og vinnumálaráðið. Umframt at arbeiðið at fylla karmarnar í lógini út við kunngerðum fer at krevja arbeiðsorku, verður landsstýrismaðurin kærmyndugleiki eftir lógini.

Mett verður ikki, at uppskotið fær umsitingarligar avleiðingar fyri kommunurnar.

Sí eisini pkt. 2.0 um avleiðingar av ymsum lógargreinum og pkt. 2.1 um fíggarligar avleiðingar fyri land og kommunur.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Verndartiltök eftir lógini kunnu í ávísan mun fáa avleiðingar fyri vinnuvirksemi. Lógaruppskotið kann tí hava við sær, at neyðugt verður at laga vinnuvirksemi til. Í onkrum føri

kann eisini náttúruutilfeingi í einum nærri avmarkaðum øki verða avbyrgt frá at kunna verða gagnnýtt til vinnuendamál. Slíkur virknaður kann, verður hann skoðaður einsæris, hava minkandi virðisskapan við sær. Samstundis verður lagt upp til breiðar tilgongdir, sum skulu tryggja, at ávirkað vinnuáhugamál og vinnuvegir verða tikin upp á ráð, tá ið greiða verður gjørd fyri ítøkiligum tiltøkum eftir lógini. Hetta so at greiða kann verða gjørd fyri viðkomandi avleiðingum, so at hesar kunnu havast sum grundarlag, tá ið endaligar vigingar verða gjørdar og avgerðir tiknar. Sambært § 5 í uppskotinum skulu tiltøk eftir lógini vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum.

Tær størstu móguligu avleiðingarnar fyri vinnu eru knýttar at reglunum um vard sløg og økisvernd. Tí kann greiða ikki gerast fyri avleiðingunum fyrr enn í sambandi við vernd av ítøkiligum sløgum og skipan av ítøkiligum verndarøkjum. Hvussu stórar tær fíggarligu avleiðingarnar verða, veldst um verndarendamál og avmarkingarstig.

Sí eisini pkt. 2.0 um avleiðingar fyri vinnu av ymsum lógargreinum.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið útvegar nýggj og meira fjøltáttað amboð at verja margfeldið í náttúruni. Við tað at tað ætlandi verður ein faklig fyrisiting undir landsstýrismanninum, sum fer at sita fyri lógini, verður met, at uppskotið samanumtikið gagnar náttúru og umhvørvi.

Sí eisini pkt. 2.0 um umhvørvisligar avleiðingar av ymsum lógargreinum

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Lógaruppskotið fær ikki avleiðingar fyri serstøk økir í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Lógaruppskotið fær ikki avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Arbeiðið at dagføra føroyska náttúruverndarlóggávu hevur leingi ligið á láni og við tí eisini arbeiðið at fáa lóggávuna í samsvar við altjóða skyldur, sum Føroyar hava átikið sær. Eitt endamál við lógaruppskotinum er at taka munagóð tøk fram ímóti, at Føroyar fara at lúka sínar altjóða skyldur við atlit at vernd av náttúrumargfeldi og burðardyggum brúki. Galdandi náttúrufriðingarlóg frá 1970 leggur sum vera man ikki upp fyri Føroya skyldum sambært sáttmálanum um lívmargfeldi.

Sambært altjóða skyldum eiga Føroyar at hava reglur, sum fevna um vill dýra- og plantusløg. Hesum er ikki á nøktandi hátt lagt upp fyri í galdandi lóggávu. Galdandi lóggáva er heldur ikki nøktandi, tá ið ræður um at kunna verja hótta og viðkvæma náttúru. Við lógaruppskotinum verður roynt at leggja upp fyri hesum viðurskiftum.

Altjóða skyldur við atlit at margfeldi í sjónum verða í høvuðsheitum framdar í fiskivinnulóggávuni. Tilfeingisfyrisiting og vernd fyri skaðiligum avleiðingum av fiskiskapi eru fevndar av løgtingslóg um sjófeingi. Fyri at lúka altjóða skyldur verður tað meira almenna fyrilitið fyri margfeldinum í náttúruni tó fevnt av hesi lógini, m.a. við atlit at vernd av sløgum og økisvernd.

Av øðrum millumtjóðasáttmálum, sum hava týðning fyri evnisøkið, sum lógaruppskotið fevnir um, og sum Føroyar hava tikið undir við, kunnu nevast Ramsar-sáttmálin um vernd av

vátøkjum av altjóða týðningi, Bonn-sáttmálin um ferðandi villdýrasløg og OSPAR-sáttmálin um vernd av sjóøkinum í landnyrðingshavi.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Uppskotið verður hvørki mettt at vera í ósamsvari við hoyvíkssáttmálan, evropeiska mannarættindasáttmálan, ST-sáttmálan um rættindir hjá einstaklingum, ið bera brek, ella aðrar tvørgangandi millumtjóðasáttmálar.

2.9. Marknaforðingar

Ongar kendar marknaforðingar eru á økinum. Mettt verður ikki, at uppskotið fer at elva til marknaforðingar av týðningi, sbr. tó niðanfyri.

Eftir § 12 í uppskotinum kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta reglur um inn- og útflutning, sølu, vernd og ognarhald av deyðum ella livandi eintøkum av dýra- og plantusløgum, ella pørtum av slíkum, sum natúrliga liva vill. Slíkar kunngerðir kunnu ásetast til at verja dýra- og plantusløg, sum natúrliga liva vill, eisini til at halda altjóða skyldur. Í viðmerkingunum til § 12 er fyrst tilskilað, at Føroyar eru fevndar av tí danska limaskapinum í Heimshandilsfelagsskapinum WTO, og at tað ber í sær, at altjóða avtalur, sum gjørdar eru í WTO, eisini fevna um Føroyar. Síðan verður gjørt vart við, at tað altjóða handilsregluverkið undir WTO kann seta avmarkingar fyri, hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk við atlitum at handli við hóttum dýra- og plantusløgum.

Eftir § 14 í uppskotinum kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta, at ávísar livandi og lívførar lívverur ella bólkar av slíkum bara skulu kunna flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum, sbr. stk. 1, 1. pkt. Landsstýrismaðurin fær eisini heimild at áseta forboð fyri innflutningi av ávísam lívverum ella bólki av lívverum, um tað verður mettt at vera neyðugt til at sleppa undan munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið, sbr. stk. 2. Í viðmerkingunum til § 14 er tilskilað, at tað í sambandi við meting eftir stk. 1 og 2 eigur at verða lagdur dentur á at sleppa undan óneyðugum handilsforðingum. Fyrilit skal m.a. havast fyri krøvum sambært altjóða handilsregluverkinum undir WTO. Víst verður eisini á, at fyrilitið fyri handilsforðingum serliga hevur týðning, tá ið kunngerðarheimildirnar eftir stk. 2 verða brúktar. Tá ið mettt verður, hvussu heimildirnar skulu brúkast, skal hóttanin, sum tann fremmanda lívveran ber í sær, vigast upp ímóti fyrilitunum, sum tala fyri altjóða handli við sløgnum, umframt hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk til at sleppa undan skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Í hesum sambandi eigur útgangsstøðið vera teir altjóða standardarnir, sum gjørdir eru fyri slógini, talan er um.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantheimildir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið hevur ásetingar um revsing, útpanting og sekt.

2.11. Skattir og avgjöld

Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar um skattir og avgjöld.

2.12. Gjöld

Lógaruppskotið hevur ikki ásetingar um gjöld.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur?

Lógaruppskotið ásetur eina almenna fyrilitsskyldu, sum áleggur øllum at fara fram við fyriliti og gera tað, sum rímligt er, til at náttúrumargfeldið ikki verður fyri skaða. Verður virkað

sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitsskyldan at rokna sum lokin, um fyrirteytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Fyrilitsskyldan ber ikki bara í sær eina skyldu at hava fyrilit, men eisini eina skyldu at kunna seg um náttúrumargfeldið. Myndugleikarnir eiga at vegleiða, í tann mun tað krevst til at tryggja, at endamálið við ásetingini verður rokkið. Talan kann t.d. vera um at vegleiða um náttúru, sum serligt fyrilit eiga at havast fyri, hvussu virksemini ella rakstur eiga at úttinnast til at verja hesi fyrilitini o.a. Tað er serliga umráðandi at vegleiða um vard sløg. Ásetingin kann tí fáa ávísar fíggarligar avleiðingar fyri náttúruvirkisarmyndugleikan, tá ið ræður um tørvin á vegleiðing og kunning.

Fyri vinnulívið kann fyrilitsskyldan bera í sær, at dýrari loysnir onkuntíð mugu veljast. Av tí at kravið eftir fyrilitsskylduni bara fevnir um at gera tað, sum rímligt er, og meira ítøkilig fyrilitsskrøv kunnu vera ásett í øðrum regluverki ella í loyvum, verða slíkir meirkostnaðirnir væntandi avmarkaðir.

Lógaruppskotið áleggur eisini tí, sum hevur ábyrgdina, tá ið livandi ella lívførar lívverur verða settar út í náttúruna, at fara fram við fyriliti og, alt tað er gjørligt, at royndir at forða fyri, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Verður sett út sambært loyvi frá almennum myndugleika, er fyrilitsskyldan at rokna sum lokin, um fyrirteytirnar fyri loyvinum framvegis eru til staðar.

Tað ber m.a. í sær, at krøv verða sett um, at girðingar o.tíl., har ið lívverur verða settar út, eru væl tryggjað fyri útslepping, um lívverurnar kunnu verða náttúruni at skaða, um tær spjaðast. Fyrilitsskyldan kann hava við sær, at nakað størri krøv verða sett til tekniskar standardar í sambandi við sumt vinnuvirksemini, men mett verður ikki, at tað fer at hava nevningarverdar meirkostnaðir við sær.

Fyrilitsskyldan hjá tí, sum hevur ábyrgdina av útseting, er knýtt at atgongdini at vitan um náttúru- og umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum yvirhøvur og váða, sum er knýttur at ávísingum lívverum. Tað liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikanum at fáa slíka vitan til vega og gera hana atkomandi. Tí verður tørvin á størri arbeiðsorku til gransking, greining og kunningarvirksemini um fremmandar lívverur.

Eisini skal tann, sum fer undir virksemini ella tiltak, sum kann hava við sær, at livandi ella lívførar verur spjaðast ella sleppa út, hagar ið tær ikki liva natúrliga, í rímligan mun taka stig til at forða fyri, at hetta hendir. Hetta kann hava øktar útreiðslur við sær fyri tann, sum varðar av virksemini, t.d. í sambandi við brúgvarbygging, tunnillgerð ella tilíkt. Er vandi fyri, at slík nýggj verkløg kunnu fara at hava við sær, at lívverur spjaðast, er tað ein fyritleygt eftir ásetingini, at tiltøk verða sett í verk til at forða fyri, at hetta hendir. Mett verður, at útreiðslurnar av slíkum tiltøkum vanliga verða lítlar í mun til heildarkostnaðin av slíkum verkætlanum. Ásetingin kann hava førleikatørv við sær, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, ikki longu hevur vitanina, sum krevst til at kunna forða fyri, at lívverur spjaðast. Í slíkum førum kunnu bæði myndugleikin eftir hesi lógini og viðkomandi geiramyndugleikar fáa ein týðningamiklan leiðbeinandi og kunnandi leiklut. Fyrilitsskyldan ber eisini í sær, at fyritleykur, sum selja ella lata víðari lívverur, eiga at hava kunnleika um regluverkið viðvíkjandi útseting og at kunna kundarnar um, hvussu farast skal at við lívverunum í samsvari við regluverkið. Hetta kann fara at bera í sær ein førleikatørv í slíkum fyritleykurum, og at nakað verður gjørt til at gera slíka kunning atkomandi hjá kundunum (vørumerking, kunningarsskriv o.s.fr.). Mett verður ikki, at vitanarkravið fer at hava munandi øktar útreiðslur við sær.

Í sambandi við eftirlit áleggur lógaruppskotið öllum, sum eftirlit verður havt við, ella teimum, sum ábyrgdina hava, at veita eftirlitsmyndugleikanum neyðuga hjálp og upplýsingar. Tað er ilt at siga, hvussu nógv eftirlitsmyndugleikin kann krevja, um upplýsingarnar ikki eru lætt atkomandi og møguliga mugu framleiðast. Einföld samanseting av upplýsingum eigur at kunna krevjast. Hinvegin fevnir upplýsingarskyldan í flestum førum ikki um at áleggja størri kortlegging/skráseting. Í samskiftinum við fyrirkur eigur eftirlitsmyndugleikin at venda sær til leiðsluna í fyrirkuni. Slík mannagongd er umráðandi til at tryggja munadygt eftirlit og skapar álit millum eftirlitsmyndugleikan og fyrirkuna. Upplýsingar kunnu ikki krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannrættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

Øll, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, hava, tá ið eftirlitsmyndugleikin biður um tað, og uttan at tagnarskylda forðar tí, skyldu til at lata eftirlitsmyndugleikanum tær upplýsingar, sum honum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir lógini. Upplýsingarskyldan geldur sostatt fram um tagnarskyldu. Hetta kann fáa týðning, tá ið eftirlitsmyndugleikanum tørvar upplýsingar, sum verða mettar at vera loyndarmál hjá eini fyrirku. Tað er ein treyt, at upplýsingarnar ikki verða brúktar til annað enn endamálið eftir lógini.

Kemur skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi fyri orsakað av virksemi, sum er fevnt av ásetingum í lógini, skal tann, sum hevur ábyrgdina, skjótast gjørligt boða landsstýrismanninum frá, uttan so at vandin longu er avhæsaður ella skaðin bøttur. Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannrættindasáttmálanum art. 6, nr. 1.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna heimildirnar, sum sambært lógaruppskotinum liggja hjá landsstýrismanninum, og landsstýrismaðurin hevur í hyggju at leggja sínar heimildir eftir lógini til Umhvørvisstovuna, sum er náttúrafakmyndugleikin undir landsstýrismanninum.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Eftirlitsmyndugleikin skal, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitsuppgávur eftir lógini, við samleikaváttan og uttan rættarúrskurð hava ótarnaða atgongd at ogn, har ið virksemi fer fram, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, ella har ið náttúrumargfeldið veður mett at vera ávirkað. Tað verður í høvuðsheitum eftirlitsmyndugleikin, ella lögreglan, sum ger av, hvussu kanningarvirksemið skal fara fram. Kanningarvirksemið skal tó altíð fara fram í samsvari við meginregluna um eftirlit í § 34, stk. 1, og við hókandi fyriliti fyri eigara, festara ella rættindahavara. Dentur skal eisini leggjast á at føra eitt so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa sum gjørligt fyri náttúruna. Ásetingin loyvir ikki eftirlitsmyndugleikanum at rannsaka privat hús við tí endamáli at avdúka t.d. revsiverd viðurskiftir. Slíka rannsakan kann bara lögreglan fremja.

Atgongdin hjá eftirlitsmyndugleikanum at ogn er avmarkað til førir, har ið atgongd krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Ásetingin ber í sær, at upplýsingar eiga at fáast til vega á annan hátt enn við atgongd, um tað ikki ovbyrjar eftirlitsmyndugleikan, meira enn rímiligt er. Í summum førum kann tann einstaki lata upplýsingar, uttan at myndugleikanum nýtist at fáa

atgongd at ognini. Talan kann eisini vera um upplýsingar, sum eru lætt atkomandi á annan hátt. Í øðrum førum hevur myndugleikin tørv á sjálvur at staðfesta og gera eina sjálvstøðuga meting av upplýsingunum, t.d. tí at onkur serligur førleiki krevst ella, í serligum førum, til at sleppa undan, at upplýsingar verða afturhildnar.

Aftur at tí er tað ein treyt fyri at fáa atgongd at ogn, at virkseimið, sum fer fram á ognini, kann ávirka náttúrumargfeldið, ella at mett verður, at náttúrumargfeldið er ávirkað. Eftir ásetingini kann eftirlitsmyndugleikin fáa atgongd at ogn, hóast skaði á náttúrumargfeldið ikki er íkomin enn. Umsjónin hjá eftirlitinum kann sostatt vera fyribyrjandi og t.d. hava til endamáls at kanna eftir, um treytirnar í einum loyvi verða hildnar. Heimild er eisini fyri atgongd at øðrum ognum, tá ið tað krevst til at koma fram at ognini, sum kannast skal. Av tí at talan skal vera um virkseimi, sum kann ávirka náttúrumargfeldið, er talan um eina meting hjá fyrisingini.

Í sambandi við hesa metingina kann eftirlitsmyndugleikin krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum hevur týðning fyri uppgávur eftir lógini, útflýggjað til kanningar. Tað krevst saklig grund til at seta kanning í verk eftir ásetingini.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Lógaruppskotið hevur ikki aðrar avleiðingar.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Nei	Ja
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Nei	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1

§ 1 ásetur endamálið við lógini og hevur týdning á ymsan hátt. Ásetingin greiðir frá ætlanini við lógini og ger greitt, hvørji virðir ið lógin er grundað á. Ásetingin hevur eisini týdning fyri, hvussu aðrar ásetingar í lógini verða tulkaðar, og er leiðbeinandi fyri meting, tá ið avgerðir verða tiknar eftir lógini, og tá ið treytir verða lagdar við avgerðum eftir lógini, sum annars eru til fyrimunar. Ásetingin kann eisini leiðbeina, tá ið fleiri amboð eru í at velja, og tá ið støða skal takast til, um avgerð yvirhøvur skal takast ella tiltak setast í verk.

Endamálsásetingin hevur ongan beinleiðis rættarvirkað mótvegis tí einstaka borgaranum.

Náttúran fevnir bæði um lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldi. Hugtøkini kunnu fyri ein part umskarast. Til dømis kunnu landsløg vera ein partur av teimum vistfrøðiligu fyrirtreytunum fyri lívmargfeldinum. Samstundis ger lívmargfeldið sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir. Jarðfrøðin er grundarlagið undir til dømis jørðildi, sum aftur kann vera grundarlag undir ávísium lívmargfeldi. Hugtøkini samsvara kortini ikki fult og heilt, og tey leggja dent á ymsar tættir í náttúruumhvørvinum.

Hugtakið *lívmargfeldi* verður í § 3 allýst sum *margfeldið av vistskipanum, sløgum og ílegubrigdum innan fyri sløgini og tey lívfrøðiliga sambondini teirra millum*. Innan fyri karmin á § 1 er talan um lívmargfeldið í náttúruni.

Hugtakið *náttúran* er tó ætlað eisini at fevna um røktarávirkað og røktartreytað lívmargfeldi. Hugtakið fevnir sostatt breiðari enn hugtakið *náttúruøkir* í § 20.

Við landslag verður sipað til størri samanhangir í náttúruni. *Landslag* verður í tí evropeiska landslagssáttmálanum frá 20. oktobur 2000 allýst sum *eitt øki, soleiðis sum fólk fata tað, við eyðkennum, sum eru úrslit av ávirkanini av og samanspælinum millum natúrligar og/ella mennskjaligar tættir* (art. 1 (a)). Eisini eftir § 1 fevnir *landslag* bæði um náttúruleg landslag og røktarlandslag. Burturav manngjørt landslag, t.d. býir, er tó ikki fevnt av lógini. Við *landslagsmargfeldi* verður sipað til margfeldið í sløgum av landsløgum, t.e. landsløg við egnum sereyðkennum.

Jarðfrøðimargfeldi er fjølbroytnið í jarðfrøðiligum fyrirbrigdum, t.d. løg við serstøkum grótsløgum, jarðfrøðiligir skappartar úr kvarteröld, umskaringar ella økir við steinrenningum. Sermerkt jarðfrøðilig fyrirbrigdir kunnu eitt nú vera atvold til, at náttúrufríðøkir verða skipað (sí § 22).

Hugtakið *náttúran* fevnir eisini um tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruni. Hesar verða beinleiðis nevndar fyri at gera greitt, at dynamikkurin í náttúruni má tryggjast. Lógin miðar ikki eftir at steðga natúrligari menning, men heldur at tryggja, at slík menning sleppur at fara fram. Hetta merkir tó ikki, at tað ikki í summum førum kann vera eftirynskjandi við økisvernd og virknari røkt at varðveita eitt sermerkt framvakstrarstig, t.d. sum tilvísingarøki.

Við *vistfrøðiligum tilgongdum* meinast alt tað innanhýsis samanspælið millum tær livandi lívverurnar í einum náttúruslag og samanspælið millum ta livandi og ta ikki-livandi náttúruna. Hetta samanspælið er eitt úrslit av eini røð av stakleiklutum, sum t.d. dýra- og plantusløg ella

teir ikki-livandi partarnir hava. Sum dømir um vistfrøðiligar tilgongdir kunnu nevnast vatnhúsarhald (t.d. eitt turt ella vátt náttúruslag), binding av kolevni í mógvi og korallum, framvøkstur av einum korallrivi ella framleiðsla av jørð av serligum náttúruslag. Hugtakið sipar fyrst og fremst til tann vistfrøðiliga standin, sum fyríkomíngarnar eru í, men rúmar eisini einum kvantitativum parti. Gerast fyríkomíngarnar av náttúruslagnum ov smáar, kann tað vera torført at tryggja tær vistfrøðiligu tilgongdirnar. T.d. kann tað vera trupult at varðveita tað neyðuga vatnhúsarhaldið í heilt lítlum vátlendisøkjum.

Tá ið tær vistfrøðiligu tilgongdirnar verða tryggjaðar, ber eisini til at røkja framleidnið hjá náttúruni, og vistskipanartænastur kunnu verða veittar.

Málið at tryggja náttúrumargfeldið snýr seg bæði um at tryggja náttúrumargfeldið í lötuni og í framtíðini. Hugtakið *í framtíðini* snýr seg um at tryggja komandi ættarliðum eitt heilsugott umhvørvi og eina náttúru, har ið framleiðsluevni og fjølbroytni verða røkt.

Endamálsorðingin hevur støði í, at náttúruni verða givin grundleggjandi virðir sum nyttu- ella brúksvirði, upplivingarvirði, virði knýtt at samleikakenslu og tilknýti, vistfrøðiligt virði og eginvirði. Náttúran sum grundleggjandi fyrítreyt fyri fólkalívi, heilsu, burðardyggum vinnuvirksemi, tilfeingi, mentan og trivnaði kemur til sjóndar í seinna setningsparti av § 1.

Endamálið við lógini samsvarar við altjóða skyldur við atliti at røkt av náttúruvirðum, eitt nú sáttmálan um lívmargfeldi.

Til § 2

Gildisøkið hjá lógini fevnir sambært § 2 um føroyskt landøki, eisini áir, vøtn, ósar og løkir, og føroyskt sjóumveldi (12 fjórðingar).

Til § 3

Í greinini verða týðandi hugtøk í lógini allýst.

Nr. 1 allýsir hugtakið *fremmand lívvera*. Orðið lívvera er valt heldur enn slag, av tí at hugtakið er knýtt at útseting ella útslepping og ikki bara fevnir um sløgini, men eisini undirskipað flokkingarstig (undirsløg, stovnar, búfjølðir o.s.fr.). Lívvera er annars allýst í § 3, nr. 5. Vilt tú verja ílegumargfeldið innan fyri eitt slag, mást tú ofta verja undirsløg og íleguliga ólíkar stovnar fyri innsløðing av fremmandum lívverum av sama slag. Sløg og stovnur er at rokna sum fremmandur, tá ið hann ikki finst *natúrliga* á staðnum, sum talan er um. Ein lívvera er fremmand, tá ið hon er komin um landamark ella er komin úr øðrum stað í sama landi (innanhyssis sløðing). Ein fyrítreyt fyri, at lívveran er at rokna sum fremmand, er, at hon tilvitað ella ótilvitað er innslødd við mannavirksemi. Sum dømi kann nevnast tann nýsælendski flatmaðkurin. Ein stigvís og náttúrutreytað víðkan av útbreiðsluøkinum hjá einum slag er ikki at rokna sum innsløðing, heldur ikki tá ið víðkanin stendst av mannelvdari veðurlagsbroyting.

Tað er ilt at seta almennar treytir fyri, nær ið eitt slag, sum einaferð er innsløtt, kann sigast at finnast *natúrliga*, t.e. ikki longur er at rokna sum *fremmant*. Um sløg, sum í síni tíð eru innflutt til Føroya, kunnu roknast fyri *natúrlig*, veldst m.a. um, hvussu long tíð er fráliðin, síðan tey vórðu innflutt, og í hvønn mun slagið ella stovnurin hevur lagað seg eftir føroyskari náttúru.

Tað er greitt, at sløg, sum eru komin til Føroya tey seinnu árinum, mugu roknast fyri fremmand. Somuleiðis eru góðar grundir at siga, at sløg, sum vórðu innflutt til Føroya fyri heilt nógvum árum síðan, t.d. jóansøkugras, í dag finnast natúrliga í føroyskari náttúru.

Ein trupulleiki, tá ið eitt tíðarmark skal setast fyri, nær ið eitt innsløtt slag ikki longur skal vera at rokna sum fremmant, men sum natúrligt í føroyskari náttúru, er, at summar lívverur kunnu hava drúgva tilgerðartíð, áðrenn tær vísa seg at hava skaðiligt árin á lívmargfeldið, sum finst natúrliga á einum stað. Í tilgerðartíðini finst slagið í lutfalsliga lítlum stovnum.

Tá ið talan er um plantur, kann tað ofta vera verri at skilja ímillum, hvørjar ið eru fremmandar, og hvørjar ið eftir at hava funnist leingi í Føroyum ella á einum stað eiga at verða viðurkendar sum búfastar í Føroyum ella á staðnum, har ið tær finnast.

Endamálið er at fyribyrsgja, at lívmargfeldi, sum finst natúrliga í Føroyum, svinnur ella fer fyri skeytið, orsakað av at fremmandar lívverur verða innfluttar og útsettar. Tá ið ivamál eru, um eitt slag skal roknast fyri fremmant ella natúrligt, skal tí ein loysn finnast við støði í eini heildarmeting, har ið dentur m.a. verður lagdur á, um slagið hevur skaðaárin á lívmargfeldið. Landsstýrismaðurin kann gera leiðreglur fyri slíkum metingum.

Nr. 2 allýsir heysting. Lógin skilur ímillum heysting og veiðu av lívfrøðiligum tilfeingi øðrumegin og tøku av lívfrøðiligum tilfeingi hinumegin. *Tøka* er tað yvirskipaða hugtakið, sum fevnir um alla avlíving ella burturtøku av lívverum, sama hvat endamálið er, sbr. nr. 11. Heysting er eitt serligt slag av tøku, nevnliga tøka ella henting av plantum ella plantupørtum, har ið endamálið er útlív ella vinna. Heysting til prýðisendamál er fevnd av hesi allýsingini.

Nr. 3 allýsir innflutning sum tað at føra í land úr økjum uttan fyri gildisøkið hjá lógini. Allýsingin má síggjast í samanhangi við gildisøkið hjá lógini eftir § 2. Talan er sostatt um innflutning, tá ið farið verður um markið fyri gildisøkið hjá lógini. Tað er eisini at rokna sum innflutningur, tá ið fólk við vilja bera so í bandi, at lívverur sleppa um markið.

Nr. 4 allýsir lívmargfeldi. Allýsingin byggir á allýsingina í art. 2 í sáttmálanum um lívmargfeldi.

Nr. 5 allýsir lívveru sum eina og hvørja eind, sum er før fyri at nørast ella at flyta ílegutilfar. Tað er ein fyritleyt, at lívveran sjálv er før fyri hesum. Tað merkir, at virus eftir lógini ikki eru at rokna sum lívverur, av tí at teimum tørvar eina vertslívveru til at nørast. Allýsingin fevnir um lívverur í øllum bólkum av sløgum, eisini einkyknaðar lívverur.

Nr. 6 allýsir náttúrumargfeldi. Hugtakið er eitt savnandi hugtak, sum fevnir um lívmargfeldi, landslagsmargfeldi og jarðfrøðimargfeldi, sbr. eisini endamálið við lógini í § 1. Allýsingin er avmarkað mótivegis margfeldi, sum í høvuðsheitum er úrslit av ávirkan frá menniskjum. Heilt tamt og vant lívmargfeldi, t.d. húsdýrasløg ella røktarplantusløg, fellur uttan fyri allýsingina.

Nr. 7 gevur eina breiða allýsing av *náttúruslag*. Í hesi lógini verður náttúruslag allýst sum einsháttað slag av náttúru, sum fevnir um allar livandi lívverur og náttúrutættirnar, sum har virka. Við hugtakinum verður roynt at lofta teimum týðningarmestu brigdunum í náttúruni á vistskipanarstigi (sí nr. 15). Tað er eftir lógini ikki neyðugt at allýsa náttúrusløgini eftir bara einum setti av treytum, t.d. plantulívnum. Eisini dýralívið, jarðfrøðin ella landslagið kann eyðkenna eitt náttúruslag. Hugtakið kann fevna um størri vistskipanir sum t.d. ósar ella lyngheiðar, men eisini smá lívøkir sum hyljar og tjarnir. Sípað verður tó ikki til høvuðsnáttúrusløg sum t.d. fjøll ella røktarlandssløg. Hugtakið náttúruslag fevnir eisini um ymisk sløg av røktarlandslag, t.d. teigalendi.

Nr. 8 gevur eina allýsing av *plantum*. Hóast soppar eru at rokna sum egið ríki, eru teir í hesi lógini fevndir av allýsingini av *plantum*. Skónir somuleiðis.

Nr. 9 allýsir hugtakið *slag* (*species*). Hugtakið slag er ikki greitt allýst sum eind. Eitt slag er eyðkent við einum tvíliðaðum latínskum navni, har ið slektin skilst á fyrra liði og slagið á seinna liði. Ein treyt fyri, at okkurt kann vera at rokna sum eitt slag, er vanlig, um einstaklingarnir av mótsettum kyni kunnu fáa lívført og nøringarført avkom. Henda treytin hóska tó ikki til øll sløg, m.a. ikki til sløg við ókynjaðari nøring. Alt oftari verða ílegutreytir brúktar til at skilja ímillum sløgini. Fyri ásetingar í lógini um sløg er tað ikki avgerandi at hava greiðan skilnað, so leingi myndugleikarnir hava greiðar lýsingar av sløgum í sínum avgerðum.

Nr. 10 allýsir hugtakið *stovnur*. Í lógini verður hugtakið bara brúkt um ein bólk av einstaklingum av sama slag, sum um somu tíð livir í einum avmarkaðum øki.

Nr. 11 allýsir *tøku* sum felagsnevna fyri allar gerðir, sum snúgvá seg um at taka lívverur úr náttúruni, annaðhvørt við avlíving ella burturtøku av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, eisini flyting. Ásetingin geldur uttan mun til hátt ella endamál. At skaða lívverur er ikki at rokna sum tøkka.

Nr. 12 allýsir *útseting* av lívverum. Tað, sum serliga eyðkennir útseting, er, at talan er um eina tilvitaða gerð, sum er atvold til, at ein lívvera sleppur út í umhvørvið. Hugtakið fevnir eisini um afturlatið brúk, har ið eingin víska er fyri, at lívverur ikki sleppa út. Við at sleppa út verður eisini hugsað um, at lívveran kann sleppa út, tá ið onnur dýr heinta hana sum fong.

Nr. 13 allýsir, hvat ið er at rokna sum eitt *vistfrøðiligt nyttuøki* hjá einum ella fleiri sløgum. Við vistfrøðiligari nyttu fyri eitt slag ella ein stovn verður sipað til samløguna av lívfrøðiligum og ikki-lívfrøðiligum tilgongdum, sum krevjast til at upphalda ein lívføran stovn og natúrliga menning av slagnum. Ásetingin nevnir tey mest viðkomandi dømini um vistfrøðilig nyttuøkir, men er ikki tømandi. Hugtakið er brúkt fyri at tryggja, at fyrisitingin av sløgum hevur nøktandi fyrilit fyri økjum, sum eitt slag brúkar bara í stutta tíð, men sum slagið ikki fær verið fyri uttan, skal tí verða lív lagað í longdini.

Nr. 14 allýsir *vistfrøðiligan stand*. Hugtakið er knýtt at støðum, har ið eitt náttúruslag er. Hugtakið sigur nakað um dygdina í støðunum heldur enn talið á støðum og útbreiðsluna hjá náttúruslagnum. Tann vistfrøðiligi standurin er ein samanseting av støðuni eina ítøkiliga løtu og gongdini, sum hon hevur verið, og sum hon væntast verða í framtíðini, sbr. orðini *støða og gongd*. Tá ið metast skal um gongdina, mugu ávirkanartættirnir eisini takast við. Orðið *nytta* sipar í hesum sambandi til íkøstini, sum verða veitt samanspælinum í náttúruni, og fevnir m.a. um tænastr sum vatngoymslu og føðsluveitara og endurspeglar tær vistfrøðiligu tilgongdirnar í náttúruslagnum, eisini vatnhúsarhald, føðsluumgerð, røktarávirkan og sambond millum sløg. Óbeinleiðis fevnir orðið *nytta* sostatt eisini um tær vistfrøðiligu tilgongdirnar. Eru tær vistfrøðiligu tilgongdirnar skaddar, kann náttúran ikki røkja teir somu nyttuleiklutirnar sum ein sunn náttúra í vistfrøðiligari javnvág. Hugtakið *bygnaður* sipar til samansetingina av sløgum og stovnum umframt skapið á staðnum. Við *framleidni* meinast framleidd lívmegn fyri hvørja økiseind, t.e. úrtøkan av tilgongdunum í nøgd.

Nr. 15 allýsir *vistskipan*. Mótsett einum *náttúruslag*, sum sipar til fleiri støð við einum ávísum slag av náttúru, er ein vistskipan eitt avmarkað landafrøðiligt stað. Avmarkingin kann vera meira ella minni greið, alt eftir hvørja vistskipan talan er um. Ein vistskipan kann vera eitt stað, har ið eitt ávíst náttúruslag er, men eisini eitt nógv størri øki, har ið fleiri náttúrusløg eru

umboðað. Samstundis kann eitt stað, har ið eitt náttúruslag er, fevna um fleiri vistskipanir á mikrostigi. Hugtakið vistskipan fevnir um samanspælið millum lívverurnar og teir ikki-lívfrøðiligu tættirnar sum veðurlag, ljós, vatnhúsarhald, føðslusølt o.a.

Til § 4

Ásetingin ásetur eina almenna fyrilitsskyldu fyri *øll* mótvegis náttúrumargfeldinum. Skyldan geldur bæði fyri privat, bæði einstaklingar, felagsskapir og fyrirkur, og fyri tað almenna.

Skyldan at fara fram við fyriliti fevnir í fyrra lagi um eina skyldu at royna at kunna seg um, hvørji náttúruvirðir ið kunna fáa skaða. Hetta er ein fyrirtreyt, skal fyrilitsskyldan vera munadygg. Tað ber ikki til tilvitað at hava fyrilit fyri náttúrumargfeldi, sum tú ikki veitst av. Tað eru eyðsæð mørk fyri, hvat ið væntast kann, at einstaklingar av sínum eitingum kunnu útvega sær av vitan um lívmargfeldi. Í hesum sambandi liggur ein týðandi uppgáva á myndugleikunum at kunna almenningin. Tað má eisini kunna væntast meira av yrkisligum vinnufyrirkum enn av einstaklingum í teirra dagliga virki. Men ásetingin setur krøv um størri tilvitan mótvegis náttúruni. Serliga tá ið myndugleikarnir syrgja fyri, at vitan um t.d. hótt sløg ella hótt náttúrusløg er lættliga atkomandi, eigur tað at kunna væntast, at roynt verður at kunna seg við slíka vitan.

Hin parturin av fyrilitsskylduni snýr seg um, at øll skulu gera tað, sum rímiligt er, til, at náttúrumargfeldið ikki verður fyri skaða. Hvat ið er rímiligt, veldst serliga um, hvat slag av virksemi talan er um, hvussu væl grundað nyttuendamál virksemið hefur, hvussu stórt virksemið er í vavi, hvussu stóran skaða tað kann gera, um stórar útreiðslur eru knýttar at tí at hava fyrilit fyri náttúruvirðunum, og um skaðin er neyðugur, ella um viðkomandi lættliga hevði kunnað rokkið sínum endamáli á annan hátt. Tað hefur eisini týðning, um virksemið ávirkar hótta ella viðkvæma náttúru. Aftur at tí má dentur leggjast á, hvussu góða og atkomandi kunning myndugleikarnir hava veitt. Finst sera lítið av vegleiðing um, hvussu virksemið ávirkar náttúrumargfeldið, er tann einstaki í nógv minni mun at lasta, enn um slík vitan fanst, og almenningurin var gjørdur kunnigur við hana. Finst vegleiðing frá myndugleikunum, má tann, sum hefur virkað í samsvari við hesa vegleiðing, kunna líta á, at fyrilitsskyldan er lokin.

Sleppast skal ikki undan øllum skaða á náttúrumargfeldið. T.d. kann bara tað at ganga á einum lendi hava við sær, at traðkað verður á smáar plantur og skordýr. Fyrilitsskyldan er ikki ætlað at raka slíkt púra vanligt, lógligt virksemi.

Innihaldið í fyrilitsskylduni skilst eisini á røktarmiðunum fyri ávikavist sløg og náttúrusløg og vistskipanir, sum nevnd verða í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, umframt at samsvar kann vera ímillum meginreglurnar, sum nevndar verða undir pkt. 1.4, og tað, sum verður mettt at vera varsom framferð. T.d. kann tað at velja alment góðtiknar, varsamar rakstrarhættir vera fevnt av fyrilitsskylduni, um tað ikki í órímiligan mun tyngir byrðuna hjá tí, sum varðar av virkseminum

Ásetingin áleggur ongum at útinna nakað ávíst slag av virksemi, hóast tað kundi verið neyðugt til at røkja náttúrumargfeldið. Er tørvur á t.d. virknari røkt ella gomlum rakstrarháttum, mugu myndugleikarnir á annan hátt royna at fáa slíkt virksemi í lag, t.d. við avtalum ella studningsskipanum.

Fyrilitsskyldan hefur størstan týðning fyri atburð og virksemi, sum ikki er fevnt av reglum. Eru reglur ásettar fyri, hvussu fyrilit skal havast fyri náttúruvirðunum, er fyrilitsskyldan vanligalokin, tá ið farið verður fram í samsvari við hesar reglurnar. Hetta geldur í enn størri mun, tá ið

talán er um virksemi, sum almennur myndugleiki hefur givið loyvi til. Tann, sum hefur ábyrgdina av virkseminum, eigur í slíkum førum at kunna líta á, at fyrilitsskyldan er lokin, um fyriritreytirnar fyri og innihaldið í loyvinum eru lokin.

Týdningurin, sum loyvið hefur fyri fyrilitsskylduna, skilst beinleiðis á 2. *pkt.* Ein fyritleyrt fyri, at fyrilitsskyldan kann metast at vera lokin, er, at virksemið verður útint í samsvari við loyvið. Tað ber í fyrri lagi í sær, at fyritleyrtirnar, sum loyvið varð givið eftir, t.d. um hvørji skaðaárin ið kundu standast av virkseminum, framvegis eru til staðar, og t.d. at nýggj vitan ikki er komin fram um skaðaárinini av virkseminum, sum mett verður, at tann, sum varðar av virkseminum, átti at vitað um. Í seinna lagi ber tað í sær, at virksemið verður útint í samsvari við innihaldið í loyvinum. Fyri virksemi, sum er knýtt at tí loyvda virkseminum, men sum ikki beinleiðis er nevnt í loyvinum, geldur fyrilitsskyldan eftir § 6 á vanligan hátt. Er t.d. byggiloyvi givið í einum øki, har ið byggiltifar má flytast ígjøgnum eitt reiðringarøki, geldur fyrilitsskyldan fyri hesa ferðsluna.

Broystast fyritleyrtirnar fyri loyvinum, t.d. tí at virksemið vísir seg at elva til størri skaðaárin enn væntað, geldur fyrilitsskyldan sum annars. Eitt dømi um eina slíka støðu er, at tað í sambandi við útbyggingararbeiði verður rakt við eitt hótt slag, uttan at tað var greitt, tá ið loyvið varð givið, at slagið fanst í økinum.

Til § 5

Eftir ásetingini skulu tiltøk eftir lógini vigast upp ímóti øðrum týðandi samfelagsáhugamálum. Við *øðrum týðandi samfelagsáhugamálum* meinast fíggjarligir, sosialir og mentanarligir tørvir og tørvurin á skynsamari tilfeingisfyrising. Í skylduni at viga tiltakið eftir lógini upp ímóti øðrum samfelagsáhugamálum liggur eisini skyldan hjá avgerðarmyndugleikanum at gera greiðu fyri, hvørji onnur samfelagsáhugamál ið gera seg galdandi. Tað kann bera í sær, at myndugleikin sjálvur má gera greiðu fyri avleiðingunum, ella at hann frá øðrum myndugleika má fáa til vega eina frágreiðing, sum ger greiðu fyri avleiðingunum, sbr. eisini skylduna hjá myndugleikum eftir fyrisingarrættinum at tryggja, at tær neyðugu upplýsingarnar eru til staðar í einum máli, áðrenn avgerð verður tikin.

Til § 6

Ásetingin er nýggj og heimilar eina almenna fyrisingarmeginreglu fyri dýr og plantur. Samstundis verður staðfest, at veiða, heysting og onnur gagnnýtsla, sum er fevnd av løgtingslóg um sjófeingi, ikki er fevnd av ásetingunum í kapitli 3 um veiðu og aðra tøku.

Eftir *stk. 1* kann veiða og onnur tøka av dýrum, sum natúrliga liva vill, bara fara fram sambært lóg ella avgerð við heimild í lóg. *Lóg* kann í hesum sambandi bæði vera henda lógin, sbr. §§ 7 og 8, og onnur lóg.

Orðingin *sambært lóg* merkir ikki, at avgerð má takast ella reglur ásetast í kunngerð um veiðu ella tøku. Atgongdin at veiða ella taka kann eisini vera heimilað beinleiðis í lógini.

Hugtakið *vill* fevnir um øll vill dýr, sama um tey liva vill ella eru verða havd í fangilsu.

Við *veiðu* meinast at fanga ella drepa vill dýr til gagnnýtslu, men *tøka* fevnir um alla avlíving og burturtøku av einstaklingum av sløgum, sama hvat endamálið er, sbr. § 3, nr. 11. Ásetingin ber m.a. í sær, at tað at fanga, veiða og drepa vill dýr skal hava heimild í lóg. Eisini avlíving og innsavning til vísindaligt endamál og flyting av livandi lívverum í eitt nýtt búøki eru fevndar av ásetingini. Viðvíkjandi tí síðstnevnda kann eisini ásetingin um fremmandar lívverur vera

viðkomandi, sbr. § 15. Fyrsta punktum ber eisini í sær, at tøka av eggum skal hava heimild í lóg.

Eftir *stk. 2* er heysting og onnur tøka av plantum loyvd við tí fyrirtreyt, at heystingin ella tøkán ikki er so stór í vavi ella fer fram á slíkan hátt, at hon hóttir stovnin á staðnum. Avmarkingin er í útgangsstøðinum vend móti øllum sløgum av virkseimi ella tiltøkum, men tað er ein treyt, at virkseimið ella tiltakið hóttir lívførið hjá stovninum á staðnum. Hvørt virkseimið ber slíka hóttan í sær, má m.a. metast eftir tí almennu stovnsstøðuni hjá slagnum, t.d. við støði í møguligum galdandi reyðlistum, og hvussu stórt virkseimið er. Hvat ið er *stovnurin á staðnum*, má metast ítøkiliga. Orsøkin til, at allir einstaklingar innan fyri stovnin á staðnum ikki eiga at verða oyddir, hóast stovnsstøðan hjá slagnum er góð um landið, er endamálið um at tryggja nøktandi ílegumargfeldi innan fyri slagið, sbr. røktarmiðið fyri sløg undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta uppskotið. Stovnurin av slagnum á staðnum kann hava ávís ílegusereyðkennir, sum høvdu horvið, um hann oyddist.

Heysting og onnur tøka av plantum kann eisini avmarkast við avgerð við heimild í lóg. Við lóg meinast bæði henda lógin, m.a. §§ 9 og 10 og lógarkapittul 4 um økisvernd, og aðrar lógir.

Eftir *stk. 3* geldur ásetingin ikki fyri gagnnýtslu og aðra tøku av livandi tilfeingi í føroyskum sjógvum og áum, vøtnum, ósum og løkum, sum eru fevndar av løgtingslóg um sjófeingi.

Til § 7

Ásetingin heimilar landsstýrismanninum við kunngerð ella fyrisitingaravgerð at loyva aðrari tøku enn veiðu av villum súgdýrum og fugli. Gevur ein geiralóg somu heimildir at loyva aðrari tøku av villum súgdýrum og fugli, eiga hesar at verða brúktar.

Ein kunngerð eftir *stk. 1*, kann bara loyva tøku til tey nevndu endamálini. Fyri endamálini í nr. 1-5 skulu harafturat tvær høvuðstreytir verða loknar, sbr. *stk. 2*. Tann fyrra treytin er, at tøkán ikki hóttir lívførið hjá stovninum. Í teimum førum, har ið útbreiðslan hjá stovninum røkkur út um føroyskt øki, skal ikki metast um lívførið einsæris, men í mun til ta samlaðu útbreiðsluna hjá stovninum. Hin treytin er, at tað ikki ber til at røkka endamálinum við tøkuni á annan nøktandi hátt, t.d. við fyrirbyrgjandi tiltøkum.

Treytin í *stk. 2, 1. pkt.*, um lívførið hjá stovninum er ein minstatreyt. Treytin er ikki til hindurs fyri, at fyrisitingarmyndugleikarnir taka støði í lívførinum hjá einum stovni á einum stað, um slagið hevur fleiri atskildar stovnar í Føroyum. Ásetingin má eisini skiljast út frá røktarmiðnum fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta uppskotið, og sum leggur dent á at røkja nøktandi ílegumargfeldi.

Ásetingin er ikki avmarkað til kunngerðir og avgerðir um avlíving, men fevnir eisini um aðra tøku.

Ein kunngerð eftir § 7 kann skilja ímillum fòrir, har ið tøka verður loyvd beinleiðis í kunngerðini, og fòrir, har ið søkjast má um tøkuloyvi. Í kunngerðini kunnu eisini ásetast nærri reglur fyri málsviðgerðini.

Kunngerðin kann snúgva seg um tøku alt árið ella ávís tíðarskeið og um alt landið ella í ávísnum økjum. Eitt tøkuloyvi kann eisini avmarkast til eitt ávíst tal av einstaklingum.

Eftir *stk. 1, nr. 1*, kann tøka loyvast við kunngerð ella fyrisitingaravgerð til at verja plantur, dýr og vistskipanir, sum finnast natúrliga í náttúruni, t.d. tøka av fremmandum lívverum. Tað er ikki eitt krav eftir ásetingini, at vandi er fyri skaða á dýr, plantur ella vistskipanir. Kunngerðin ella avgerðin kann eisini snúgva seg um vernd fyri órógv og øðrum viðurskiftum, sum ikki kunnu kallast skaði.

Stk. 1, nr. 2, gevur heimild til at áseta reglur í kunngerð ella taka fyrisitingaravgerð til at verja fyri skaða á grøði, húsdýr, fisk, vatn ella aðra ogn.

Hugtakið *skaði* verður brúkt uttan nærri nágreiningar. Tó kann vera orsök at gera mun á skaða í kunngerðini, alt eftir hvussu stórir hann er í vavi, sæð í mun til, hvørji sløg ið talan er um.

Orðingin *at verja fyri* ber í sær, at tøkkan kann fara fram sum fyribyrkjandi tiltak. Tøka eigur tó bara í serligum førum at loyvast, áðrenn nakar skaði er hendur. Og er skaði hendur, má talan vera um veruligan vanda fyri, at hann varir við ella fer at endurtaka seg.

Flytisløg kunnu gera skaða, annaðhvørt tá ið slagið er á ferð og brúkar eitt stað sum hvíldarpláss, ella tá ið staðið verður brúkt sum vetrartilhaldslívøki. Í báðum førum hevur skjóting til at verja fyri skaða vanliga ikki tann ætlaða virknaðin, uttan so at víðfevnd og áhaldandi skjóting verður loyvd. Ein slík loysn liggur greitt uttan fyri heimildargrundarlagið í § 7. Fyri tey flestu av slíkum sløgum eiga fyrst og fremst fyribyrkjandi tiltøk at verða brúkt.

Stk. 1, nr. 3, gevur heimild at áseta reglur í kunngerð ella taka fyrisitingaravgerð til at verja almenn heilsu- og trygdarfyrlit ella onnur týðandi almenn áhugamál. Talan kann t.d. vera um smittuvanda, í sambandi við at fuglur setur seg við vatnveitingar, flogvøllir o.a.

Eftir *stk. 1, nr. 4*, kann avgerð takast við tí endamáli at endurreisa stovnar.

Stk. 1, nr. 5, gevur heimild til at loyva tøku til granskingar- og undirvísingarendamál og til flokkanarvirksemi. Eitt granskingarendamál kann t.d. vera tøka og avlíving av einstaklingum av einum slag til at kanna fyri dákingarárin. Eitt undirvísingarendmál kann t.d. vera at skera eintøk av sløgum upp í sambandi við náttúrufak. Hugtakið *granskingar- og undirvísingarendamál* kann umframt beinleiðis náttúruvísindalig endamál fevna um hagfrøðilig ella veteriner endamál. Ásetingin kann eisini fevna um royndir við dýrum við tí endamáli at fáa til vega vitan av lívfrøðiligum, sálarfrøðiligum, tjóðlívsfrøðiligum, alisligum ella evnafrøðiligum slag.

Stk. 1, nr. 6, gevur heimild til at loyva tøku av fremmandum lívverum. Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild til at loyva avlíving, tá ið talan er um fremmandar lívverur, men tað, at talan er um fremmanda lívveru, eigur ikki av sær sjálvum at hava við sær, at loyvi verður givið at avlíva. Í kunngerð ella í meting hjá myndugleikanum kann dentur leggjast á eginleikar við slagnum, vandan fyri, at lívveran fótar sær og setur búgv í Føroyum, um útbreiðslan av lívveruni er úrslit av eini natúrligari gongd, og hvønn skaða lívveran kann valda lívmargfeldinum ella øðrum áhugamálum, t.d. grøði. Tað er tó ikki eitt krav eftir ásetingini, at talan er um ítøkiligan vanda fyri skaða. Í summum førum verður ikki nóg góð vitan tøk um, hvørjar avleiðingar lívveran kann verða atvold til, og ásetingin gevur í slíkum førum móguleika til at loyva tøku eftir fyribyrkjandi fyrlitum.

Treytirnar í *stk. 2* galda ikki fyri tøku eftir *nr. 6*. Orsøkin er, at endamálið nettupp kann vera at oyða stovnin í Føroyum og ikki at varðveita ein lívføran stovn.

Stk. 3, 1. pkt., heimilar landsstýrismanninum av sínum eintingum at seta í verk tøkku við einum av teimum í tí stk. 1 nevnu endamálanum.

Tøka eftir stk. 1 verður framd av jarðareigara ella øðrum rættindahavara ella onkrum, sum frá jarðareigara ella øðrum rættindahavara hevur fingið fulltrú. Slík tiltøk kunnu bara fara fram á egnari ogn. Tøka, sum myndugleikin setur í verk eftir stk. 3, kann eftir *2. pkt.* fara fram uttan mun til einkarætt hjá jarðareigarinum ella øðrum til veiðu.

Tøka hjá myndugleikunum av ryggdýrum á ognini hjá øðrum fer í útgangsstøðinum fram uttan nakað slag av endurgjaldi frá myndugleikunum. Valda myndugleikarnir við síni skaðabasing jarðareigarinum fíggarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum.

Til § 8

Ásetingin fyllir § 6, stk. 1, út, tá ið talan er um ryggleys dýr. Einkyknaðar lívverur eru eisini fevndar av ásetingini.

Stk. 1 ásetur, í hvørjum førum tøkku av ryggleysum dýrum er loyvd. Avmarkingar liggja í orðingini *um ikki annað er ásett*, sum vísir aftur til § 6, stk. 1. Um ikki annað er ásett í lóg ella avgerð við heimild í lóg, er tað eftir *nr. 1* loyvt at avlíva ryggleys dýr, sum eru til ónáðir ella skaða. T.d. kunnu skordýr, sum eru til ónáðir í bústaðarøkjum, basast. Eisini skaðadýr (sníkar), sum eru til skaða ella ónáðir hjá øðrum dýrum (villum dýrum og húsdýrum), kunnu avlívast við heimild í hesi ásetingini. Ásetingin kann eisini fevna um førir, har ið skaði ella ónáðir eru fyri hond. Ásetingin fevnir eisini um fremmandar lívverur, sum eru náttúrumargfeldinum at skaða.

Harafurat er eftir *nr. 2* loyvt at avlíva fremmand ryggleys dýr. Ásetingin hevur sjálvstøðugan týðning undir liðini á nr. 1, í teimum førum har ið fremmandar lívverur ikki hava gjørt skaða. Fremmandar lívverur kunnu takast, sama um skaði er hendur ella ikki.

Eftir *nr. 3* er loyvt at taka ryggleys dýr, um tað ikki hóttir stovnin í økinum. Sum dømir um tøkku, sum vanliga ikki hóttir stovnin í økinum, kunnu nevast tøkku til søvn ella flokkanarendamál ella tøkku av klukkum til børn at kanna. Hvat í orðingin í *økinum* fevnir um, veldst um eina ítøkiliga meting úr einum staðbundnum sjónarhorni. Talan kann vera um eina kommunu, eina viðarlund ella eina mýri.

Í summum førum kann tað vera neyðugt, at myndugleikin sjálvur setur tiltøk í verk til at berjja niður skaðadýr ella fremmandar lívverur, sbr. stk. 1, nr. 1 ella 2. Eftir *stk. 2* kann myndugleikin um neyðugt fremja slík tiltøk á fastogn hjá øðrum.

Tá ið myndugleikin berjir niður skaðadýr á ognini hjá øðrum, er útgangsstøðið, at tað fer fram uttan nakað slag av endurgjaldi frá myndugleikunum. Valda myndugleikarnir við síni skaðabasing eigaranum av ognini fíggarligan miss, sum ikki er knýttur at sjálvum skaðadýrinum, verður eitt møguligt endurgjaldskrav avgjørt eftir vanligum endurgjaldsrættarligum meginreglum.

Er tørvur á at skipa tøkku av ryggleysum dýrum á landi nærri, t.d. tí at so nógv verður tikið, at tað hóttir stovnin, kann tað gerast við reglum í kunngerð ella við fyrisitingaravgerð, sbr. *stk. 3*.

Eftir *stk. 4* verður gagnnýtsla og onnur tóka av villum ryggleysum dýrum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi, sbr. eisini § 6, stk. 3.

Til § 9

Ásetingin lógarfestir undantøk frá § 6, stk. 2.

Undantakið í *stk. 1* geldur fyri tiltøk til at verja fyri skaða á heilsuna hjá fólki og dýrum, grøði ella aðra ogn. Undantakið fevnir eisini um at taka burtur fremmandar lívverur og tiltøk til at tryggja týðandi samfelagsáhugamál.

Í summum førum kann tað verða neyðugt, at myndugleikin sjálvur setur tiltøk í verk til at basa skaðaelvandi plantum. *Stk. 2* gevur heimild til at fremja slík tiltøk á fastogn hjá øðrum. Spurningurin um møguligt endurgjald verður svaraður á sama hátt, sum tá ið talan er um tóku av ryggleysum dýrum, sbr. viðmerkingina til § 8, stk. 2.

Stk. 3 gevur heimild til at skipa heysting ella aðra tóku av plantum nærri við kunngerð ella fyrisitingaravgerð. Ásetingin geldur fyri heysting bæði í og uttan fyri vinnu. Ásetingin er serliga hugsað at verða brúkt, tá ið myndugleikin verður varur við eina gongd, sum hóttir ávísar stovnar ella kann hava við sær, at sløg ella stovnar verða fyri eini skaðiligari gongd.

Eftir *stk. 4* verður gagnnýtsla og onnur tóka av villum plantum í føroyskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum skipað sambært løgtingslóg um sjófeingi, sbr. eisini § 6, stk. 3.

Til § 10

Stk. 1 gevur landsstýrismanninum heimild til í kunngerð at útnevna nærri tilskilað sløg (*species*) sum vard.

Eitt uppskot til kunngerð um vard sløg skal sendast til hoyringar hjá áhugafelagsskapum, m.a. umhvørvisfelagsskapum, vinnugreinafeløgum, yrkisfeløgum og vísindastovnum, landsmyndugleikum, sum hava áhugamál, sum verða ávirkað, ella sum í síni fyrisiting kunnu hava ávirkan á slagið, talan er um, umframt hjá kommunum innan fyri tað landafrøðiliga útbreiðsluokið hjá slagnum. Samsvarandi leistur verður brúktur, tá ið vistfrøðilig nyttuøkir hjá vardum sløgum verða vard eftir § 11, stk. 1, nr. 2.

Verða virkisætlanir gjørdar fyri vistfrøðilig nyttuøkir hjá sløgum, sbr. § 11, stk. 3, skal hetta í høvuðsheitum gerast samstundis við kunngerðararbeiðið, so at uppkast til virkisætlan er gjørt, í seinasta lagi samstundis við kunngerðina um vernd. Soleiðis fæst framman undan verndini greiða á tiltøkum, sum krevjast til framhaldandi at sita fyri búøkjunum hjá tí varda slagnum.

Tá ið kunngerð um vistfrøðilig nyttuøkir hjá vardum sløgum er lýst og virkisætlan gjørd, skal miðast eftir at fáa í lag samstarv millum myndugleikan, sum situr fyri virkisætlanini, og myndugleikar, felagsskapir (eisini jarðareigarafeløg) ella jarðareigarar o.o., sum skulu hava ein leiklut, tá ið endamálini og tiltøkini í ætlanini skulu fremjast.

Settar verða fram triggjar ymiskar treytir, sum stórir dentur skal leggjast á, tá ið avgerð verður tikin um at geva einum slag støðu sum vart.

Tann fyrsta treytin í *nr. 1* hongur saman við røktarmiðnum fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta uppskotið. Samsvarar tann vistfrøðiliga

stovnsstøðan ella stovnsongdina hjá einum slag ikki við røktarmiðið, eiga vanligu tiltøk at verða sett í verk umframt tað, sum §§ 6-9 áseta. Frávikið frá røktarmiðnum eigur at síggjast í samanhangi við bæði stovnsstøðuna og stovnsongdina. *Tiltøkini*, sum setast kunnu í verk, fevna bæði um tiltøk, sum avmarka virksemi, sum kann skaða ella gera støðuna verri hjá slagnum og fyrisingar- og røktartiltøk.

Hóast eitt slag ikki er í einum vistfrøðiligum standi, sum ikki samsvarar við røktarmiðið fyri sløg, skal metast, um tað eigur at fáa støðu sum vart, um slagið hevur munandi part av síni natúrligu útbreiðslu ella ílegusereyðkennir í Føroyum, sbr. nr. 2. Undir hesa treytina koma bæði sløg, sum bara finnast í Føroyum (*endemisk* sløg), og sløg, sum fyri tað mesta finnast í Føroyum. Hugtakið *natúrligt útbreiðsluøki* fevnir um økir, har ið slagið heldur til alla ella partar av síni árligu ringrás. Við *ílegusereyðkennum* verður t.d. hugsað um sløg, sum hava stovnar við ílegusereyðkennum, sum eru serstøk fyri Føroyar, og sum hava týðning fyri ílegumargfeldið.

Tann triðja treytin snýr seg um, um altjóða skyldur eru knýttar at slagnum, sbr. nr. 3. Ásetingin geldur bara fyri sløg, sum eru fevnd av altjóðarættarlaga bindandi reglum (altjóða listum). Tað er tó ikki altíð soleiðis, at sløg á altjóða listum verða mett at vera hótt (IUCN-flokkar) í Føroyum. Tað er tí ikki í øllum førum av sær sjálvum soleiðis, at slík sløg skulu verjast.

Tær triggjar treytirnar eru ikki tømmandi, sbr. at *stórir dentur* skal leggjast á tær, tá ið støða verður tikin til móguliga vernd. Tað kann hugsast, at tørvur er á at verja eitt slag, hóast tað ikki kemur undir tær nevndu treytirnar, t.d. at eitt slag er sjáldsamt í Føroyum uttan at vera mett at vera hótt og uttan at lúka hinar báðar treytirnar. Vernd kann eisini vera viðkomandi, tá ið eitt slag er fevnt av einum heimsfevndum ella evropeiskum reyðlista, ella tá ið ein avgerð, sum ikki er rættarlaga bindandi, er tikin um, at tað er neyðugt at verja eitt ella fleiri sløg undir sáttmálum, sum Føroyar hava tikið undir við.

Hóast ein ella fleiri av treytunum í nr. 1 til 3 eru loknar, ber tað ikki neyðturviliga í sær, at slagið eigur at fáa støðu sum vart. Avgerðin má hava støði í eini ítøkiligari meting, m.a. við atlit til tí ítøkiligu útbreiðsluni hjá slagnum, støðuni hjá slagnum, hótanini, og hvar ið slagið vanligu heldur til. Í hesum sambandi hava vitanargrundarlagið og yvirtil hjá viðkomandi vitanarstovnum stóran leiklut. Avgerð um ikki at verja kann harafturat takast, tá ið mett verður, at vernd ikki fær tann ætlaða virknaðin, t.d. tí at eitt slag orsakað av veðurlagsbroytingum er á veg burtur úr føroyskari náttúru, ella tí at onnur amboð verða mett at vera munadyggari til at verja slagið. Tá ið støðan ella gongdin hjá einum slag ikki longur lýkur treytirnar í stk. 1, nr. 1, eigur at verða mett, um verndin eigur at falla burtur.

Tá ið støðan ella gongdin hjá einum slag, sum er vart eftir stk.1, nr. 1, ikki longur lýkur treytirnar í § 21, stk. 1, nr. 1, eigur at farast undir eina tilgongd við tí í hyggju, at slagið ikki longur skal vera vart. Tí er tað umráðandi, at tey, sum sita fyri vardum sløgum, fylgja gongdini neyvt, soleiðis at talan verður um eitt dynamiskt amboð.

Í teimum førum, har ið eitt slag kemur undir treytirnar fyri vernd, men har ið slagið bara finst á nøkrum heilt fáum støðum, og mógulig vernd tí bara ávirkar ein ella heilt fáar jarðareigarar, kann metast, um tað í staðin fyri vernd við kunngerð er betur hóskandi, at slagið verður røkt við serstakari avtalu millum landið og jarðareigararan. Eins og tá ið virkisætlanir verða gjørdar fyri vard sløg (umrøtt niðanfyrir), skal í slíkum førum ein ætlan gerast fyri, hvussu slagið og tess vistfrøðiligu nyttuøkir skulu tryggjast, hvørji tiltøk, móguliga røkt, ið krevjast, og hvat

peningur ið fylgir við at fremja tiltøk fyri, møguliga peningur til røkt, tá ið tað krevst til at tryggja, at slagnum verður lív lagað í longdini.

Tá ið sitast skal fyri teimum vardu sløgnum og teirra nytuøkjum framhaldandi, kann tørvur vera á at gera virkisætlanir, sum greiða nærri frá slagnum og tess nytuøkjum, hóttanum, tiltøkum, ið krevjast til at verja slagið (og møguliga tess nytuøkir), uppskotum til raðfesting av tiltøkum, kostnaðarmetingum, pørtum, ið eiga at verða tiknir við í arbeiðið við og fremjingina av virkisætlanini, umframt hvør ið hevur ta yvirskipaðu fyrisitingarábyrgdina.

Í teimum førum har ið eitt vart slag ella eitt nytuøki hjá einum vardum slag ikki fær verið framhaldandi røkt ella serlig røktartiltøk fyrriuttan, skal tað verjast í longdini, kann ein avtala millum landið og jarðareigarafelagsskapir/jarðareigarar um framhaldandi røkt vera ein týðandi partur av virkisætlanini, sbr. § 11, stk. 3.

Serligt um sløg í sjónum

Gagnnýtsla og onnur tøka av livandi tilfeingi í froyrskum sjógvi og áum, vøtnum, ósum og løkum, sum er fevnt av lögtingslóg um sjófeingi, verður sambært § 6, stk. 3, § 8, stk. 4, og § 9, stk. 4, skipað sambært lögtingslóg um sjófeingi. Sambært teimum almennu viðmerkingunum til lögtingslóg um sjófeingi skal, tá ið sitið verður fyri lógini, leggjast upp fyri burðardyggari stovnsrøkt og fyrivarnisregluni og vistskipanarregluni.

Tað kann í serligum førum gerast viðkomandi at verja sløg, sum liva vilt í sjónum, eftir § 10. Við serligum førum meinast støður, har ið eitt slag er sjáldsamt ella er í vanda fyri at hvørva. Tá ið mett verður, um eitt slag skal verjast, skal eisini metast, um tað ber til at røkka nøktandi vernd við teimum amboðum, sum geiramyndugleikin sjálvur hevur at ráða yvir. Í slíkum førum skulu landsstýrismaðurin og náttúrufyrisingin ráðføra seg við fiskivinnufyrisingina.

Fiskiskapur og veiða í samsvari við vanligar broytingar í fiskastovnum verða skipað við tí vanligu tilfeingisfyrisingini eftir lögtingslóg um sjófeingi. Tað ber í sær, at í teimum førum, har ið stovnsstøðan krevur strong reglutiltøk ella forboð fyri fiskiskapi, verða hesar metingarnar gjørdar innan fyri karmin á lögtingslóg um sjófeingi.

Til § 11

Stk. 1 í ásetingini gevur heimild til og leiðreglur fyri innihaldinum í eini kunngerð um vernd av einum slag (*species*), t.e. hvønn rættarvirknad verndin kann hava. Verndin kann í fyrri lagi bera í sær forboð fyri allari tøkum, skaða á ella oyðilegging av slagnum, talan er um, ella ávísing stovnum av slagnum, sbr. *nr. 1*. Tøka er í § 3, nr. 11, allýst sum *øll avlíving ella burturtøka úr náttúruni av heilum lívverum ella pørtum av lívverum, sama hvat endamálið er*. Hugtakið fevnir eisini um flyting og geldur uttan mun til háttin ella endamálið. *Oyðilegging* fevnir um gerðir, sum kunnu skaða, broyta, hylja, órógva ella á annan hátt gera støðuna verri hjá einum vardum slag. Hetta fevnir t.d. um turrlegging av eini tjørn, sum er tilhaldsstað hjá einum vardum slag, ella dálking ella veitagreivsting, avveiting ella uppafturfylling í tí partinum av einum landslag, har ið eitt vart slag heldur til. Vil ein fevna um tiltøk, sum meira óbeinleiðis eru sløgum at skaða, eiga reglurnar í nr. 2 at verða brúktar.

Við sokallaðari bioprospekting ber til at taka lívfrøðiligt tilfar úr náttúruni til ílegugreining og aðra lívevnafrøðiliga greining uttan at avlíva lívveruna ella taka hana burtur. Um slíkt er í ósamsvari við reglurnar fyri einum vardum slag, veldst um eina ítøkiliga meting. M.a. má metast, um eitt slíkt inntriv kann verða slagnum at skaða.

Møguleikin *ávísir stovnar* ber í sær, at tað í kunngerðini kunnu ásetast ymiskar reglur fyri tøku í mun til ymisk landafrøðilig økir, sbr. allýsingina av stovni í § 3, nr. 10. Talan kann vera um eitt landafrøðiligt øki, sum er knýtt at *einum* ávísnum stovni, ella eitt landafrøðiligt øki, sum hýsir fleiri stovnum.

Tað kann ásetast í kunngerðini, at reglurnar í §§ 6-9 ikki galda, ella at tær bara galda í avmarkaðan mun. Strangar reglur um ella forboð fyri tøku kunnu vera neyðug til at tryggja slagnum nøktandi verju, serliga tá ið slagið verður mettt at vera hótt. Linkandi undantøk frá teimum almennu reglunum fyri teir ymisku flokkarnar av sløgum í §§ 6-9 eru ikki innan fyri karmarnar á § 11, stk. 1, nr. 1.

Røkka reglur, sum ásettar verða eftir nr. 1, ikki til at verja slagið og tess ílegumargfeldi, kunnu eftir *nr. 2* reglur ásetast um vernd av ávísnum sløgum av *vistfrøðiligum nytuøkjum*, sum eru minni í vavi. Í kunngerðini kunnu ásetast reglur um øll vistfrøðilig nytuøkir av ávísnum slag ella um, at summi ítøkilig vistfrøðilig nytuøkir verða mettt at hava størri týðning enn onnur. Í tí seinna fòrinum kann tó vera viðkomandi heldur at brúka lívøkisvernd. Sum *vistfrøðilig nytuøkir* eftir stk. 1, nr. 2, verða serliga roknað hamskiftisøkir, náttarhvíldarøkir, spæli-, gýtingar- ella makingarøkir og yngli- ella vakstrarøkir. Er tørvur á at fáa í lag størri vistfrøðilig nytuøkir, t.d. flytingarleiðir, er ikki heimild til hetta eftir stk. 1, nr. 2, sbr. hugtakið *minni í vavi*. Til slík endamál kann økisvernd eftir kapitli 4 vera eitt viðkomandi amboð.

Reglur um vernd av vistfrøðiligum nytuøkjum eru bindandi fyri privat og kunnu hava við sær, at teirra ræði yvir slíkum økjum verður avmarkað. Hetta kann eftir umstøðunum hava við sær, at virksemi ella ferðsla má hava fyrilit fyri endamálinum við tí vistfrøðiliga nytuøkinum. T.d. kunnu almennar reglur ásetast fyri burðardyggum brúki, sum røkir tey vistfrøðiligu nytuøkini hjá slagnum, ella ítøkiligar reglur fyri virksemi, sum er í gongd, um hetta krevst til frama fyri tað varda slagið. Tað er tó ein fyritleyt, at reglurnar ikki hava munandi ampa við sær fyri virksemi, sum er í gongd í økinum. Reglurnar um vistfrøðilig nytuøkir kunnu eitt nú áseta, at sleppast skal undan ferðslu ávís tíðarskeið, t.d. í verpingar- ella ynglitíðini.

Hóast tað ikki er nevnt beinleiðis í ásetingini, er hugsanin, at landsstýrismaðurin kannar jarðareigarar og rættindahavarar um, at kend búøkir hjá vardum sløgum eru á ognini hjá teimum. Hetta til at tryggja, at jarðareigarar og rættindahavarar fáa nøktandi kunnleika til skipanina.

Hvat ið er at rokna sum *munandi ampi* eftir nr. 2, 2. pkt., veldst um eina ítøkiliga meting. Verður miðað eftir einum avmarkingarstigi, sum hevði kunnað verið ásett eftir viðkomandi geiralógum, er hetta vanligi ikki at rokna sum munandi ampi.

Verður tað á metingarstiginum undan avgerðini ikki mettt, at avgerðin fer at hava munandi ampa við sær, men tað, tá ið nakað er fráliðið, kortini vísir seg, at fyrilitini tilsamans eru atvold til so stórar avmarkingar, at tey hava munandi ampa og munandi miss við sær, kann jarðareigarin krevja, at økið verður vart eftir lógarkapitli 4. Tað kann t.d. vera støðan, um tey vistfrøðiligu nytuøkini hjá fleiri sløgum, sum bera við stórar partar av somu ogn, og fyrilitini, sum havast skulu, tilsamans hava munandi ampa við sær fyri virksemi, sum var byrjað, tá ið avgerðin um vernd varð tikin.

Nýggj tiltøk kunnu forbjóðast ella avmarkast, t.d. útbygging, veitagrevstur, avveiting og ífylling, og ávís sløg av ferðslu.

Mett eigur javnan at verða um tað varda slagið og støðuna í tess búøkjum, og landsstýrismaðurin við kunngerð kann gera av, at vernd eftir stk. 1, nr. 1, skal falla burtur, tá ið røktarmiðið fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, er rokkið.

Ásetingin í nr. 2 er orðað við vistfrøðiligum nytuøkjum á landi í huga og er tí ikki gjørd galdandi í sjónum.

Tað er greitt ásett í *nr. 3*, at ein kunngerð kann bera í sær krøv um at gera greiðu fyri, hvørjar avleiðingar ætlað inntriv í tey vistfrøðiligu nytuøkini hjá einum slag hava fyri slagið. Hetta kann bera í sær, at greiða skal gerast fyri øðrum møguligum vistfrøðiligum nytuøkjum, sum kunnu gera sítt til, at slagið verður røkt í samsvari við røktarmiðið fyri sløg, sum nevnt verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið. Hvørjar greiningar o.a. um avleiðingarnar av ætlaðum inntrivum ið krevjast kunnu í slíkum økjum, veldst um ásetingarnar, sum heimila, at tað vistfrøðiliga nytuøkið verður vart.

Í *stk. 2*, er ásett, at kunngerðin kann áseta reglur um røktartiltøk í samsvari við § 28, tá ið tað krevst til at verja slagið. Ásetingin gevur myndugleikanum heimild til útinna røkt. Ásetingin gevur ikki heimild til at áleggja jarðareigaranum, rættindahavaranum ella øðrum at fremja ávísar røkt ella brúk av økinum. Hetta má vera eftir avtalu.

Í *stk. 3, 1. pkt.*, er ásett, at har sum virkin røkt ella aðrar atgerðir eru ein fyritreyt fyri at røkja tað vistfrøðiliga nytuøkið, skal landsstýrismaðurin leggja fram virkisætlan til at tryggja slík økir. Hugsanin er, at landsstýrismaðurin vanliga skal leggja fram uppkast til virkisætlan í seinasta lagi samstundis við verndina. Undantikin hesum eru førir, har ið støðan krevur, at avgerð um vernd av sløgum ella vistfrøðiligum nytuøkjum verður tikin so skjótt sum gjørligt, uttan mun til um ein virkisætlanin er liðug.

Orðingin *aðrar atgerðir* sipar m.a. til fyrireiking, merking og endurreising.

Í teimum førum har ið virkisætlanir verða gjørdar, eiga tær at verða endurskoðaðar/eftirmettar, fimm til tíggju ár eftir at verndarkunngerðin er lýst.

Er tað neyðugt at seta serstøk tiltøk ella røkt í verk í vistfrøðiligum nytuøkjum hjá einum slag, skulu ávirkað eigara- ella vinnuáhugamál ella aðrir áhugaðir felagsskapir, tá ið tað er hóskandi, takast við, tá ið tiltøkini í virkisætlanini verða framd. Tá ið tilætlað røkt verður framd í verki, eigur myndugleikin fyrst og fremst at miða eftir at gera avtalu við jarðareigaran um at útinna røktartiltøk, sbr. *stk. 3, 2. pkt.* Avtala kann eisini gerast við onnur, t.d. áhugaðar felagsskapir, um at útinna røkt ella onnur neyðug tiltøk.

Tað kann vera viðkomandi at skipa nýggj verndarøkir, serliga lívøkisvernd, til at røkja fyrilitið fyri vardum sløgum, sbr. § 18, nr. 3. Vigingin millum kunngerðir eftir § 11, stk. 1, nr. 2, og ítøkiliga avmarkað verndarøkir eftir lógarkapitli 5 eigur m.a. at bygja á, um eitt vistfrøðiligt nytuøki er lætt at avmarka, hvussu stórt økið er, hvørji tiltøk ið kunnu hava ringa ávirkan á økini og avmarkingarstigið fyri økini.

Til § 12

Ásetingin gevur landsstýrismanninum heimild til at áseta reglur um innflutning og útflutning av deyðum ella livandi eintøkum ella pørtum av dýra- og plantusløgum (*species*), sum natúrliga

liva vill. Slíkar kunngerðir kunnu ásetast til at verja dýra- og plantusløg, sum natúrliga liva vill, og kunnu eisini vera ein liður í at halda altjóða skyldur.

Føroyar eru fevndar av tí danska limskapinum í Heimshandilsfelagsskapinum WTO, og tað ber í sær, at altjóða avtalur, sum gjørdar eru í WTO, eisini fevna um Føroyar. Handilsregluverkið undir WTO kann seta avmarkingar fyri, hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk við atliti at handli við hótum dýra- og plantusløgum.

Orðini *flutningur*, *varðveitsla* og *ognarhald* bera í sær, at tað við heimild í hesi ásetingini eisini kunnu ásetast reglur um innlendskan handil og um landing av fiski og øðrum sløgum úr havinum. Ásetingin gevur ikki heimild til at gera reglur fyri eitt slag við tí grundgeving, at tað kann troka eitt slag í Føroyum av. Hetta er fevnt av lógarkapitli 3 um fremmandar lívverur.

Til § 13

Ásetingin ásetur, hvørji krøv til fyrilitsskyldu ið galda skulu, tá ið lívverur verða settar út í umhvørvið, og fyri virkseimi, sum hevur við sær, at lívverur spjaðast ella sleppa út í økir, har ið tær ikki finnast natúrliga. Skyldan geldur fyri privat, bæði einstaklingar og virkir, og fyri tað almenna, eisini almennar fyrirøkur. Verður fyrilitsskyldan ikki hildin, kann tað m.a. hava endurgjald við sær.

Stk. 1 geldur fyri tilætlaða útseting av lívverum í umhvørvið. Ásetingin fevnir bæði um útseting av lívverum, sum ikki finnast í Føroyum frammanundan, og lívverum, sum fluttar verða úr øðrum øki í Føroyum.

Stk. 1, 1. pkt., ásetur, at tann, sum hevur ábyrgdina av útsetingini, skal fara fram við fyriliti og, alt tað er gjørligt, roynd at forða fyri, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið, t.d. at tann fremmanda lívveran trokar staðegin sløg av ella etur tey.

Orðingin *tann, sum hevur ábyrgdina* fevnir bæði um tann, sum í roynd og veru setur út, og t.d. tann, sum eigur virkið, sum fæst við útsetingina. Eftir umstøðunum kunnu eisini onnur, sum skipa soleiðis fyri, at útseting kann fara fram, ábyrgjast. Tað avgerandi er, hvør ið hevur tað næsta tilknýtið til at hava ábyrgdina av, at lívverurnar verða útsettar, og til at seta tiltøk í verk. Tí er týðningarmikið í hesum sambandi, hvør ið hevur bestan móguleika at stýra lívverunum og forða fyri skaða.

Við *at seta út* meinast eisini tilætlað at lata lívverur sleppa út, eisini at sleppa barlastarvatni úr skipum og at tveita lívverur sum burturkast í umhvørvið ella í eina girðing ella aðra afturlatna skipan, har ið eingin víska er fyri, at tær ikki sleppa út, sbr. § 3, nr. 12. Tað kann vera ilt at taka dagar ímillum í hvørjum einstøkum føri, hvat ið er at rokna sum ein afturlatin skipan. Tey nærru mörkini mugu setast eftir eini ítøkiligari meting. Urtagarðshyljar eru eitt dømi um eina skipan, har ið eingin víska er fyri, at lívverur ikki sleppa út.

Skyldan at fara fram við fyriliti fevnir í fyrri lagi um eina skyldu at gera seg kunnigan við umhvørvisváðan, sum altíð er til staðar, tá ið fremmandar lívverur verða útsettar, og meira ítøkiliga váðan, sum stendst av, at júst lívveran, sum talan er um, verður útsett, í tann mun slíkur kunnleiki er alment atkomandi. Kunnleikin um umhvørvisváðan er ein fyriritreyt fyri munadyggum fyriliti, tí tað er ómøguligt at hava tilvitað fyrilit fyri umhvørvisváða, sum ein ongan kunnleika hevur um. Tað kunnu ikki setast tí einstaka ov strong krøv um, hvat ið hann skal kunna ogna sær av kunnleika um umhvørvisváða í sambandi við útseting av fremmandum lívverum. Í hesum sambandi hava myndugleikarnir eina týðandi uppgávu at kunna

almenningin. Tá ið myndugleikarnir bera so í bandi, at kunning um skaðiligar fremmandar lívverur verður lættliga atkomandi, eigur tað at kunna væntast av teimum, sum fáast við útseting, at tey kunna seg við slíka kunning. Tað ber í sær, at tá ið lítil vegleiðing finst um, hvussu útsetingin kann ávirka náttúrumargfeldið, skal meira til, fyri at tann einstaki kann lastast, enn um slík kunning hevði verið tøk og atkomandi. Finst vegleiðing frá myndugleikunum, og verður farið fram í samsvari við hesa, má fyrilitsskyldan vanligu sigast at vera hildin. Gevur tann tøk og atkomandi kunningin orsök at halda, at útsetingin fær skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldi, og velur onkur at seta út kortini, liggur tað nær at meta, at viðkomandi ikki er farin fram við fyriliti.

Hin liðurin í fyrilitsskravinum er, at tann, sum hevur ábyrgdina av útsetingini, alt tað er gjørligt, skal royna at forða fyri skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Í hesum liggur sum fyritleygt, at tiltøk eru sett í verk, tá ið vandi er fyri skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldi. Hvussu umfangandi slík tiltøk skulu vera, má í høvuðsheitum metast í mun til, hvussu stórir møguleikin fyri skaða er í sambandi við útseting, og í nakað minni mun, hvønn møguleika tann, sum hevur ábyrgdina, í veruleikanum hevur at fremja slík tiltøk. Harumframt má dentur leggjast á, hvussu kunnandi og atkomandi kunning myndugleikarnir hava givið um aktuellar atgerðir.

Stk. 1, 2. pkt., snýr seg um týðningin, sum loyvið hevur fyri fyrilitsskylduna. Fyrilitsskyldan hevur størstan týðning í sambandi við útseting, sum ikki krevur loyvi. Í slíkum førum geldur fyrilitsskyldan á vanligan hátt. Men í teimum førum, har ið myndugleikin hevur givið loyvi at seta út, má tann, sum hevur ábyrgdina, kunna vænta, at fyrilitsskyldan er lokin, um hann hevur hildið fyritleygtirnar fyri og innihaldið í loyvinum. Í hesum liggur bæði tað, at fyritleygtirnar, sum loyvið byggir á, t.d. um, hvørji skaðaárin útsetingin varð mett at kunna verða atvold til, framvegis eru til staðar, og at útsetingin fer fram samsvarandi innihaldinum í loyvinum. Broytast fyritleygtirnar fyri loyvinum, t.d. við at útsetingin vísir seg at elva til størri skaðaárin enn mett, geldur fyrilitsskyldan sum annars. Ein slík støða kann t.d. taka seg upp, tá ið lívverur, sum loyvi varð givið at seta út grundað á ta meting, at tær ikki fóru at fáa fótin fyri seg og spjaðast í umhvørvinum, kortini vísa seg at gera júst hetta. Í slíkum førum áleggur fyrilitsskyldan tí, sum hevur ábyrgdina, at royna at avmarka skaðaárin so væl sum gjørligt.

Stk. 2 snýr seg um virksemin, har ið tað, at lívverur spjaðast ella sleppa út, kann vera eitt møguligt hjáárin av virkseminum, sokallað ótilætlað spjaðing ella útslepping. Ásetingin áleggur tí, sum setur í verk virksemin ella tiltak, sum kann hava við sær, at lívverur spjaðast ella sleppa út, hagar ið tær ikki finnast natúrliga, í rímligan mun at taka stig til at forða fyri hesum. Sum dømir um virksemin, sum er fevnt av ásetingini, kunnu nevnast flyting av moldrúgvum og urtagarðs- og gróðurstøðarvirksemin. Eisini brúgva- og brimgarðabygging o.a., sum gevur ávísingum sløgum atgongd til støð, har ið tey ikki finnast natúrliga, t.d. aðrar oyggjar, er fevnt av ásetingini.

Fyrilitið fyri tí, sum rímligt er, ber í sær, at krøvini til trygdaratgerðir skulu vera í røttum lutfalli við hóttanina. Hvat ið er rímligt, veldst serliga um, hvat slag av virksemin ið talan er um, hvussu væl grundað nyttuendamál virksemin er, hvussu umfangandi virksemin er, hvussu stórir skaðaváði er knýttur at virkseminum, og hvussu kostnaðarmikið tað er at forða fyri ella minka um vandan fyri, at lívverur sløðast inn. Harafturat má dentur leggjast á, hvussu góða og atkomandi kunning myndugleikarnir hava givið. Finst kunngerð, leiðreglur ella vegleiðing frá myndugleikunum um, hvussu minkast kann um vandan fyri, at fremmandar lívverur frá virksemin ella einum tiltaki sleppa út ella spjaðast, og fer onkur fram samsvarandi hesum, má viðkomandi kunna líta á, at fyrilitsskyldan er hildin.

Í døminum við brúgva- ella brimgarðabygging kann ein viðkomandi atgerð vera at gera girðingar ella aðrar forðingar, sum avmarka atgongdina hjá fremmandum lívverum. Fyri vakstrarhús og gróðurstøðir kunnu viðkomandi tiltøk m.a. vera javnt eftirlit við gróðri í økinum kring støðina fyri so tíðliga sum gjørligt at varnast og taka burtur møguligar innsløddar lívverur, sum eru í ferð við at fóta sær.

Fyritøkur, sum selja ella fáa í lag sølu av fremmandum lívverum, t.d. dýrahandlar, vakstrarhús og gróðurstøðir, er fevndar av stk. 2. Umframt at galda viðvíkjandi spjaðing ella útslepping beinleiðis frá fyritøkuni ber kravið í sær eina skyldu fyri slíkar fyritøkur til at gera sítt til, at fyritøkan ikki óbeinleiðis fremur slíka spjaðing ella útslepping, við tað at kundar seta lívverurnar út í umhvørvið í ósamsvari við galdandi regluverk. T.d. eiga dýrahandlar at gera sínum kundum greitt, at tað er forboðið at seta fremmand kelidýr og akvariumfiskar og -plantur út í náttúruna.

Orðingin skal í rímligan mun taka stig til at forða fyri, at tað hendir í stk. 2, ber, alt eftir hvussu stórir spjaðingarvandin er og hvussu stóran skaða lívverurnar kunnu gera, í sær eina skyldu fyri fyritøkur til virkið at gera kunning um galdandi regluverk fyri útseting av lívverum atkomandi, t.d. við vørumerking, uppsløgum ella prentaðum tilfari í handlum. Tá ið talan er um plantur, fevnir orðingin eisini um eina skyldu til at kunna kundar um møguligan vanda fyri, at planturnar kunnu væntast at breiða seg út um økið, sbr. § 16, stk. 1, nr. 3.

Stk. 3 ásetur eina skyldu fyri tann, sum hevur ábyrgdina, til beinanvegin at boða landsstýrismanninum frá, um skaði ella vandi fyri álvarsligum skaða á lívmargfeldi kemur fyri orsakað av útseting, ella tí at fremmandar lívverur ótilætlað sleppa út. Sum dømir um støður, sum hava fráboðanarskyldu við sær, kunnu nevast, at ein urtagarðseigari varnast, at ein planta hevur breitt seg út um urtagarðin og gjørt stovnar í økjum, sum liggja uppá, at lívverur sleppa út úr aliringum, búrum ella girðingum og útlát í sambandi við óhapp av vatni ella mold, sum kann væntast at hava í sær lívverur, sum kunnu gera skaða. Fráboðanarskyldan geldur, uttan mun til um talan er um ólógliga ella lógliga útseting. Avgerandi er, um útsetingin hevur umhvørvisskaða ella vanda fyri álvarsligum umhvørvisskaða við sær. At enda vísir stk. 3 til viðkomandi ásetingar í lógarkapitli 8 (handhevjan og tvingsiltøk). Tilvísingin veksur ikki um skyldurnar hjá tí, sum varðar av virkseminum. Geldur fráboðanarskylda eftir øðrum lógarverki, geldur fráboðanarskyldan í stk. 3 ikki.

Stk. 4 gevur landsstýrismanninum kunngerðarheimild at áseta reglur um krøv til nærri tilskilað sløg av virkseminum ella tiltøkum, sum kunnu hava við sær vanda fyri, at lívverur spjaðast, ella at lívverur, sum ikki finnast natúrliga á staðnum, ótilætlað sleppa út, eisini um kunningarskyldu við atlit at spjaðingarvanda og skaða, sum ávís sløg av fremmandum lívverum kunnu gera. Reglur kunnu eisini ásetast um fráboðanarskylduna eftir stk. 3. Hóast ásetingin er at finna í lógargreinini um fyrilitskrøv, er kunngerðarheimildin ikki avmarkað til tað, sum er at rokna sum framferð við fyriliti. Saman við stk. 2 er henda heimildin eitt týðandi amboð til at fyribyrgja, at fremmandar lívverur ótilætlað sleppa út.

Til § 14

Til at verja lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin eftir stk. 1, 1. pkt., áseta reglur um innflutning av livandi ella lívførum lívverum, og at ávísar lívverur ella bólkar av lívverum bara kunnu flytast inn í landið við loyvi frá landsstýrismanninum. Ásetingin skilur ikki ímillum sløg, sum finnast natúrliga í Føroyum, og sløg, sum ikki gera tað. Ásetingin fevnir ikki um deyð ella ikki-lívfør eintøk, sbr. allýsingina av lívveru í § 3, nr. 5, og orðaljóðið í stk. 1.

Verður krav um loyvi til innflutning ásett eftir 1. pkt., eigur loyvi ekki verða givið, um orsök er at halda, at innflutningurinn fær munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Metingartemað verður ymiskt, alt eftir um endamálið við innflutninginum eisini er útseting, sbr. 2. pkt., ella um talan er um innflutning til afturlatið brúk. Hevur tann, sum flytur inn, ongar ætlanir um at seta út í náttúruna, eru tað fyrst og fremst spurningar um sannlíkindini fyri broyttum brúki ella vandan fyri, at líverurnar sleppa út, og hvørjar avleiðingar hetta fær, sum eru viðkomandi. Er endamálið við innflutninginum at seta út í náttúruna, má spurningurinn vera, um *orsøk er halda*, at tann komandi útsetingin fær *munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið*, sbr. viðmerkingarnar til § 16, stk. 3. Eftir meginregluni um fyrivarni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, skulu ikki ov strong skjalfestingarkrøv setast, tá ið hugtakið *orsøk at halda* verður tulkað. Sí annars viðmerkingarnar til § 16, stk. 3.

Stk. 1, 2. *pkt.*, snýr seg um tey førini, har ið krav um loyvi til innflutning verður ásett eftir stk. 1, 1. pkt., og har ið endamálið við innflutninginum er at seta út í umhvørvið. Í slíkum førum skal umsóknin um loyvi gera greiðu fyri, hvørji árin útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Í tí sambandi verður ikki skilt ímillum útsetingar, sum loyvi krevst til eftir § 15, og útsetingar, sum kunnu fremjast uttan loyvi, sbr. § 16, men hetta kann fáa týdning fyri, hvussu stór skyldan at gera greiðu fyri árinum verður. Hvat ið krevst av slíkum metingum við atlitum at árinum, veldst um tann væntaða vandan fyri spjaðing. Fyrlit fyri møguligum heilsuavleiðingum av útsetingini eru fevnd av aðrari lóggávu. Hugtakið *útseting* verður allýst í § 3, nr. 12, og umrøtt í viðmerkingunum til § 13 omanfyri.

Eftir 3. *pkt.* kann landsstýrismaðurin leggja treytir við loyvinum. Treytirnar skulu fremja endamálið við loyvisskipanini ella kunna forða fyri skaðiligum avleiðingum, sum loyvi kann hugsast at fáa. Sakligur samanhangur skal vera millum loyvið og treytirnar, og treytirnar skulu ikki vera órímiliga tyngjandi.

Til at forða fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið kann landsstýrismaðurin eftir *stk. 2* áseta forboð fyri at flyta ávísar lívverur. Slíkt forboð kann vera viðkomandi, tá ið talan er um lívverur, har ið nøktandi vitan er tøk til at kunna staðfesta, at innflutningur ber í sær váða fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið, sum ikki kann góðtakast. Talan kann t.d. vera um at áseta ein svartalista við plantum, sum loyvi ikki kann gevast til at flyta inn.

Innflutningur av sonevndum *eksotiskum dýrum* er sambært reglum ásettum við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av fremmandum dýrum í útgangsstøðinum forboðin. Eksotisk dýr fevna sambært hesum reglunum um súgdýr (*Mammalia*), fugl (*Aves*), skriðdýr (*Reptilia*), paddur (*Amphibia*), fisk (*Chondrichthyes* og *Osteichthyes*) og ryggleys dýr (*Invertebrata*), sum ikki *natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni*. Heilsufrøðiliga starvsstovan, sum umsitir lóggávuna, kann bara geva undantaksloyvi, tá ið talan er um eksotisk dýr, sum ikki kunnu verða m.a. føroyskum gróðri og føroyskum dýralívi at skaða, um tey verða slept leys í náttúruni. Venja er fyri strangari fyrisiting við atlitum at innflutningi av fremmandum sløgum, og tí verða fyrilitini fyri lívmargfeldinum so væl vard eftir galdandi skipan, at tað ikki verður viðkomandi at krevja loyvi eftir hesi lógini eisini.

Í sambandi við meting eftir stk. 1 eigur dentur eisini at leggjast á at sleppa undan óneyðugum handilsforðingum. M.a. má fyrilit havast við krøvum sambært tí altjóða handilsregluverkinum undir WTO, sbr. eisini viðmerkingarnar til § 12. Fyrlitið fyri handilsforðingum hevur serliga

týdning, tá ið kunngerðarheimildirnar í § 14 verða brúktar. Tá ið mett verður, hvussu heimildirnar skulu brúkast, má hóttaðin, sum tann fremmanda lívveran ber í sær, vigast upp ímóti fyrilitunum, sum tala fyri altjóða handli við sløgum, umframt hvørji tiltøk ið setast kunnu í verk til at sleppa undan skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Í hesum sambandi má útgangsstøðið vera teir altjóða standardarnir, sum gjørdir eru fyri sløgini, talan er um.

Til § 15

Stk. 1 ásetur, í hvørjum førum loyvi krevst til at seta út í ta føroysku náttúruna. Víst verður til, at loyvi krevst ikki, um eitt av undantøkunum í § 16 geldur. Hugtakið *seta út* má skiljast á sama hátt sum *útseting*, sbr. § 3, nr. 12, og viðmerkingarnar til § 13, stk. 1. Eitt loyvi til útseting geldur fyri lívveruna, sum søkt er um loyvi til at seta út, á staðnum, har ið søkt er um loyvi til at seta hana út. Aling av lívveruni á staðnum, har ið søkt er um at seta hana út, krevur tí ikki nýtt loyvi eftir lógini.

Kravið um loyvi til útseting fevnir ikki um útlát hjá skipum av barlastarvatni. Hetta tí at útseting, sum hendir sum ein ótilætlað avleiðing av virkseminum, ikki er fevnd av § 15. Slíkt virksemin er fevnt av fyrilitskravinum eftir § 13 og møguligum reglum ásettum við heimild í § 13, stk. 4.

Eftir stk. 1, nr. 1, krevst loyvi til at seta út í náttúruna lívverur av sløgum og undirsløgum, sum ikki finnast náttúrliga í Føroyum. Útseting av lívverum av sløgum, sum finnast náttúrliga í Føroyum, krevur ikki loyvi eftir hesi ásetingini. Hvørt sløg, sum í síni tíð eru innflutt til Føroya, kunnu rokast sum *natúrlig*, veldst m.a. um, hvussu langt síðan tað er, at tey vórðu innflutt, og í hvønn mun slagið ella stovnurin kann væntast at hava skaðilig árin á annað lívmargfeldi.

Stk. 1, nr. 2, ásetur krav um loyvi til at seta út vill súgdýr og fugl av sløgum, undirsløgum ella stovnum, sum ikki frammanundan finnast náttúrliga í einum øki. Við orðingini *sum ikki frammanundan finnast náttúrliga í einum øki* meinast bæði sløg, undirsløg og stovnar, sum ikki frammanundan finnast í økinum, og sløg, undirsløg og stovnar, sum bara finnast í økinum, tí tey einaferð eru sett út har. Hugtakið *øki* fevnir eisini um minni økir, sum eru náttúrliga avmarkað frá umhvørvinum uttanum, t.d. oyggjar.

Eftir stk. 1, nr. 3, krevst loyvi til at seta lívverur út á sjógv, í áir, á vøtn, í ósar, í lækir og í manngjörðar hyljar. Skilt verður ikki ímillum villar lívverur øðrumegin og tamdar ella vandar lívverur hinumegin. Loyviskravið geldur ikki fyri lívverur av staðegnari stammi. Í tí liggur, at lívveran, sum útsett verður, skal hava sín uppruna í tí staðbundna stovninum í útsetingarøkinum. Tað landafrøðiliga økið, sum sigast kann at hýsa somu stammi, kann vera ymiskt til støddar, alt eftir hvørja lívveru talan er um. Undantakið ber eisini í sær, at loyvi ikki krevst eftir hesi lógini til kynbótarvirkseminum, tá ið talan er um lívverur av staðegnari stammi. Á síðsta parti av nr. 3 skilst, at loyvi ikki krevst eftir hesi lógini til at seta út, um loyvi er givið eftir løgtingslóg um aling av fiski v.m.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta reglur um krøv um loyvi til at seta út lívverur, sum ikki frammanundan finnast náttúrliga á einum stað. Ásetingin viðvíkur lívverum, sum ikki eru fevndar av krøvunum um loyvi í nr. 1-3. Við orðingini *á einum stað* verður sipað til staðið, har ið útsetingin fer fram. Talan er um eitt munandi smalt hugtak enn *øki* í nr. 2. Hvussu stórt ummál takast skal við, má metast ítökiliga og veldst m.a. um, í hvørjum øki lívverurnar væntast at spjast.

Eftir 2. *pkt.* fær landsstýrismaðurin í fyrra lagi heimild til at áseta forboð fyri at seta lívverur út. Í seinna lagi fær landsstýrismaðurin heimild til at áseta forboð fyri at selja lívverur, sum forboð er sett fyri at seta út. Landsstýrismaðurin ger í hvørjum føri av, um lívverurnar, sum forboð verður sett fyri at seta út, heldur ikki skulu kunna seljast.

Tað er ein treyt, at forboð fyri bæði útseting og sølu verður mettt at vera neyðugt til at sleppa undan munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið. Forboð skulu byggja á dygt vísindaligt vitanargrundarlag. Tað er ikki neyðugt, at vandi er fyri munandi skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið um alt landið.

Eftir *stk. 3, 1. pkt.*, verður krav sett um, at umsókn um loyvi at seta út eftir *stk. 1* og eftir kunngerð við heimild í *stk. 2, 1. pkt.*, skal gera greiðu fyri árinunum, sum útsetingin kann hava á lívmargfeldið. Vitanin, sum krevjast kann, eigur í hvøvdshheitum at byggja á vísindaliga vitan. Samstundis kann vitan, sum kemur fram við frágreiðingum, og vitan av royndum brúkast. Vitanin, sum brúkt verður, eigur at vera atkomandi og í mestan mun dagførd, men kann eisini fevna um nýggja vitan, sum møguliga má fáast til vega. Hetta verður tó avmarkað av, hvat ið rímligt er at biðja um, alt eftir hvussu stórt tiltakið er, hvønn skaða tað kann gera og kendar avleiðingar av tí. Tað ber í sær, at tá ið dygg vitan er tøk um árin, sum slagið, sum søkt verður um loyvi til at seta út, hevur á lívmargfeldið, verða serlig krøv ikki sett til skjalfesting. Øðrvísi er, tá ið søkt verður um at seta eitt nýtt slag út, og vitan tí ikki er tøk um avleiðingarnar fyri lívmargfeldið. Men eisini í slíkum førum skal skjalfestingin, sum kravd verður, síggjast í mun til útreiðslurnar, málið og hvussu stóran skaða talan kann gerast um. Hvat ið krevst, veldst um, hvussu lívveran væntast at fara at spjaðast.

Eftir 2. *pkt.* kann landsstýrismaðurin leggja treytir við einum loyvi til at seta út eftir *stk. 1* og eftir kunngerð við heimild í *stk. 2, 1. pkt.*, t.d. um brúk av geldum ella staðegnum lívverum ella um serligar trygdaratgerðir til at forða fyri, at lívverur sleppa út úr eini girðing.

3. *pkt.* setur eitt absolutt mark fyri metingini hjá myndugleikanum. Er talan um munandi skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið, geldur markið, hóast talan ikki er um sannlíkindayvirvág fyri, at avleiðingarnar gerast veruleiki, sbr. *orsøk er at halda*. Í sambandi við meting má myndugleikin brúka meginregluna um fyrivarni skynsamt, sbr. *pkt. 1.4* í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, og leggja upp fyri møguligum vitanartroti, tá ið ræður um avleiðingarnar fyri lívmargfeldið.

Eftir 4. *pkt.* kann loyvi heldur ikki gevast til útseting í ósamsvari við forboð ásett við heimild í løgtingslóg um innflutning og hald av vandamiklum dýrum § 1, *stk. 1*. Sambært kunngerð nr. 14 frá 7 apríl 2014 um innflutning av eksotiskum dýrum § 3, *stk. 2*, er tað forboðið at sleppa *eksotiskum dýrum* leysum í tí føroysku náttúruni. Eksotisk dýr fevna sambært somu kunngerð um *súgdýr (Mammalia)*, *fuglar (Aves)*, *skriðdýr (Reptilia)*, *paddur (Amphibia)*, *fiskar (Chondrichthyes og Osteichthyes)* og *ryggleys dýr (Invertebrata)*, sum ikki natúrliga hoyra heima í føroysku náttúruni. Kunngerðin heimilar ikki undantøk frá forboðnum í § 3, *stk. 2*.

Eftir 5. *pkt.* kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta krøv til umsókn um loyvi til at seta út sambært *stk. 1* og sambært kunngerð við heimild í *stk. 2, 1. pkt.*

Til § 16

Ásetingin skal síggjast í samanhangi við hinar ásetingarnar um fremmandar lívverur.

Stk. 1 ásetur undantök frá kravinum um loyvi til ávísar útsetingar, um fyrilitskravið eftir § 13 verður hildið.

Eftir *nr. 1* eru lívverur, sum eru innfluttar við loyvi sambært kunngerð við heimild í § 14, stk. 1, 1. pkt., við útseting í hyggju undantiknar kravinum um loyvi til útseting. Í sambandi við innflutningin er mettt um avleiðingarnar av at seta slíkar lívverur út, og tí krevst ikki nýggj viðgerð.

Eftir *nr. 2* eru plantur, sum settar verða út í privatar urtagarðar, undantiknar kravinum um loyvi til útseting. Ásetingin ber í sær, at einstaklingum, sum seta plantur út í privatan urtagarð, ikki nýtist at meta um, um plantan fer at spjaðast. Hugtakið *privatur urtagarður* fevnir um urtagarðar í avmarkaðari stødd, sum gjørdir eru í sambandi við privatan bústað, frítíðarhús o.a.t. Hugtakið *privatur urtagarður* skal bara fevna um økir, har ið tað eru einstaklingar, sum seta út, og ikki professionell, t.d. landslagsarkitektar, garðyrkisfólk og onnur, sum orsakað av sínum yrki hava serligan førleika á økinum. Standa professionell fyri útsetingini, skal urtagarðurin við atliti at tí ítøkiligum útsetingini vera fevndur av undantakinum í nr. 3, og ikki nr. 2. Er ivi, um eitt øki er at rokna sum privatur urtagarður ella tað er fevnt av nr. 3, skal økið roknast sum sum fevnt av nr. 3.

Ásetingin broytir einki í mun til fyrilitskravið í § 13, sum eisini geldur fyri privatar urtagarðseigarar. Hinvegin gongur eitt forboð í kunngerð eftir § 15, stk. 2, fyri at seta ávísar lívverur út fram um undantakið eftir stk. 1, nr. 2, sbr. § 16, stk. 3.

Undantakið í nr. 2 geldur bara fyri útseting av landplantum í privatar urtagarðar. Tað geldur ikki fyri útseting av vatnplantum á sjógv ella í áir, vøtn, ósar og løkir, heldur ikki manngjørdar hyljar, sbr. § 15, stk. 1, nr. 3.

Eftir *nr. 3* eru plantur, sum settar verða út í lundir (*parkanlegg*), viðarlundir og onnur velt økir, undantiknar kravinum um loyvi til útseting, um tær í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið og spjaðingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Hugtakið *lundir* skal skiljast breitt við somu merking sum norsku hugtøkini *parkanlegg* og *grøntanlegg*, t.e. í høvudsheitum manngjørd økir við gróðrarklæddum flatum, t.d. til ítróttar-, frítíðar- ella fríðkanarendamál. Sum dømir um slík økir kunnu nevnast felagsøkir í bústaðarøkjum, urtagarðar, lundir, kirkjugarðar, uttanduraøkir við skúlar og aðrar almennar bygningar, ítróttarøkir og fríðkað økir fram veg vegum. Á treytini *um planturnar í lítlan mun kunnu væntast at breiða seg út um økið* skilst, at tað ikki er eitt ósvitaligt krav, at planturnar ikki kunnu væntast at breiða seg. Ein ógvuliga avmarkað spjaðing, bæði við atliti at tali á plantum og fjarstøðu frá útsetingarøkinum, lýkur treytina. Treytin *og spjaðingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið* skal tulkast strangliga. Fyri at loyvi ikki skal krevjast, krevst, bæði at treytin um avmarkaða spjaðing er lokin, og at væntaður váði ikki er fyri skaðiligum avleiðingum fyri lívmargfeldið.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, kann landsstýrismaðurin í kunngerð áseta, at nærri tilskilaðar lívverur ella bólkar av lívverum kunnu setast út uttan serligt loyvi, um útsetingin ikki kann væntast at fáa skaðiligar avleiðingar fyri lívmargfeldið. Við heimildini kunnu møguligir hvítulistar ásetast í kunngerð, t.e. listar við nærri tilskilaðum lívverum ella bólkum av lívverum, sum myndugleikarnir frammanundan hava góðkent til útseting. Hóast tað ikki skilst beinleiðis á kunngerðarheimildini, er tað ein fyrirtreyt fyri einum hvítalista, at myndugleikarnir hava dyggan kunnleika um, hvørjar møguligar avleiðingar ið standast kunnu av, at lívverurnar ella bólkarnir av lívverum, sum talan um, verða útsett. Útgangsstøðið er, at bara lívverur ella bólkar av

lívverum, sum við stórarí vissu kunnu sigast ekki fáa skaðiligar avleiðingar fyrí lívmargfeldið, kunnu setast á ein slíkan lista.

Stk. 3 staðfestir, at útseting ekki kann fara fram í ósamsvari við kunngerð eftir § 15, stk. 2.

Til § 17

Lógargreinin staðfestir, at eitt loyvi eftir hesi lógini ekki sleppir nøkrum undan møguligum innflutnings- ella útsetingarloyvum, sum krevjast eftir aðrari lóggávu. Orsøkin til ásetingina er, at aðrar lógir kunnu leggja dent á onnur fyrilit, sum ekki eru vard eftir hesi lógini. Metingar eftir lógarkapitli 3 skulu ekki fevna um fyrilit fyrí lívi og heilsu hjá plantum, dýrum og fólki, sum eru fevnd av aðrari lóggávu.

Til § 18

Greinin ásetur bæði mið fyrí økisvernd yvirhøvur og mið, sum eru viðkomandi fyrí tað einstaka verndarøkið. Ásetingin er ekki tømandi, men nevnr tey mest týðandi miðini. Tað er ein fyrítreyt fyrí at skipa eitt verndarøki, at verndin í minsta lagi fremur eitt av teimum nevndu miðunum, sbr. orðingina *skulu gera sítt til*. Miðini galda, uttan mun til hvønn verndarflokk talan er um, men onkur mið kunnu vera serliga viðkomandi fyrí ávísar verndarflokkar, sbr. niðanfyri. Vanliga eru fleiri mið viðkomandi. Høvuðsgrundgevingin fyrí verndini skal liggja innan fyrí miðini, sum nevnd eru í ásetingini, hóast onnur fyrilit kunnu koma afturat. Onnur fyrilit kunnu tó ekki vera eitt sjálvstøðugt endamál ella høvuðsgrundgevingin fyrí verndini.

Orðingin *skulu gera sítt til* ber í sær, at myndugleikin, tá ið eitt verndarøki verður skipað, eigur at meta um, hvørjum miðum roynt verður at røkka. Ásetingin ber ekki í sær eina skyldu at skipa verndarøkir, men sambært innganginum til ásetingina kann tað sigast at vera ein fyrítreyt, at økisvernd er eitt týðandi amboð til at røkka teimum nevndu miðunum.

Tað er beinleiðis nevnt í ásetingini, at verndarøkir kunnu skipast bæði á landi og í vatni, eisini í sjónum. Verndarmiðini kunnu vera tey somu, uttan mun til hvar verndin verður sett í verk, men onkur mið kunnu vera meira viðkomandi á landi enn í sjónum. T.d. er fyrilitið fyrí røktarlandslag vanliga lítið viðkomandi í sambandi við undirsjóvarverndarøkir.

Orðið *verja* ber í sær, at náttúran skal verjast við sínum dynamikki og natúrligu tilgongdum. Við verndini kann miðast eftir at lata náttúruna ganga sína gongd, men miðast kann eisini eftir at tryggja eitt ávíst framfylgingarstig. Verndin kann eisini bera í sær, at økið fyrst verður umvælt, og at ein natúrlig gongd síðan verður røkt. Er talan um at lata náttúruna ganga sína gongd, er røkt fyrst og fremst neyðug til at verja fyrí mannaávirkan, t.d. við tiltøkum til at taka burtur fremmand sløg. Er endamálið at tryggja eitt ávíst framfylgingarstig, má røktin eisini fevna um tiltøk til at tálma summum av tí, sum annars kann kallast natúrlig gongd, t.d. tiltøk til at fáa at grógva aftur. Endamálið kann í slíkum førum vera at tryggja eitt serstakt samfelag av sløgum ella eitt sjáldsamt náttúruslag. Eisini upplivingarvirðið, sum er knýtt at ávísnum náttúrusløgum kann hava stóran týðning.

Í tí einstøku verndarkunngerðini skal útgangsstøði havast í miðunum, sum tey eru lýst í § 18, men endamálið við verndini skal lýsast neyvari enn í teimum algildu orðingunum í § 18. T.d. kann eitt endamál um *at varðveita eitt stórt náttúruøki nøkulunda frítt fyrí teknisk inntriv fyrí at tryggja lívmargfeldi við vistskipanum, sløgum og stovnum*, sum eisini fevnir um *at varðveita eitt størri samhangandi lyngøki, fjølbroytta áarnáttúru og fjøllini við sínum serstøku eyðkennum umframt jarðfrøðilig fyrirbrigdir og mentanarminnir*, vera ein neyvari lýsing av miðunum í nr. 1, 2, 4 og 5.

Miðið í *nr. 1* er eitt týðandi mið fyri økisvernd og endurspeglar m.a. meginregluna um fyrivarni, sbr. pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið. Tá ið fjølbroytnið av náttúrusløgum og landsløgum verður vart, verða náttúruvirðini í økjunum tryggjað, hóast øll sløg og samanhangir í vistskipanini ikki eru kend frammanundan. Miðið kann tí gera sítt til at gera meginregluna um fyrivarni virkna.

Við *landsløgum* meinast økir, soleiðis sum fólka skilja tey, við sereyðkennum, sum eru eitt úrslit av ávirkanini av og samanspælinum millum náttúrligar og/ella menniskjaligar tættir, sbr. art. 1 í tí evropeiska landslagssáttmálanum. Heilt manngjørd landsløg eru kortini ikki fevnd av hesi lógini.

Náttúrusløg og landslagssløg fevna ikki bara um livandi náttúru, men eisini t.d. jarðfrøðilig jarðløg og fyribrigdir, sum hava lívfrøðiligan uppruna, t.d. deytt tilfar, sum stavar frá livandi lívfrøðiligum tilfari, t.d. deyð korallriv ella partar av slíkum. Hugtakið *náttúruslag* er allýst í § 3, nr. 7.

Miðið í nr. 1 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkarnar tjóðgarðar, landslagsverndarøkir og náttúrufríðøkir.

Miðið í *nr. 2*, endurspeglar, at økisvernd er eitt týðandi amboð til at verja sløg (*species*) og ílegumargfeldi. Verndin kann vera serstakt vend ímóti einum slag og miða eftir at tryggja týðandi vistfrøðilig nytuøkir hjá slagnum. Verndin kann eisini vera vend ímóti náttúrusløgum, har ið ein av royndum veit, at ávís sløg finnast, uttan at teir einstøku einstaklingarnir ítøkiliga eru funnir á tí einstaka staðnum. Náttúrusløg kunnu eisini verjast fyri at tryggja higartil ókend sløg. Í slíkum førum renna miðini í nr. 1 og 2 fyri ein part saman.

Endamálið við verndini nýtist ikki at vera at verja einstøk sløg, men kann eisini vera at verja ávís samfeløg av sløgum, t.d. korallriv. Eisini hesum viðvíkjandi rennur tað fyri ein part saman millum miðini í nr. 1 og 2.

Til at tryggja ílegumargfeldi kann vera viðkomandi at verja økir við tí í hyggju at verja ávísar stovnar. Aftur at tí kann tað vera týðningarmikið at verja ymisk støð, har ið ávís sløg finnast, til at varðveita ílegubrigdir.

Miðið í nr. 2 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkarnar tjóðgarðar, náttúrufríðøkir og lívøkisvernd.

Meðan miðið í nr. 1 byggir á fyrivarnishugsan, hevur miðið í *nr. 3*, til endamáls at verja tað, sum longu er hótt. Við hóttari náttúru meinast náttúrusløg ella gróðrarsløg, sum eru um at hvørva, ella sum eru fyri stórar afturgongd. Hótt náttúra fevnir eisini um hótt sløg. Slík sløg kunnu longu vera vard, og í tí føri kann økisvernd vera eitt týðandi ískoyti til verndina. Á § 11 um vard sløg skilst, at tað – umframt beinleiðis vernd av sløgum – vanliga skulu ásetast reglur um vernd av týðandi vistfrøðiligum nytuøkjum hjá sløgnum, sum vard verða. Umframt ella í staðin fyri slíkar reglur kann tørvur vera á meira serstakari vernd av einum ella fleiri ávísam økjum. Hetta skilst á miðnum í nr. 3. Miðið í nr. 3 er serliga viðkomandi fyri verndarflokkin náttúrufríðøkir.

Miðið í *nr. 4* er serliga viðkomandi fyri tjóðgarðar. Verndarøkið má vera størri enn eitt vist í vavi fyri at vera fevnt av endamálinum í nr. 4, sbr. orðið *stórar*.

Orðið *heilur*, t.e. intaktar, ber ikki neyðuga í sær, at økini skulu vera púra órørd av fólki. Í Føroyum hava fólk í nógvar øldir lagt slóð eftir seg við ferðslu, veiðu og biti, og tí finnast eyðvitað fá slík støð. Men tað er ein fyritleygt, at tilgongdirnar og leiklutirnir í vistskipanini eru heil ella við virknum endurreisingartiltøkum ella natúrligari gongd kunnu gerast tað. Tað ber eisini í sær, at økið er lutfalsliga lítið ávirkað av tekniskum inntrivum.

Upplivingarvirðið, sum er knýtt at slíkum stórum, lutfalsliga óskalaðum økjum, er týðningarmikið. Eftir nr. 4 kann tað tí eisini vera ein partur av endamálinum at virka fyri, at náttúran kann upplivast, sbr. orðingina *eisini so at tær kunnu vera atkomandi til einfalt útlív*. Tað er ein fyritleygt, at hetta hendir á ein hátt, sum ikki oyðileggur náttúruvirðini, sum eru grundarlagið undir upplivingini, ella upplivingarvirðið fyri onnur, sbr. orðingina *einfalt útlív*. Einfalt útlív fevnir um náttúrupplivingar á landi, í vatni og í sjónum. Er eitt øki so viðkvæmt, at forboð eisini má setast fyri einføldum útlívi, er vanlig talan um at røkja onnur endamál enn eftir miðnum í nr. 4.

Eitt annað endamál við økisvernd eftir § 18 er at verja náttúrusøgulig virðir, sbr. *nr. 5*. Sum dømir um náttúrusøgulig virðir kunnu nevnast fyrbrigdir og tilgongdir, sum vísa innflytingarsøguna hjá sløgunum eftir ístíðirnar og menningarsøguna hjá náttúruni. Í tann mun tað, at fólk hevur verið á staðnum, er ein týðandi táttur í hesi søguni, kunnu eisini mentanarsøgulig virðir vera ein partur av endamálinum við verndini, hóast hetta ikki er nevnt beinleiðis. Náttúra, sum bara hevur mentanarsøguligan týðning, eigur at verða vard eftir aðrari lóggávu. Miðið í nr. 5 er viðkomandi fyri verndarflokkarnar náttúrufríðøkir, landslagsverndarøkir og tjóðgarðar.

Miðið í *nr. 6* snýr seg um náttúruvirðir, sum eru úrslit av røktaravirkan. Sum dømir um náttúru, sum er merkt av mannabruki gjøgnum tíðirnar, kunnu nevnast teigalendir, slóttubøur, torvheiðar og byrgir. Orðini *gjøgnum tíðirnar* bera í sær, at talan er um brúk í fleiri ættarlið. Miðið um at røkja slík náttúruvirðir byggir bæði á fyrilit fyri upplivingarvirði, brúksvirði og margfeldinum í náttúruni. Skulu náttúruvirðini kunna røkjast, krevst stundum, at brúkið, sum hevur skapt virðini, heldur fram. Endamálið kann tí eisini vera at skipa slíkt brúk, t.d. við avtalum við jarðareigarar. Studningur kann eisini brúkast til at skipa varðveitingarvert brúk. Tað er ein fyritleygt, at brúkið ger sítt til at røkja ella endurreisa náttúruvirðini.

Eftir nr. 5 kunnu mentanarsøgulig virðir vera ein partur av endamálinum við verndini. Slík virðir mugu tí vera eitt ískoyti til vernd av náttúruvirðum.

Nr. 7 ber í sær, at eitt endamál við verndini kann vera at knýta netverk. Netverkshugsanin ber í fyrri lagi í sær, at verndarleisturin eigur at vera skipaður og miðvísur. Aftur at tí ber tað í sær, at vistfrøðilig sambond verða skapt millum verndarøkir. Slík sambond kunnu eisini vera verndarøkir. Eitt verndarøki kann t.d. skipast til at tryggja einum slag ferðingarleið úr einum verndarøki í annað. Serliga lívøkisvernd kann hava slíkt endamál. Vernd av einum størri landslag kann hava til endamáls at knýta saman týðandi fyríkomingar av lívmargfeldi.

Orðið *samanhangir* í nr. 7 sipar ikki bara til teir fysisku samanhangirnar millum verndarøkini, men eisini til, at tað í sambandi við økisvernd má havast í huga, hvussu úrvalið av verndarøkjum styðjar upp undir heildarfevnda vistfrøðiliga vernd og landslagsvernd. Netverksknýting ber sostatt í sær, at økini, sum vard verða, tilsamans skulu styðja upp undir heildarfevnda og nøktandi røkt av lív-, landslags- og jarðfrøðimargfeldi, bæði úr innlandskum og altjóða sjónarhorni. Í hesum førunum fevna netverkini ofta um økir við endamálum sum

teimum, sum skiljast á nr. 1, 2 og 3. Er eitt slíkt verndarøki partur av einum innlendskum ella altjóða netverki, er hetta eitt endamál, sum kemur aftur at endamálinum eftir nr. 1, 2 og 3, og sum t.d. kann hava týðning fyri, hvørja fyrikoming av einum náttúruslag valt verður at verja. Er talan um altjóða skyldur, kann tað vera týðningarmikið, at tað er nevnt í verndarkunngerðini, at økið er ætlað at vera partur av einum netverki. Miðið í nr. 7 er viðkomandi fyri allar verndarflokkar.

Nr. 8 nevnr skipan av tilvísingarøkjum sum eitt økisverndarmið. Fyri at kunna meta um gongdina í náttúruni og virknaðin av ymsum ávirkanartáttum kunnu hyggjuráðini vera at samanbera við gongdina í einum øki, har ið mannaávirkan verður avmarkað til eitt minstamark. Miðið kann vera viðkomandi fyri fleiri verndarøkir, serliga náttúrufriðøkir, ofta sum eitt av fleiri endamálum.

Til § 19

Stk. 1 ásetur, at tað er landsstýrismaðurin, sum við kunngerð skipar tað einstaka verndarøkið.

Tá ið farið verður undir verndararbeiði eftir kapitli 4, eigur frá byrjan at verða miðað eftir góðum samstarvi við jarðareigarar, rættindahavarar, ávirkað vinnuáhugamál, umboð fyri fólk á staðnum, kommununa og aðrar viðkomandi myndugleikar. Vil myndugleikin taka onnur við í málsviðgerðina, t.d. serliga ávirkaðar brúkarar, er eisini høvi til tað. Í hvønn mun brúkararnir eiga at verða tiknir við í hetta arbeiðið, veldst um tilknýtið, sum teir hava til økið, sum talan er um. Í sambandi við málsfyrireikingina eiga tey ymisku áhugamálini at verða neyvt vigað upp ímóti hvørjum øðrum.

Sostatt eiga myndugleikin at miða eftir at fáa í lag eina málsviðgerð, har ið øll, sum ávirkað verða, fáa høvi at taka lut á bestan hátt til at gera greiðu fyri bæði ósamsvarandi og samsvarandi áhugamálum, og hvussu málsviðgerðin skal fara fram.

Verndararbeiði byrjar vanliga við náttúrufakligum skrásetingum av verndarvirðum. Longu á hesum stiginum eigur at miðast eftir at fáa í lag samstarv við jarðareigarar, rættindahavarar og fólk á staðnum. Samstarvið kann vera av heilt praktiskum slag og kann t.d. snúgva seg um atgongd at ognunum ella staðbundnan kunnleika.

Málsviðgerðin skal skapa sum mest av greidleika um endamál, verndarvirðir og brúk á staðnum og kunnleika um økismørk og avleiðingar av verndini. Við avleiðingum meinast fyrst og fremst, hvørjar ræðisreglur ið kunnu vera viðkomandi, bæði fyri tann einstaka jarðareigararan ella rættindahavaran og fyri fólk á staðnum ella almenningin yvirhøvur.

Myndugleikin eigur at skipa málsviðgerðina soleiðis, at tær neyðugu upplýsingarnar verða fingnar til vega, eisini tá ið tær mugu fáast frá rættindahavarum og fólk á staðnum. Serlig vitan um, hvat ið er staðbundið brúk av økinum, og hvat ið fólk á staðnum veit frá verndarvirðum í økinum at siga, kann fáast til vega við hoyring á staðnum og fundum við fólk á staðnum.

Kravið til vitanargrundarlagið skal vera rímligt, alt eftir hvat slag av máli talan er um og hvussu stórt málið er.

Er talan um at víðka eitt verandi verndarøki munandi, eigur málið at verða viðgjørt eftir sama leisti, sum tá ið nýggj verndarøkir verða skipað. Tað sama eigur at galda, tá ið talan er um at skifta verndarflokk, t.d. frá landslagsverndarøki til tjóðgarð ella náttúrufriðøki.

Tekur spurningurinn seg upp um um heilt ella fyrir ein part at avtaka eina kunngerð um økisvernd, er tað ein fyrirtreyt, at neyv greiða verður gjørd fyrir avleiðingunum fyrir endamálini, sum verndarkunngerðin skal verja, og at greiða verður gjørd fyrir, um verndarkunngerðin upprunaliga byggi á skeivar upplýsingar um verndarvirðini. Er orsökkin til eitt uppskot um avtøku, at verndarvirðið er farið fyrir skeytið, kann grundarlagið tó vera eyðsæð. Er talan um heilt ella fyrir ein part at avtaka, eigur málið, uttan so at verndarvirðini heilt ella fyrir ein part eru farin fyrir skeytið, at verða viðgjørt eftir sama leisti, sum tá ið nýggj verndarøkir verða skipað.

Áðrenn farið verður undir at orða verndarkunngerð eftir § 19, eigur ætlanin um økisvernd við eini lýsing av teimum týðningarmestu avleiðingunum, sum verndin væntast at fáa, at verða almannakunngjørd á ein hátt, sum er hóskaði til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál, sbr. § 25, 1. pkt. Eigargar og rættindahavarar eiga at fáa høvi at koma við viðmerkingum, áðrenn verndarkunngerð verður orðað, sbr. § 25, 2. pkt.

Stk. 2 ásetur, hvat ið kunngerðin skal áseta reglur um. Endamálið við at skipa verndarøkið skal nevnast í verndarkunngerðini, sbr. *1. pkt.* Tað skal ásetast so ítøkiliga sum gjørligt, m.a. skal greiða gerast fyrir, hvørji náttúru- og mentanarvirðir ið ætlanin er at verja. Tað er ikki neyðugt, at øll verndarvirðini í tí viðkomandi økinum eru kend, sbr. viðmerkingarnar til § 18, stk. 1, men verndarkunngerðin eigur at gera greiðu fyrir, hvat ið avgerðin um at velja økið út er grundað á. Endamálið við verndini skal í minsta lagi rúmast innan fyrir eitt ella fleiri av miðunum í § 18, men má ásetast meira ítøkiliga út frá eginleikum og eyðkennum við tí einstaka økinum.

Tað skal nevnast, hvørjum standi ið ætlanin er at røkka, t.d. at økið í mestan mun skal varðveitast órørt, ella at økið skal endurreisast, so at tað í mestan mun aftur sær natúrligt út.

Endamálið fær týðning fyrir, hvussu sjálv kunngerðin verður orðað, og fyrir, hvussu beinleiðis skyldur eftir lógini verður tulkaðar, t.d. skyldan eftir § 21, stk. 2, til ikki at broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi. Endamálið fær eisini týðning fyrir metingina hjá fyrisingarmyndugleikanum í málum um loyvir ella undantøk til virksemin í verndarøkinum, sbr. § 29, stk. 1.

Mørkini um verndarøkið og ávirkaðar ognir skulu verða tilskilað í verndarkunngerðini. Við ávirkaðum ognum meinast ognir, sum heilt ella fyrir ein part eru innan fyrir mørkini um verndarøkið.

Tá ið sjóverndarøkir verða skipað, kunnu verndarvirðini vera knýtt at havbotninum, vatnsúluni, vatnskorpunum ella eini samanseting av hesum. Um sjálv verndin eigur at avmarkast til eitt ella fleiri av hesum trimum, veldst um eina meting við støði í tí, sum krevst til at verða um verndarvirðini. Eftir *2. pkt.*, skal í verndarkunngerðini vera tilskilað, um endamálið við verndini fevnir um havbotnin, vatnsúluna, vatnskorpuna ella eina samseting av hesum. Við *vatnsúluni* meinast sjógvurin millum havbotnin og vatnskorpuna.

Á *stk. 3, 1. pkt.*, skilst, at verndarøkið skal vera landafrøðiliga avmarkað, so at tað samsvarar við verndarendamálið. Hvat ið liggur í hesum, er nærri útgreinað í *2. pkt.* Verndarvirðini, sum verndin er grundað á, leggja útgangsstøðið fyrir, hvussu verndarøkið eigur at vera avmarkað. Vistfrøðiligar fyrirtreytir fyrir at verja verndarvirðini, t.d. væta og føði til sløg í økinum, mugu vera partur av metingini, tá ið økið verður avmarkað. Slík náttúrugivin viðurskiftir eru fevnd av orðingini *vistfrøðiligar leiklutir av týðningi fyrir verndarendamálið.*

Eitt annað, sum í ásetingini verður drigið fram sum ein tástur, ið dentur skal leggjast á, er, hvussu væl vistskipanin toli árin uttanífrá. Sum dómur um slík árin uttanífrá kunnu nevnt veðurlagsbroytingar og dálking. Í hesum sambandi kann stóddin á verndarøkinum hava týðning fyri, hvønn virknað árinini hava á náttúruvirðini. Stór økir kunnu vera meira mótstøðufør mótvegis avleiðingunum av veðurlagsbroytingum enn smá økir. Tað kann vera torført við vitanini á degnum at siga nakað við vissu um, hvussu økir eftir slíkum metingum eiga at verða avmarkað, men á altjóða stigi verður dentur serliga lagdur á hetta við atliti at avbjóðingunum, sum standast av veðurlagsbroytingum.

Eisini onnur viðurskiftir enn tey, sum beinleiðis eru nevnd í stk. 3, hava týðning fyri avmarkingina, m.a. ognarmørk, ognarfyriverni og vinnuáhugamál.

Altjóðarættarligar skyldur hava fyrst og fremst týðning fyri spurningin, hvørjar avmarkingar ið setast kunnu fyri, hvussu økið verður brúkt, men kunnu eisini hugsast at fáa týðning fyri, hvussu økir verða avmarkað.

Hvørjar ásetingar ið ásetast kunnu fyri, hvussu økið verður brúkt, verður nágreinað í stk. 4 og 5.

Stk. 4, 1. pkt., er tann almenna heimildin til at áseta reglur fyri ræðinum í verndarøkjum. Umframt at geva heimild til almennar forboðsásetingar letur 1. pkt. upp fyri móguleikanum eisini at áseta loyvis- og undantaksskipanir í kunngerðini, sbr. orðingina *áseta reglur*.

Ásetingin hongur saman við verndarendamálinum, við tað at landsstýrismaðurin kann forbjóða ella áseta reglur fyri øllum virkseminum, sum *kann virka ímóti verndarendamálinum*. Tað er sostatt verndarendamálið við tí einstøku verndarkunngerðini, sum ítøkiligger karmin fyri, hvørjar reglur ið ásetast kunnu um ræði. Hvat ið heilt ítøkiliga kann metast at vera av slíkum slag, at tað kann virka ímóti verndarendamálinum, stendur til landsstýrismannin at meta um. Í sambandi við hesa metingina eigur meginreglan um fyriverni at havast sum grundarlag, sbr. pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, so at nøktandi trygd fæst fyri, at verndarvirðini verða vard og verndarendamálið rokkið. Tað merkir, at valdar óvissa um, hvørjar avleiðingar okkurt virkseminum kann fáa fyri verndarvirðini, eigur virkseminum at forbjóðast ella koma undir meting í hvørjum føri við kravi um loyvi og um, at greiða verður gjørd fyri avleiðingunum av virkseminum. Tess størri móguleikin er fyri, at virkseminum verður verndarvirðunum at skaða, tess betri er grundin í sambandi við slíka óvissu at seta avmarkingar, tá ið verndarkunngerðin verður orðað.

Meðan verndarendamálið ítøkiligger markið fyri, hvørjar reglur ið ásetast kunnu fyri ræði í sambandi við allar verndarflokkarnar, eru tað ásetingarnar fyri hvønn verndarflokk, sum áseta tann ytra karmin um rættarvirknaðin av verndarkunngerðini. Kunngerðarheimildin eftir stk. 4 er avmarkað til *karmin, sum geldur fyri hvønn verndarflokk* (1. pkt.). Við *karmi* meinast í hesum sambandi mørkini, sum ásett eru í ásetingunum fyri teir ymisku verndarflokkarnar.

Ásetingarnar fyri teir einstøku verndarflokkarnar, serliga tjóðgarðar og landslagsverndarøkir, áseta bæði minstukrøv og hámarkskrøv fyri verndarásetingar. Sostatt er eitt minstastig knýtt at vernd í hvørjum máli, samstundis sum lógin tilskilar, hvat ið kann halda fram, uttan at verndin tarnar tað. Tað ber í sær, at verndarkunngerðir um tjóðgarðar í minsta lagi skulu tryggja vernd fyri *varandi ávirkan á náttúruumhvørvið ella mentanarminni* (§ 20, stk. 2, 1. pkt.), og sum hámark er ásett, at ferðsla til gongu við fyriliti ikki kann forbjóðast (§ 20, stk. 2, 3. pkt.). Tá ið talan er um landslagsverndarøkir, skal verndin í minsta lagi forða fyri virkseminum, sum kann

broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi (§ 21, stk. 2, 1. pkt.), samstundis sum virkseimi, sum er í gongd, kann halda fram (§ 21, stk. 2, 2. pkt.). Í náttúrufriðøkjum má í minsta lagi eingin gera nakað, sum *minkar um verndarvirðini sambært verndarendamálinum* (§ 22, stk. 3, 1. pkt.), og friðøkið kann *alfriðast fyri øllum virkseimi, tiltøkum og ferðslu* (§ 22, stk. 3, 2. pkt.). Við lívøkisvernd kunnu lívøkir verjast fyri *virkseimi og ferðslu, sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor* (§ 23).

Ásetingin verður m.a. ikki til hindurs fyri atgongd í sambandi við viðlíkahald av vegum, orkuverkum og vatnbyrgingum, sum skulu tryggja orkuveitingina. Ásetingin er heldur ikki til hindurs fyri neyðugari útbygging av slíkum verkløgum. Hetta geldur eisini fyri verandi orkuleiðingar. Skilast kann til slík rættindir í verndarkunngerðini.

Verndarásetingarnar áseta bara reglur fyri virkseimi innan fyri mørkini um hvørt verndarøki, ikki uttanfyri, hóast slíkt virkseimi ávirkar verndarvirðini.

Reglan í stk. 4 er orðað sum ein heimildaráseting, sbr. orðingina *kann landsstýrismaðurin ... forbjóða*. Ásetingarnar í § 20, stk. 2, 1. pkt., § 21, stk. 2, 1. pkt., og § 22, stk. 3, 1. pkt., eru hinvegin orðaðar sum beinleiðis forboð og eru tí beinleiðis bindandi móttvegis borgarunum.

Tá ið talan er um sjóverndarøkir, skilst á stk. 2, at verndarkunngerðin skal tilskila, um verndarvirðini eru knýtt at havbotninum, vatnsúluni, vatnskorpuni ella eini samanseting av hesum. Rættarvirkaðurin kann kortini vera knýttur at virkseimi í einum av hinum verndarflokkunum, um virkseimi har kann vera verndarvirðunum at skaða. T.d. kunnu avmarkingar setast alivirkseimi í vatnsúluni, um dálking frá alistøðini kann ávirka verndarvirðini á havbotninum. Verndin fevnir í tí førinum bæði um havbotnin, vatnsúluna og vatnskorpuna, meðan verndarvirðini bara eru knýtt at havbotninum. Viðvíkjandi sjóverndarøkjum verður serliga víst til § 24.

Hugtakið *virkseimi* í 1. pkt. skal skiljast breitt. Tað kann t.d. bæði fevna um vinnu- og frítíðarvirkseimi, privat og almenn tiltøk og varandi virkseimi og staktiltøk. At avmarkingar kunnu leggjast á ferðslu, skilst beinleiðis á ásetingini. Við *ferðslu* meinast eisini uppihald. Avmarkingarnar kunnu snúgvá seg um fysiskt (faktiskt) ræði á økinum, ikki lögfrøðiligt ræði (t.d. atgongd at avhenda ogn í verndarøkinum).

Við heimild í stk. 4 kunnu reglur ásetast fyri lokkan og jagstran av villum dýrum. Slíkar ásetingar kunnu serliga vera viðkomandi í náttúrufriðøkjum og økjum, sum eru vard við lívøkisvernd. Verður tað ítøkiliggjørt, at lokkan og jagstran av villum dýrum er forboðin, gerst tað lættari hjá eftirliti og jarðareigarum at steðga slíkum virkseimi.

Sum dømir um inntriv, sum vanligu eru forboðin í øllum sløgum av verndarøkjum, kunnu nevast gerð av bygningum, støðum og øðrum varandi og fyribils innrættingum, vegagerð, úrtøka, ífylling ella at leggja mold- og grótrúgvur frá sær og at leggja luftkaðlar.

Eftir 2. *pkt.* kann landsstýrismaðurin áseta, at sumt virkseimi ikki kann fara fram, uttan at umsókn frammanundan er send fyrisitingarmyndugleikanum, og hesin síðan hevur givið loyvi.

Eftir 3. *pkt.* kann landsstýrismaðurin áseta serligar reglur fyri ymsar partar av økinum, tá ið tað samsvarar við leiklutin, sum økisparturin hevur í mun til verndarendamálið. Ásetingin vísir, at tørvur kann vera á ymsum avmarkingurstigi innan fyri sama verndarøki, ella, at tað í einum parti av økinum kann vera tørvur á serligum reglum til at tryggja neyðuga vernd av

verndarvirðunum. Slíkar ásetingar kunnu t.d. snúgvá seg um ferðsluavmarking í þørtum av einum verndarøki, sum eru serliga viðkvæmir, ella at beina ferðslu í økispartar, sum tola meira ferðslu, uttan at tað er lendinum at skaða.

Stk. 5 nágreinar, at verndarkunngerðin ikki skal vera til hindurs fyri burðardyggum brúki, sum styðjar upp undir verndarendamálið í einum øki. Ásetingin leggur dent á tann gagnliga týðningin av brúki, sum ber í sær virkna røkt av verndarvirðum. Hetta er eitt týðandi evni í sáttmálanum um lívmargfeldi (sbr. m.a. art. 8 (j)). Hvat brúk ið myndugleikin meta at hava henda virknaðin, eigur at síggjast í kunngerðini. Tað skilst longu á stk. 4, at brúk, sum hvørki gagnar ella virkar ímóti verndarendamálinum, kann loyvast. Tað er sjálvt brúkið, sum styðjar upp undir verndarvirðini, sum avmarkingar ikki skulu leggjast á. Í kunngerðini kunnu kortini reglur ásetast fyri øðrum viðurskiftum, sum eru knýtt at brúkinum, t.d. tekniskum inntrivum o.s.fr., so at verndarvirðini ikki verða fyri skaða.

Eftir *stk. 6* skal verndarkunngerðin tinglýsast á ognirnar, sum heilt ella fyri ein part liggja innan fyri mørkini um verndarøkið. Ein kunngerð um bráðfeingisvernd eftir § 27 skal somuleiðis tinglýsast á ognirnar, sum bráðfeingisverndin fevnir um.

Verndarkunngerðir eiga harumframt at vera alment atkomandi í talgildum líki við viðkomandi kortum, so at tær eru lætt atkomandi og lættar at staðseta landafrøðiliga.

Til § 20

Tann fyrra treytin fyri at skipa eitt øki sum tjóðgarð er eftir *stk. 1*, at økið, sum vart verður, er eitt størri øki. Orðið *størri* skal tilskila, at endamálið eigur at vera at verja størri, samhangandi vistskipanir.

Tann seinna treytin er, at økið er at skilja sum náttúruøki. Talan kann bæði vera um økir á landi og eina samanseting av landi og sjógvi. Verndarøkir í sjónum burturav kunnu bara skipast eftir § 24. Tað er ikki eitt krav fyri at lúka treytina um at vera *náttúruøki*, at økið hevur verið fullkomiliga órørt av fólki. Slík økir finnast nóg illa í Føroyum, her ið fólk í størri ella minni mun hava lagt slóð eftir seg í stórum þørtum av náttúruni. Treytin útihýsir tí ikki allari mannaávirkan, men setur mark móttvegis virknari virking av náttúruni, t.d. landbúnaðarlandslag. At økið hevur verið brúkt til víðtøkið uttargarðsbrúk sum t.d. beiti, er ikki til hindurs fyri, at økið í høvuðsheitum er at rokna sum náttúruøki. Treytin, at talan skal vera um náttúruøki, útihýsir heldur ikki, at mentanarminnir kunnu vera í økinum, sbr. stk. 2, 1. pkt.

Ikki eitt og hvørt náttúruøki kann verjast sum tjóðgarður. Økið skal í fyrra lagi bera í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir. Við *serstøkum* meinast, at økið hevur eyðkennir, sum skilja tað frá øðrum økjum. T.d. kann økið bera í sær sjáldsom ella hótt sløg, sum ikki finnast aðrastaðni, ella serstakt ella serliga vakurt landslag. Tó kunnu økir eisini verjast, hóast tey ikki eru serstøk, men hinvegin umboðandi fyri eitt ávíst slag av náttúru. Treytin, at økið ber í sær serstakar ella umboðandi vistskipanir ella landsløg, ber eisini í sær, at økið eigur at bera í sær verndarvirðir, sum hava tjóðartýðning ella altjóða týðning, sbr. heitið *tjóðgarður*, hóast hetta ikki er ein neyðug treyt eftir lógini.

Ein tjóðgarður kann bera í sær eina ella fleiri vistskipanir ella landsløg. Tá ið mørkini verða sett, eigur tað, sum er ein natúrligur partur av vistskipanini ella gevur sítt íkast við týðandi vistfrøðiligum leiklutum (sbr. § 19, stk. 3, 2. pkt.), at havast í huga.

Aftur at tí skal økið ikki hava verið fyri tyngri náttúruinnavum. Hvat ið er at rokna sum tyngri náttúruinnav, veldst um eina meting. T.d. er heimild til at skipa tjóðgarð, hóast ein traðarvegur liggur í økinum. Tað avgerandi er, um økið í síni heild er at skilja sum í høvuðsheitum órørt av tyngri tekniskum innavum.

Tjóðgarðar kunnu eftir § 20, stk. 1, skipast á bæði privatari og almennarijørð.

Ásetingin nevni ikki serlig mið fyri tjóðgarðsvernd. Verndartreytirnar bera tó í sær, at verndarmið fyri tjóðgarðar vanligu eru fevnd av nr. 1, 2 og 4 í § 18. Verndarøkir, sum eru serstøk ella umboðandi, gera sítt til at verja *fjølbroynið av náttúrusløgum og landsløgum* (nr. 1). Og treytin um *størri náttúruøkir, sum bera í sær ... vistskipanir ella landsløg, sum ikki hava verið fyri tyngri náttúruinnavum*, ger, at økini kunnu gera sítt til at verja *sløg og ílegumargfeldi* (nr. 2) ella *størri heilar vistskipanir* (nr. 4). Fyrlitið fyri upplivingarvirðinum, sbr. *vera atkomandi til einfalt útilív* (nr. 4), skilst á rættarvirknadinum í stk. 2.

Eisini hini miðini í § 18 kunnu vera viðkomandi. Orsakað av støddini kunnu tjóðgarðar t.d. gera sítt til at verja vistfrøðiligar samhangir og landslagssamhangir (nr. 7). Teir kunnu eisini gera sítt til at verja sjáldsom og hótt sløg og hótta náttúru (nr. 3) og náttúrusøgulig virðir (nr. 5) umframt at virka sum tilvísingarøkir (nr. 8).

Stk. 2 setur tann ytra karmin um rættarvirknadun av at skipa tjóðgarðar. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 2. Rættarvirknadunin av lógarásetingini er eisini beinleiðis bindandi fyri borgararnar.

Útgangsstøðið eftir *1. pkt.* er, at eingin varandi ávirkan skal fara fram. Ávirkan, sum ikki er varandi, nýtist hinvegin ikki at vera forboðin. Ásetingin skal heldur ikki skiljast sum heilt óvikilig. Fólk hava í øldir ferðast og lagt slóð eftir seg í føroysku náttúruni, sbr. eisini, at mentanarminnir kunnu vera partur av verndarvirðunum í einum tjóðgarði. Í verki ber hetta í sær, at varandi virksemin er forboðið í tjóðgørðum, tá ið ávís sløg av heysting, varsom tilbúgving til ferðavinnu og í summum fòrum slóttur og seyðahald eru undantikin. Við varsamari tilbúgving til ferðavinnu meinast tiltøk sum t.d. at gera farleiðir sjónligar og móguliga at broyta brúk av verandi bygningum. Tað skal framvegis vera forboðið at reisa nýggjar bygningar og brúka motorferðslu sum t.d. túrakoyring til hetta endamálið. Ferðavinnustøðir skulu ikki vera inni í tjóðgørðum.

Í stk. 2, *2. pkt.*, er ásett, at *kunngerðin skal verja ... fyri*. Tað ber í sær, at kunngerðin skal útgreina verndina nærri í mun til ymisk sløg av virksemin. Verndin fyri útbygging, verkløgum og dálking hevur við sær forboð fyri m.a. at gera bygningar, støðir og aðrar varandi ella fyribils innrættingar, vegagerð, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstri, ífylling, at sleppa sær av við mold- og grótrúgvur, at velta upp úr nýggjum, at slætta heygjut lendi, námsvinnu, innavum í áir og vøtn og øðrum ídnaðarvirksemin, eisini tøkum av steinevnatilfeingi og leitan eftir og útvinning av olju.

Við *øðrum virksemin* eftir stk. 2 meinast t.d. veiða og fiskiskapur. Hvørt tøkum av lívfrøðiligum tilfari skal vera forboðin, ella loyvi skal gevast til veiðu og fiskiskap, má støða takast til í verndarásetingunum fyri tann einstaka tjóðgarðin við støði í verndarendamálinum.

Ein tjóðgarður, sum eisini fevnir um sjógv, kann fevna um havbotnin, vatnsúluna, vatnsorpuna ella eina samanseting av hesum. Verndarøkir, sum burturav fevna um sjógv, mugu skipast við heimild í § 24. Fevnir verndin um vatnsúluna, má støða takast til í

verndarkunngerðini, um ávís slög av fiskiskapi ella útgerðarbrúki eiga at forbjóðast, av tí at tey kunnu ávirka verndarvirðini og verndarendamálið. Eru verndarvirðini bara knýtt at havbotninum, kann fiskiskapur í vatnsúluni vanliga loyvast, um slíkur fiskiskapur ikki ávirkar lívstreytirnar á botni. Vernd, sum bara ásetur reglur fyri fiskiskapi, er fevnd av løgtingslóg um sjófeingi.

Eftir stk. 2, 2. pkt., skal verndarkunngerðin tryggja móguleikan at uppliva náttúruna í frið og náðum. Hetta hongur saman við, at upplivingarvirðið ofta er eitt týðandi verndarvirði í tjóðgørðum. Upplivingarvirðið fevnr ikki bara um sjónárin, men eisini um at uppliva kvirru, anga og ljóð í náttúruni. Ásetingin ber m.a. í sær, at forboð kann setast fyri virksemini, sum hevur larm við sær, t.d. motorferðslu, í tann mun tað kann minka um upplivingarvirðið. Motorferðslan skal skipast strangliga í tjóðgørðum.

Eftir stk. 2, 3. pkt., er verndin eftir § 20 ikki til hindurs fyri gongd við fyriliti. Tað ber í sær, at slík ferðsla eftir hesi lógini kann fara fram í verndarøkjum uttargarðs, um hon fer fram við fyriliti og hóskandi varsemi. At gongd í útgangsstøðinum er loyvd í tjóðgørðum, hongur saman við, at upplivingarvirðið er ein týðandi grund til at skipa tjóðgarðar.

Eftir stk. 2, 4. pkt., er heimild til at avmarka ella seta forboð gongd, men bara, um tað krevst til at verja verndarvirðini í økinum. Slíkar reglur kunnu t.d. vera viðkomandi, har ið stórir bólkar í ferðavinnu- ella øðrum samanhangi valda ella væntast at valda munandi slitskaða ella skaðiliga órógv. Ásetast kann tí í verndarkunngerðini, at skipað ferðsla krevur loyvi frá fyrisitingarmyndugleikanum. Soleiðis fæst trygd fyri, at fyrisitingarmyndugleikin fær samrøðu í lag við tey, sum fáast við skipað virksemini. Hetta kann tryggja, at ferðslan ikki verður verndarvirðunum at skaða. Tað avgerandi, tá ið slík mál verða viðgjørð, er virknaðurin, sum ferðslan hevur á verndarvirðini, og ikki, um hon er vinnulig. Ein annar viðkomandi móguleiki, tá ið gongd skal avmarkast ella forbjóðast, kann vera við øðrum tiltøkum at beina ferðsluna í ávísar partar av verndarøkinum. Ásetingin heimilar hetta.

Orsakað av vandanum fyri lendissliti og órógv av dýralívinum er tørvur á at kunna áseta reglur fyri øðrum slögum av ferðslu enn gongd. Reglur kunnu ásetast fyri øllum virksemini, sum ikki er at rokna sum gongd, sbr. *øðrum virksemini*, um tað krevst til at røkka verndarendamálinum. Sum dømir kunnu nevntast ferðsla á súkklu ella rossabaki. Reglur kunnu eisini ásetast fyri ferðslu, sum fer fram við ikki-motorbúnari tekniskari útgerð, t.d. flogskíggja, um slík ferðsla kann vera í ósamsvari við verndarendamálið. Tað eru avleiðingarnar, sum virksemini hevur fyri verndarvirðini, sum metast skal ítøkiliga um í hesum samanhangi, og ikki, um virksemini er í samsvari við siðbundið útlív.

Eftir stk. 3, 1. pkt., skal uppkast til umsitingarætlan leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Hetta skal gera sítt til, at umsiting og neyðug tiltøk verða sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Kravið um, at uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, skal ikki skiljast sum óvikiligt. Er tað hvørki neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, skal hon ikki gerast. Tað er heldur ikki eitt óvikiligt krav, at uppkast til umsitingarætlan verður lagt fram samstundis við verndarkunngerðina, um stóðan krevur, at verndarkunngerðin verður sett í gildi skundsliga. Eftir 2. pkt. skal ein røktarætlan, um ein slík verður gjørð fyri økið, vera partur av umsitingarætlanini.

Umsitingarætlanin eigur at verða endurskoðað uml. 5. til 10. hvørt ár.

Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur, sum verða ávirkað, kunnu fáa høvi at taka lut í arbeiðinum við umsitingarætlanum.

Til § 21

Treytin fyri at skipa eitt landslagsverndarøki er í fyrra lagi, at talan er um náttúru- ella røktarlandslag, sbr. *stk. 1, 1. pkt.* Við *landslag* meinast í hesum sambandi heildin av landslagsskøpum, gróðrarsløgum í sínámillum samanspæli, vatnfyrirkomungum, garðløgum, veitum, gøtum o.ø.

Landslagsverndarøkir kunnu eisini fevna um sjógv, men heimild er ikki í § 21 fyri at skipa landslagsverndarøkir í sjónum burturav.

Mótsett tjóðgarðsvernd er landslagsvernd ikki avmarkað til náttúruleisløg. Sum nevnt í viðmerkingunum til § 20, finnast fá økir í Føroyum, sum eru heilt órørd av fólki, og vit hava glíðandi yvirgongdir millum náttúruleisløg og røktarlandslag. Við røktarlandslag meinast í hesum sambandi gjarna gamalt landbúnaðarlandslag, t.d. slóttubøur og byrgir, men ásetingin er ikki avmarkað til hetta. Bygningar og aðrar fysiskar støðir sum t.d. torvhús eru partur av røktarlandslagnum. Eitt mark má setast mótvegis økjum við tættari búseting og økjum, sum annars í stóran mun eru merkt av stórum tekniskum inntrivum sum t.d. vegum og øðrum undirstøðukervi ella størri verkløgum. Tað er tó ikki eitt krav eftir § 21, at økið í høvuðsheitum er frítt fyri teknisk inntriv, eins og tá ið talan er um tjóðgarðar.

Heimildin at verja økir sum landslagsverndarøki er sostatt avmarkað til eitt smátt úrval av *landsløgum* enn eftir tí evropeiska landslagssáttmálanum, sum í art. 2 greitt ásetur, at eisini býarøkir eru fevnd av ásetingunum í sáttmálanum.

Í seinna lagi skal økið lúka hjátreytir um, at landslagið hevur vistfrøðiligt, mentanarligt ella upplivingarligt virði ella er samleikaskapandi. Við vistfrøðiligum virði meinast t.d., at landslagið hevur týðandi vistfrøðiligar leiklutir fyri ávís sløg ella ber í sær umboðandi náttúrusløg.

Mentanarligt virði fevnir bæði um mentanarsøgulig virðir og nútíðarbrúk sum grundarlag fyri mentanarmeningini. Mentanarsøgulig virðir kunnu t.d. vera knýtt at siðbundnum brúkháttum í økinum, sum vísa seg í fysiskum fyrirkomungum sum gamlari bygging, grótgørðum o.s.fr. Í slíkum førum kann økið samstundis sigast at hava mentanarligt virði. Í hugtakinum *mentanarligt* liggur eisini nútíðarbrúk, sum er virðisskapandi í mun til mentanarmeningina í nærsamfelagnum. Slíkt brúkt kann samstundis gera sítt til, at náttúruvirðir verða vard. Eisini siðsøgulig virðir, sum eru knýtt at serstøkum støðum í landslagnum, eru fevnd av hugtakinum *mentanarligt virði*.

Yvirgongdin millum *mentanarligt virði*, tá ið ræður um nútíðarbrúk, og tað, sum er samleikaskapandi, er ikki eyðsýnd. M.a. evropeiski landslagssáttmálin leggur stóran dent á tað síðstnevnda landslagvirðið. Sambært art. 5 (a) í landslagssáttmálanum skulu sáttmálapartanir viðurkenna landsløg sum ein týðandi tátt í umhvørvinum hjá fólki, sum umboðar margfeldið í tess felags náttúru- og mentanararvi og eitt grundarlag undir tess samleika.

Landsløg kunnu geva sítt íkast til staðbundnan samleika ella tjóðarsamleika, og talan kann vera um landsløg, har ið fólk býr og hevur sítt lívsgrundarlag, ella landsløg við øðrum sløgum av samleika og tilknýti.

Tað upplivingarliga virðið hongur fyrst og fremst saman við útlívi. Eisini í hesum sambandi eru tó glíðandi yvirgongdir móttvegis tí, sum er samleikaskapandi ella vekur kensluna av at hoyra til.

Í stk. 1, 2. *pkt.*, verður staðfest, at mentanarminnir, sum gera sítt til at geva landslagnum tess sereyðkennir, verða tald upp í landslagið.

Serstøk mið eru ikki lógarfest fyri landslagsverndarøkir, tíansheldur hinar verndarflokkarnar. Tí skulu miðini verða fevnd av § 18. Serliga viðkomandi fyri landslagsverndarøkir eru miðini í § 18, nr. 1, 6 og 7.

Stk. 2 setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa landslagsverndarøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu rúmast innan fyri karmin á stk. 2. Rættarvirknaðurin av lógarásetingini er eisini beinleiðis bindandi móttvegis borgarunum.

Útgangsstøðið eftir 1. *pkt.* er, at munandi ávirkan er forboðin, meðan verndin vanliga ikki er til hindurs fyri smærri inntrivum. Hvat ið mett verður at vera *munandi*, kann vera skiftandi og má síggjast í mun til tað ítøkiliga verndarendamálið. Kravið um munandi ávirkan má eisini síggjast í mun til, hvussu umfatandi virkseimið er, hvat slag av virkseimi talan er um, og hvar ið tað fer fram, mett upp ímóti sermerkjum og dáminum í landslagnum. Talan kann vera um virkseimi, sum annaðhvørt einsamalt ella saman við øðrum virkseimi kann broyta verndarvirðini munandi.

Kravið um munandi ávirkan ber vanliga í sær forboð fyri at reisa bygningar, støðir og aðrar varandi ella fyribils innrættingar, at gera vegir, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstri, ífylling, at leggja mold- og grótrúgvur frá sær, nevningarverdari nývelting, nýgróðurseting, at slætta heygjut lendi, námsvinnu og broytingum av týðningi í vatnrenslis ella vatnstøðu.

Í teimum førum har ið tað í einum landslagsverndarøki longu eru bygningar, vegir, brýr, garðar, orkuleiðingar, landbúnaðarøkir o.a., er verndin ikki til hindurs fyri rakstri og viðlíkahaldi, men verndarásetingarnar kunnu seta krøv til háttin og annað virkseimi í tí sambandi (t.d. um flutning).

Orðið *sermerkja* sipar í hesum sambandi serliga til sjónárin, meðan orðið *dámur* í hesum sambandi serliga sipar til náttúru- og mentanarvirðir, og um landslagið ber dóm av at vera t.d. strandarlandslag, havbotnur o.s.fr.

Eftir stk. 2. *pkt.*, kann virkseimi, sum er í gongd, t.d. landbúnaður og fiskiskapur, halda fram og mennast innan fyri karmin á 1. *pkt.* Í tí liggur, at virkseimið ikki skal virka ímóti verndarendamálinum.

Nýtt virkseimi kann eftir 3. *pkt.* loyvast, um tað verður lagað eftir landslagnum og á tann hátt ikki er í ósamsvari við verndarendamálið og ikki broytir verndarvirðini munandi.

4. *pkt.* lógarfestir eina skyldu fyri myndugleikan at leggja dent á heildarávirkanina frá virkseimi í økinum. Hetta geldur eisini eftir heildarávirkanarregluni, sum nevnd verður undir *pkt.* 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, men er serliga viðkomandi fyri landslagsverndarøkir, har ið vanliga nakað av mannavirkseimi er, og har ið tað er eitt aðalmál at varðveita sereyðkennir og dámin í landslagnum.

Kunngerðin kann nágreina, hvat ið mettt verður at *broyta sereyðkennir ella dámin í landslagnum munandi*. Hóast ásetingin er ein *kann*-regla, skal hon síggjast sum eitt greitt signal um at gera greiðu fyri í tí einstøku kunngerðini, hvørji sløg av virkseimi ið eru forboðin, hvat ið loyvi kann fáast til eftir umsókn, og hvat ið kann útinast, uttan at verndin er til hindurs fyri tí. Talan kann vera um virkseimi, sum annaðhvørt einsamalt ella saman við øðrum virkseimi kann broyta verndarvirðini munandi. Ferðsla til gongu við fyriliti kann tó ikki eftir hesi lógini avmarkast í einum landslagsverndarøki.

Verða landslagsverndarøkir skipað, har ið mannabruk er ein týðandi fyrirtreyt fyri at tryggja verndarendamálið, skal í seinasta lagi samstundis við verndarkunngerðina leggjast fram uppkast til ætlan fyri røkt av økinum, sbr. *stk. 3, 1. pkt.* Leggjast skal fram ein ætlan fyri, hvussu myndugleikin hugsar at fremja røktina, sum krevst til at røkka verndarendamálinum í teimum nevndu førunum. Tann endaliga ætlanin verður ásett av myndugleikanum, eftir at verndarkunngerðin er lýst. At ætlanin er endaliga ásett, er tó eingin fyrirtreyt fyri at kunna fremja røkt í samsvari við § 28.

At tryggja, at ávís sløg av brúki kunnu halda fram, er ofta treytað av, at jarðareigarin ella rættindahavarin gevur loyvi, móguliga ognartøku, sbr. allýsingina av *røkt* í § 28 og avmarkingina í § 28, *stk. 2, 2. pkt.*, fyri, hvat ið fremjast kann eftir lógargreinini. Í § 21, *stk. 3*, er tí nágreinað, at røktarætlanin kann fevna um privatrættarlíga avtalu um bruk av økjum og rakstrarhættir til at tryggja verndarendamálið. Eisini í teimum førum, har ið loyvi ikki krevst frá jarðareigarinum til at fremja røkt, eigur at verða miðað eftir at fáa avtalu í lag við jarðareigarin.

Eftir *stk. 3, 3. pkt.*, kunnu í avtaluni ásetast ásetingar um fíggarliga samsýning til privat, sum geva sítt íkast til røkt av økinum. Ásetingin er í roynd og veru óneyðug, men er tikin við til at draga fram, at hetta kann vera ein viðkomandi loysn. Slík samsýning eigur at síggjast í samanhangi við móguligt endurgjald eftir § 30, *stk. 2*.

Í teimum økjum, har ið tað er viðkomandi, skal eisini heildarfevnd umsitingarætlan gerast, sbr. *stk. 4*. Í slíkum førum verður røktarætlanin partur av umsitingarætlanini. Tað verður fyrst og fremst viðkomandi at gera umsitingarætlanir fyri stór landslagsverndarøkir, har ið tað eru fleiri brúkará hugamál. Umsitingarætlanin eigur at gerast samstundis við røktarætlanina. Mælt verður til at endurskoða umsitingarætlanir uml. 5. til 10. hvørt ár.

Uppkast til umsitingarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina. Slík framløga ger sítt til, at umsiting og neyðug tiltøk verða sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, umframt at jarðareigarar og rættindahavarar í góðari tíð fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu.

Kravið um, at uppkast til umsitingarætlan *skal* leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, skal ikki skiljast sum óvikiligt. Er tað hvørki neyðugt ella hóskandi at gera slíka ætlan, skal hon ikki gerast. Tað er heldur ikki eitt krav, at uppkast til umsitingarætlan verður lagt fram samstundis við verndarkunngerðina, um støðan krevur, at verndarkunngerðin kemur í gildi skundisliga.

Eftir *2. pkt.* skal røktarætlanin vera partur av umsitingarætlanini.

Jarðareigarar, rættindahavarar og kommunur, sum verða ávirkað, eiga at fáa høvi at taka lut í arbeiðinum við umsitingarætlanum.

Til § 22

Náttúrufríððkir kunnu eins og tjóðgarðar skipast bæði á landi og í eini samanseting av landi og sjógv. Eitt náttúrufríððki, sum eisini fevnir um sjógv, kann fevna um havbotnin, vatnsúluna ella vatnskorpuna ella eina samanseting av hesum. Verndarøkir í sjónum burturav verða skipað eftir § 24.

Stk. 1 nevnir nakrar móguleikar sum treytir fyri at skipa eitt náttúrufríððki. Tað er nóg mikið, at ein av móguleikunum er lokin, men økið kann bera í sær dygdir, sum gera, at tað lýkur fleiri av treytunum samstundis.

Hótt, sjáldsom ella viðkvom náttúra kann vera sløg (*species*) ella stovnar, sum eru hótt, sjáldsom ella viðkvom, ella náttúrusløg, gróðrarsløg ella landslagssløg, sum eru í slíkum standi. Tá ið talan er um sløg (*species*), fevna *hótt*, *sjáldsom* ella *viðkvom* um IUCN-flokkarnar CR (*Critically Endangered*), EN (*Endangered*) og VU (*Vulnerable*). IUCN-flokkarnir NT (*Near Threatened*), DD (*Data Deficient*) og LC (*Least Concern*) eru vanliga ikki at rokna sum *hóttir*, *sjáldsamir* ella *viðkvæmir*, men kunnu koma undir onkrar av hinum treytunum í stk. 1, t.d. *nr. 3*. Tær náttúrafakligu treytirnar fyri, hvat ið er at rokna sum hótt, sjáldsamt ella viðkvæmt, mennast við tíðini, og tulkningin av hesum hugtøkunum í § 22 má tí lagast eftir tí fakligu gongdini á økinum. Hóast IUCN-flokkarnir eru hent metingarstöði, er formlig IUCN-flokkning eingin fyritleyrt fyri at kunna meta sløg at vera hótt, sjáldsom ella viðkvom.

Eitt náttúruslag ella eitt gróðrarslag kann sigast at vera sjáldsamt eftir *nr. 1*, tá ið fyrikomningin av tí er avmarkað, annaðhvørt frá náttúrunnar hond, ella av tí at slagið hevur verið fyri afturstigi av mannaávim, uttan at talan nýtist at vera um beinleiðis vanda fyri, at tað hvørur.

Stk. 1, nr. 2, staðfestir, at eitt øki kann verjast, tá ið tað umboðar eitt ávíst náttúruslag. Við *ávísingum* meinast í hesum sambandi, at tað hevur ávís eyðkennir, t.d. at tað er ein fyrikomning av baraldi ella ein jarðfrøðilig fyrikomning úr kvarteröld. Treytin er í samsvari við miðið í § 18, *nr. 1*.

Økir, sum á annan hátt hava serligan týðning fyri lívmargfeldi (*stk. 1, nr. 3*), kunnu t.d. vera økir við sløgum, sum krevja fyrilit, týðningarmikil búøkir hjá vanliga fyrikomandi sløgum, økir við ríkum plantu- ella dýralívi, økir, sum í langa tíð hava havt stóðug vistfrøðilig viðurskiftir, ella økir, sum røkja týðningarmiklar landslagsvistfrøðiligar leiklutir.

Eisini serlig jarðfrøðilig fyribrigdir kunnu eftir *nr. 4* verjast sum náttúrufríððkir. *Nr. 2* fevnir um allar umboðandi náttúrufríððkingar, eisini tær jarðfrøðiligu, meðan *nr. 4* er atlað at lofta fyrikomningum, sum eru serstakar, t.e. fyrikomningum, sum við sínum serdrögum líkjast burturúr. Jarðfrøðilig fyribrigdir eru eisini fevnd av *nr. 1* og *5*.

Tann síðsta treytin fyri fríððkisvernd, sum er í at velja, er, at økið hevur serstakt náttúruvísindaligt virði (*nr. 5*). Treytin kann fyri ein part falla saman við hinum treytunum í ásetingini. Í *nr. 5* verður tað vísindaliga virðið ella granskingarvirðið tó drigið serliga fram. Eitt viðkomandi dømi er vernd av tilvísingarøkjum, sbr. eisini verndarmiðið í § 18, *nr. 8*.

Treytirnar í *stk. 1* eru av náttúrafakligum slag. Tað ber í sær, at eitt øki ikki kann verjast sum náttúrufríððki, um verndarvirðini bara eru knýtt at týðningi, sum økið hevur við atliti at røkt, samleikaskapan ella uppliving.

Treytirnar í stk. 1, nr. 1-5, eru fyrst og fremst knýttar at leiklutinum, sum økið hevur til frama fyri lívmargfeldið. Tað ber í sær, at er tann viðkomandi leikluturin framvegis til staðar, ella kann hann verða endurreistur, sbr. *stk. 2*, kunnu eisini økir, sum fyrr hava verið fyri inntrivum, verjast sum friðøkir. Endurreisingin kann fara fram, við at náttúran sleppur at mennast frítt eftir verndina og megnar at “bøta aftur” inntriv, sum gjørd eru, sbr. orðingina við *fríari menning*. Talan kann t.d. vera um økir, har ið gróður er slitin eftir nógva ferðslu, men grør aftur, tá ið ferðslan hæsar av ella heldur uppat. Ofta kann tó vera tørvur á virknum endurreisingartiltøkum (sbr. *stk. 3, 1. pkt.*), t.d. upprudding í vatnfyrirkomingum ella burturtøku av vegum og øðrum tekniskum inntrivum. Talan kann eisini verða um at skapa heilt nýggj lívøkir, t.d. eina nýggja tjørn.

Orðingarnar í stk. 1, nr. 1-5, bera í sær, at eisini røktartreytað lívmargfeldi kann geva grundarlag fyri friðøkisvernd.

Stk. 3, 1. pkt., setur tann ytra karmin um rættarvirknadina av at skipa náttúrufriðøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu kunna rúmast innan fyri karmin á stk. 3. Ásetingin er eisini beinleiðis bindandi móttvegis borgaranum.

Eftir *2. pkt.* kann eitt náttúrufriðøki alfriðast, soleiðis at verndin fevnir um allar partar av náttúruumhvørvinum í friðøkinum og geldur fyri alt virksemi. Á hesum skilst eisini, at náttúrufriðøkir eru eitt strangt verndarslag. Alfriðing fevnir eftir orðaljóðinum um alt virksemi, m.a. at byggja bygningar, verkløg og aðrar varandi ella fyribils innrættingar, vegagerð, ferðslu, veiðu og heysting, at leggja luft- og jarðkaðlar, grevstur, at fylla í og leggja frá sær mold- og grótrúgvur, at velja upp úr nýggjum, at gróðurseta av nýggjum, at slætta heggjut lendi, námsvinnu, alivirksemi, inntriv í áir og vøtn og annað virksemi, eisini tøku av mineraltilfeingi og oljuleiting og -útvinning. Tað, at økið, sum vart verður, hevur verið fyri inntrivum, sum í útgangsstøðinum eru óynskt í einum náttúrufriðøki, merkir ikki, at inntriv av sama slag kunnu gerast, eftir at økið er skipað sum náttúrufriðøki. Tørvur kann vera á strangari vernd í økjum, har ið inntriv frammanundan eru gjørd.

Tað er ikki altíð, at tørvur er á so víðfevdari friðing. Sumt virksemi kann vanliga halda fram í náttúrufriðøkjum, t.d. berjahenting, veiða og fisking í friðøkjum, har ið plantulívið er høvuðsverndarendamálið, og viðlíkahald av bygningum og verkløgum. Atgongdin at gera undantøk frá eini alfriðing er avmarkað. Sí nærri um hetta í viðmerkingunum til § 29.

Ásetingin sigur ikki, at talan aloftast skal vera alfriðing. Náttúrufriðøkir verða ofta skipað til at verja serstøk virðir og leiklutir, og avmarkingarstigið skal lagast eftir tí ítøkiliga verndarendamálinum, sbr. eisini § 19, stk. 4. T.d. er vanliga einki til hindurs fyri at loyva haruveiðu í einum friðøki, har ið endamálið er at verja plantulívið. Aftur at tí er latið upp fyri, at røktartreytað margfeldi kann verjast sum friðøki, og at hetta er treytað av røktartiltøkum. Í endurreisingarfriðøkjum (sbr. § 22, stk. 4) kann tørvur eisini vera á virknum, stundum víðfevndum, tiltøkum.

3. pkt. ger greitt, at verndarásetingarnar fyri náttúrufriðøkir eisini kunnu fevna um ásetingar um vernd av mentanarminnum í friðøkinum. Ásetingin er neyðug til at gera greitt, at mentanarminnir kunnu verjast javnt við onnur virðir, sum verjast kunnu eftir friðøkisásetingini, av tí at fyrilit fyri mentanarminnum ikki eru nevnd millum treytirnar fyri friðøkisvernd í stk. 1.

Verður eitt náttúrufriðøki skipað, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, ella har ið brúk er ein fyrirtreyt fyri at røkja verndarendamálið, skal samstundis við verndarkunngerðina uppkast til

røktarætlan vera tókt, sbr. *stk. 4, 1. pkt.* Sostatt krevst ekki, at uppkast til fullfíggaða umsitingarætlan er tókt, men til eina ætlan fyri, hvussu fyrisingarmyndugleikin í verki ætlar at fremja røktina, sum krevst til at røkka verndarendamálinum. Endaliga ætlan fyri røkt kann myndugleikin gera, eftir at verndin er sett í verk við kunngerð. At ætlanin er endaliga ásett, er tó eingin treyt fyri at kunna útinna røkt í samsvari við § 28.

Á § 28 skilst, at summi røktartiltøk ikki kunnu fremjast eftir tí greinini, sbr. § 28, *stk. 2, 2. pkt.* Talan er um tiltøk, sum ofta kunnu vera viðkomandi í endurreisingarfriðøkjum. Er tørvur á slíkum tiltøkum, má myndugleikin fáa til vega eitt heimildargrundarlag annaðhvørt við privatrættarlitari avtalu ella við ognartøku til røktarendamál.

Viðvíkjandi *stk. 4, 2. og 3. pkt.*, verður víst til viðmerkingarnar til samsvarandi áseting í § 21, *stk. 3, 2. og 3. pkt.*

Eins og tá ið talan er um hinar verndarflokkarnar, verða ikki skotin upp serlig lógarfest mið fyri náttúrufriðøkir. Treytirnar fyri vernd eru av náttúrafakligum slag, og millum miðini í § 18 eru tað serliga miðini í nr. 1, 2, 3, 5, 7 og 8, sum eru viðkomandi. Miðið í § 18, nr. 6, kann vera viðkomandi, tá ið ræður um at verja røktartreytað margfeldi. Fyritreytin er, at ein ella fleiri av treytunum í § 22, *stk. 1*, eru loknar.

Innan fyri eitt netverk, sbr. § 18, nr. 7, kunnu náttúrufriðøkini vera ein ryggur av lutfalsliga smáum økjum, sum hava serligan týdning fyri lívmargfeldið. Friðøkini kunnu tó eisini skipast til at tryggja hent sambindingarlið millum verndarøkir, t.d. geilar ella vistfrøðiligar lopfjalir (økir, sum kunnu vera støðir til at spjaða eitt slag), og á tann hátt geva sítt íkast til netverkið.

Til § 23

Treytin fyri lívøkisvernd er, at eitt øki hevur ella kann fáa serstakan týdning sum vistfrøðiligt nyttuøki hjá nærri ásettum sløgum (*species*), sbr. *1. pkt.* Økir við vistfrøðiligum nyttuleiklutum kunnu t.d. vera økir, har ið fuglur søkir sær føði, híðøkir, hamskiftisøkir, náttarhvíldarøkir, spæli- ella makingarøkir, flytingarleiðir, yngliøkir og búøkir, sbr. eisini § 3, nr. 13. Eitt øki kann røkja ein ella fleiri vistfrøðiligar nyttuleiklutir fyri tað sama slagið. At økið skal hava ella kunna fáa *serstakan týdning* sum vistfrøðiligt nyttuøki, ber ikki í sær, at eitt og hvørt vistfrøðiligt nyttuøki skal kunna geva grundarlag fyri lívøkisvernd. Økið skal hava ella kunna fáa eginleikar, sum gera, at tað er týdningarmikið fyri gongdina hjá slagnum í mun til røktarmiðið fyri sløg, sum nevnt verður undir *pkt. 1.4* í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið.

Tann vistfrøðiligi nyttuleikluturin skal snúgva seg um eitt ella fleiri nærri tilskilað sløg. Tað merkir, at tað skal vera kent, hvat slag ella hvørji sløg ið økið skal gera sítt til at verja. Snýr verndin seg um ókend sløg ella plantu- ella dýrasamfeløg, má heimildin til náttúrufriðøki í § 22 brúkast.

Eisini økir, sum í stóran mun eru merkt av inntrivum, kunnu verjast við lívøkisvernd. Er tann vistfrøðiligi nyttuleikluturin varðveittur hóast inntrivini, kann verndin verja fyri framhaldandi ávirkan. Økir kunnu eisini endurreisast ella mennast til at gerast týðandi vistfrøðilig nyttuøkir hjá ávísnum sløgum. At lívøkisverndarheimildin kann brúkast í slíkum førum, skilst á orðunum *kunnu fáa* í *1. pkt.* Eftir *2. pkt.* geldur § 22, *stk. 4*, samsvarandi. Tað merkir, at uppkast til røktarætlan skal vera gjørt, tá ið eitt øki, sum krevur virkin endurreisingartiltøk, verður skipað og vart við lívøkisvernd. Víst verður til viðmerkingarnar til § 22, *stk. 4*.

Lívøkisverndarásetingin er ein heimild til økisvernd, t.e. hon kann ikki brúkast til at áseta almennar reglur um nyttuøkir. Økið skal eftir 1. pkt. avmarkast við støði í, hvat ið krevst til at varðveita ella menna tann vistfrøðiliga nyttuleiklutin, sum talan er um, sí eisini § 19, stk. 3. Í endamálsásetingini í verndarkunngerðini eigur at verða ítøkiliggjørt, hvønn ella hvørjar nyttuleiklutir og sløg ið talan er um.

Tá ið ræður um endamálið við lívøkisvernd, eru tað § 18, nr. 2, 3 ella 7, sum eru viðkomandi. Forboð kann ásetast fyri virksemi ella ferðslu, *sum kann ávirka ella órógva slagið ella tess lívskor*. Ræðisreglurnar mugu ásetast innan fyri karmin á § 19, stk. 4, um, at forboð ella reglur, skulu snúgva seg um brúk, sum kann *virka ímóti verndarendamálinun*. Fyri lívøkisvernd ber tað í sær, at kunngerðin ikki kann áseta ásetingar, sum fara longur, enn mett verður neyðugt til at tryggja tann vistfrøðiliga nyttuleiklutin fyri slagið ella sløgini, sum talan er um. Innan fyri henda karmin kunnu ásetast ásetingar bæði um tøku ella aðra ávirkan av eintøkum av slagnum, sbr. orðingina *sum kann ávirka ella órógva slagið*, og um brúk, sum kann ávirka ella órógva *lívskor* hjá slagnum, sum talan er um.

Við slagnum meinast tað ella tey sløgini, sum nevnd eru sum endamál við verndini. Við *lívskorum* meinast t.d. vatnhúsarhald, dálking ella sløg, sum hava stóran týdning fyri tann vistfrøðiliga nyttuleiklutin fyri hetta slagið.

Ræðisreglurnar verða ymiskar, alt eftir tí vistfrøðiliga nyttuleiklutinum, sum verndin skal tryggja. Er t.d. talan um eitt reiðurstað, kunnu ferðsluavmarkingar eitt stutt tíðarskeið um árið vera nóg mikið.

Til § 24

Stk. 1 ásetur, at *sjóverndarøkir kunnu skipast til at verja verndarvirðir í sjónum*. Ásetingin gevur heimild til at skipa verndarøkir í sjónum burturav. Umframt at verja verndarvirðir í sjónum kann verndin skipast til at tryggja náttúruvirðir í sjónum, *sum eru vistfrøðiligar fyrirteytir fyri sløgum, sum liva á landi*. Treytir og rættarvirknaður av sjóverndarøkjum skiljast á hinum ásetingunum í § 24.

Stk. 2 ásetur, at sjóverndarøkir kunnu skipast við einum breiðum úrvali av miðum, sbr. § 18, nr. 1-8. Sjóverndarøkir eru ein alfevndur verndarflokkur, og høvi er tí ikki til, sum á landi, at skipa økir sum tjóðgarð, landslagsverndarøki, náttúrufriðøki ella øki, sum er vart við lívøkisvernd.

Stk. 3 ásetur treytir fyri vernd av økjum í sjónum. Treytirnar samsvara í stóran mun við treytirnar fyri skipan av tjóðgørðum, náttúrufriðøkjum og økjum, sum verða vard við lívøkisvernd. Víst verður til umrøðuna av hesum treytunum omanfyri í §§ 20, 22 og 23.

Á *stk. 4* skilst, at verndin skal skila til, um verndarvirðini og avmarkingarnar fevna um botnin, vatnsúluna, vatnsorpuna ella eina samanseting av hesum. Rættarvirknaðurin kann vera knýttur at virksemi, sum ikki beinleiðis ber við verndarvirðini, um virksemið óbeinleiðis kann vera verndarvirðunum at skaða og sostatt vera í ósamsvari við verndarendamálið. T.d. kunnu avmarkingar setast fyri alivirksemi í vatnsúluni, um dálking frá alistøðini kann ávirka verndarvirðini á botni. Avmarkingarnar fevna í tí førinum bæði um havbotnin, vatnsúluna og vatnsorpuna, hóast verndarvirðini bara eru knýtt at havbotninum.

Stk. 5 setur tann ytra karmin um rættarvirknaðin av at skipa sjóverndarøkir. Verndarásetingarnar, sum ásettar verða í verndarkunngerðini, sbr. § 19, skulu rúmast innan fyri

karmin á stk. 4. Á 2. *pkt.* skilst, at í sjóverndarøkjum kann forboð setast fyri øllum virkseimi. So víðfevndar avmarkingar eru tó ofta óneyðugar. Tað er nágreinað, at slíkar avmarkingar ella forboð ikki kunnu fara longur, enn altjóðarættur loyvir. Tað ber t.d. í sær, at ásetingin ikki heimilar inntriv í rættin hjá fremmandum førum til meinaleysa ferðslu í føroyskum sjógvi, tá ið slíkur rættur er tryggjaður eftir havrættarsáttmálanum. Avmarkingarnar skulu ikki vera strangari, enn hvat ið verndarendamálið krevur. Sumt virkseimi kann tí vanliga halda fram. T.d. verður vanliga einki til hindurs fyri at loyva fiskiskapi longri uppi í sjónum í einum verndarøki, sum hevur til endamáls at verja havbotnin. Á sama hátt hevur ferðsla sjóvegis vanliga ikki týdning djúpt niður í vatnsúluna.

Gagnnýtsla av villum sjófeingi kann fara fram í einum sjóverndarøki, tá ið tað ikki er verndarvirðinum at skaða ella versnan og tí heldur ikki er í ósamsvari við verndarendamálið.

Sjóøkir, har ið verndin bara snýr seg um nærri ásettar reglur fyri útinnan av fiskiveiði, verða skipað sambært løgtingslóg sjófeingi. Er fiskiskapur einasta virkseimi, sum reglur mugu ásetast fyri til at røkka verndarendamálinum, skal hetta fara fram eftir løgtingslóg um sjófeingi. Í tí førinum er talan um økisfriðing eftir løgtingslóg um sjófeingi heldur enn eitt verndarøki eftir kapitli 4 í hesi lógini.

Til § 25

Eftir 1. *pkt.* skal landsstýrismaðurin, áðrenn uppskot til verndarkunngerð eftir § 19 verður orðað, almannakunngera verndarætlanina við teimum týdningarmestu avleiðingunum, sum økisverndin kann væntast at fáa. Verndarætlanin eigur at verða almannakunngjørd á ein hátt, sum er hósandi til at kunna almenningin og ávirkað áhugamál um verndarætlanina.

Á 2. *pkt.* skilst, at jarðareigarar og rættindahavarar, alt tað er gjørligt, skulu kunnast beinleiðis og fáa rímliga freist at koma við viðmerkingum til verndarætlanina. Orðingin *alt tað er gjørligt* ber í sær, at talan ikki er um málsviðgerðarfeil, um kunningin ikki kemur fram til øll ella eitt bræv kemur ov seint fram.

Til § 26

Stk. 1 geldur fyri virkseimi, sum er treytað av loyvi eftir reglum í hesi lógini ella aðrari lóggávu, t.d. skipanarlóggávu ella byggilóggávu. Tá ið viðkomandi myndugleikar uttan nærri grundgeving kunnu havna eini umsókn um loyvi, liggur í tí, at tað sum grundgeving fyri avgerðini kann vísast til verndararbeiðið, sum er í gongd.

1. *pkt.* er ikki til hindurs fyri, at málið verður viðgjørt til fulnar, men 2. *pkt.* er til hindurs fyri, at loyvi verður givið, sum hindrar verndararbeiðinum.

Eftir 2. *pkt.* kann loyvi bara gevast, um virkseimið ongan nevningarverdan týdning hevur fyri verndarætlanina. Tað kann í einstøkum førum vera ilt hjá geiramyndugleikanum at taka dagar ímillum, um eitt virkseimi kann ávirka verndarvirðini. Í slíkum førum eigur málið at verða lagt fyri landsstýrismannin, sum varðar av hesi lógini. Hetta er í samsvari við ta almennu skylduna hjá fyrisitingini at greiða mál.

Stk. 3, 1. pkt., ásetur, at ásetingin bara geldur í fyra ár, frá tí at verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina í mesta lagi tvey ár, sbr. 2. *pkt.* Longd gildistíð kann vera viðkomandi, tá ið talan er um stór og torgreidd mál.

Til § 27

Stk 1, *1. pkt.*, heimilar kunngerðir um bráðfeingisvernd av ítökiliga tilskilaðum økjum á landi og í sjónum. Bráðfeingisvernd kann setast í verk til at forða fyri skaða á verndarvirðir. Tí má ávís vitan um verndarvirðini vera tøk, áðrenn bráðfeingisvernd verður sett í verk. Tað er tó ikki eitt krav, at fullkomin greiða skal vera gjørd fyri verndarvirðunum.

Treytin um, at bráðfeingisvernd bara kann setast í verk til at forða fyri skaða á verndarvirðir, ber ikki í sær, at eitt ítökiligt inntriv skal vera gjørt í økið. Myndugleikin skal tó hava ábendingar um, at veruligur vandi er fyri slíkum inntrivi, t.d. orsakað av útsøgnum hjá jarðareigaranum, ella tí at útbúnaður til inntriv verður fluttur í eitt økið við verndarvirðum. Eisini loyvi eftir øðrum lógarverki til at fara undir inntriv kann vera ein slík ábending.

Eigarar og rættindahavarar skulu, alt tað er gjørligt, hava fráboðan og sleppa til orðanna, áðrenn bráðfeingisvernd verður sett í verk, og kunngerðin skal, alt tað er gjørligt, sendast til hoyringar. Er vandi fyri, at tiltakið annars ikki kann fremjast, kann í serligum førum víkjast frá kravinum um fráboðan og hoyring frammanundan.

Verður bráðfeingisvernd sett í verk, eigur málsviðgerðin at halda fram uttan ógrundaðan steðg, so at hon annaðhvørt endar við varandi økisvernd, aðrari vernd ella umsiting eftir hesi lógini, avtøku av bráðfeingisverndini, ella at virknaðurin heldur uppat.

Reglan í stk. 2, *1. pkt.*, hevur sum fyritley, at bráðfeingisverndin má takast av, fyri at hon skal halda uppat. Verður bráðfeingisverndin avloyst av eini kunngerð um varandi vernd, fer hon úr gildi av sær sjálvari. Í teimum førum har ið bráðfeingisverndin hvørki verður avtikin ella avloyst av eini varandi verndarkunngerð, fer hon úr gildi av sær sjálvari, fyra ár eftir at hon er sett í verk. Landsstýrismaðurin kann leingja gildistíðina tvey ár, sbr. *2. pkt.* Hetta kann t.d. vera viðkomandi, tá ið bráðfeingisverndin er liður í einum stórum og torgreiddum máli.

Ein kunngerð um bráðfeingisvernd skal sum aðrar verndarkunngerðir tinglýsast á ognina ella ognirnar, sum bráðfeingisverndin fevnir um, sbr. § 19, stk. 6.

Til § 28

Eftir *stk. 1, 1. pkt.*, kann myndugleikin skipa fyri røkt, eisini seta endurreisingar- og umbøtingartiltøk í verk, og uppmerking av verndarøkinum, og gera avtalu við jarðareigara, rættindahavara ella onnur um nærri ásettar verndaruppgávur. Til at gera slíka avtalu krevst, at viðkomandi er fúsur at átaka sær uppgávuna, at peningur er avsettur til røktina, og at viðkomandi hevur førleikarnar, sum krevjast til at útinna røktina á fakliga ráðiligan hátt. Ásetingin gevur ikki heimild at áleggja jarðareigaranum, rættindahavaranum ella øðrum at útinna ávís røkt.

Stk. 1 hevur fyrst og fremst týdning fyri óðalsjørð og festijørð, sum verndarøkið fevnir um. Er talan um aðra jørð hjá landinum, kunnu røktartiltøk setast í verk uttan mun til boð ella samtykki frá landsmyndugleikanum, sum situr fyri eigararæðinum hjá landinum.

Stk. 2, 1. pkt., setur, við teimum avmarkingum sum *2. pkt.* setur, karmin fyri, hvørji sløg av røktartiltøkum ið setast kunnu í verk. Sum røktartiltøk verða roknað øll tiltøk, sum verða mett at vera neyðug til at upphalda ella røkka náttúru- ella røktarstandinum, sum er endamálið við verndini. Talan kann t.d. vera um at beina fyri fremmandum gróðri, at taka upp eftir náttúruinntriv ella at taka burtur forfallin verkløg. Skulu nýggj lívøkir skapast ella verkløg gerast, krevst serligt rættargrundarlag við støði í avtalu ella ognartøku. Fevna

verndarásetingarnar fyri eitt øki um ásetingar um vernd av mentanarminnum, heimilar stk. 2 røkt, sum krevst til at verja mentanarminnið.

Lógargreinin heimilar eisini einfalda uppmerking ella gerð av gøtum, brúm o.ø. í verndarøkinum, har ið tað krevst til at beina ferðslu til at verja verndarvirðini.

Rætturin hjá myndugleikanum at útinna røkt fevnir um eisini um rætt at ferðast í verndarøkinum í sambandi við røktina.

Stk. 2, 2. *pkt.*, nágreinar, at heimildin ikki fevnir um ávís røktartiltøk. Slík tiltøk kunnu tí bara fremjast við samtykki frá jarðareigararanum ella rættindahavaranum. Hetta geldur, um røktartiltakið ber í sær, at standurin, sum náttúran er í, tá ið farið verður undir vernararbeiðið, broytist munandi. Burturtøka av gróðri fer ikki fram í *útlívi og vinnu*, sbr. § 3, nr. 2, tá ið hon verður útint við røkt í hyggju, og kann tí fara fram sambært stk. 2, 1. *pkt.* Tað sama geldur fyri slóttur. Men úrtøkan skal samsvarandi *stk. 4* latast jarðareigararanum ella rættindahavaranum at ráða yvir. Myndugleikin kann ikki seta dýr á beiti uttan samtykki frá jarðareigararanum.

Burturtøka av fremmandum træsløgum og plantaðum runnum er fevnd av røktarheimildini, hóast trøini eru plantað ella sádd, áðrenn farið verður undir verndararbeiðið. Økir, sum fyrr hava verið sligin, kunnu sláast sambært stk. 2, 1. *pkt.*, hóast økið ikki verður sligið regluliga, tá ið farið verður undir verndararbeiðið.

Tá ið mett verður, um eitt tiltak er fevnt av røktarheimildini, hevur tað eisini týdning, hvussu víðtøkin røktin er. T.d. kann slóttur av stórum økjum eftir eini ítøkiligari meting krevja loyvi frá jarðareigararanum.

Tað er myndugleikin, sum má meta, hvørjar framferðarhættir ið krevjast ella eru ráðiligastir, tá ið røkt verður útint. Tað er ikki eitt krav, at brúktir verða somu hættir, sum fyrr hava verið brúktir í sambandi við brúk. T.d. kann tað vera viðkomandi at brúka sláimaskinu, hóast sláimaskina ikki hevur verið brúkt fyrr. Tá ið mett verður, hvørjar framferðarhættir ið rættast er at brúka, skulu eisini verndarendamálið og týdningurin fyri jarðareigararan havast í huga. Tað kann eisini vera viðkomandi at leggja ávísan dent á tilfeingisfyrlit.

Røktartiltøk kunnu ikki hava nýggjar ræðisavmarkingar við sær fyri jarðareigararan. Røktartiltøkini skulu virða virksemini, sum er loyvt sambært verndarásetingunum og møguligum undantøkum. Krevur røktartørvurin, at virksemini sambært einum undantaksloyvi má víkja, má undantaksloyvið broytast.

Ávirka tiltøkini privata ogn ella rættindir, er tað eitt krav eftir *stk. 3*, at eigarin ella rættindahavarin, alt tað er gjørligt, fær fráboðan frammanundan. Fyrivarnið *alt tað er gjørligt* er ásett við førum í huga, har ið viðkomandi eigari ella rættindahavari ikki hevur tinglýst sín rætt og rætturin heldur ikki á annan hátt er myndugleikanum kendur. Aftur at tí kunnu hugsast førir, har ið tiltøk hava sovorðnan bráðskund, at stundir ikki eru at boða jarðareigararanum ella rættindahavaranum frá frammanundan. Í slíkum førum verður fráboðan givin undir røktartiltakinum ella eftir at tað er framt. Ruskrutting er ikki fevnd av røktarhugtakinum og kann tí setast í verk, uttan at eigari ella rættindahavari fáa fráboðan frammanundan.

Tað er eitt krav eftir *stk. 4*, at fíggjarligir fyrimunir, ið standast av røktartiltøkum, ognast jarðareigararanum ella rættindahavaranum.

Eftir *stk. 5* er það eitt krav, at uppkast til røktarætlan verður lagt fram samstundis við verndarkunngerðina, um hetta ber til. Hetta ger sítt til at tryggja, at neyðug tiltøk verður sett í verk í nóg góðari tíð og á skipaðan hátt, og at jarðareigarar og rættindahavarar fáa eina fatan av, hvat ið er í væntu. Røktarætlanin kann vera partur av eini meira víðtøknari umsitingarætlan.

Kravið um, at uppkast til røktarætlan skal leggjast fram samstundis við verndarkunngerðina, er ikki óvikiligt. Við fyrivarninum *um til ber* verður hugsað um førir, har ið tað hvørki er neyðugt ella hóskaði at gera slíka ætlan, og har ið støðan krevur, at verndarkunngerðin kemur í gildi skjótast gjørligt, sama um verndarætlan er liðug ella ikki. Snýr verndin seg um náttúruvirðir, har ið brúk er ein fyrirtreyt fyri verndini, er tað tó eitt óvikiligt krav, at uppkast til røktarætlan við viðkomandi røktartiltøkum er gjørt, tá ið verndarkunngerðin kemur í gildi, sbr. § 21, stk. 3, 1. pkt. (landslagsverndarøkir), § 22, stk. 4, 1. pkt. (náttúrufríðøkir), og § 23, 3. pkt. (lífvøkisvernd).

Til § 29

Lógargreinin ásetur treytirnar, sum vanliga skulu vera loknar, fyri at undantak skal kunna gerast frá varandi og bráðfeingis verndarkunngerðum eftir lógarkapitli 4. Í teimum førum, har ið trygdarfyrilit ella fyrilit fyri týðandi samfelagsáhugamállum krevja tað, kann undantak tó gerast uttan mun til hinar báðar treytirnar í lógargreinini.

Í fyrra lagi krevst, at tiltakið *ikki er ímóti endamálinum við verndarkunngerðini*. Alt eftir verndarflokkinum og hvussu verndarendamálið er ásett í verndarkunngerðini, kann tað vera ymiskt, hvat ið met verður at vera ímóti verndarendamálinum. T.d. kann fyrisitingarvenjan vera strangari í náttúrufríðøkjum enn í tjóðgørðum og, serliga, landslagsverndarøkjum, og venjan kann eisini valdast umhvørvisstandin í tí einstaka verndarøkinum. Metast má eisini um, hvussu víðtøkið tiltakið er, hvat slag av tiltaki ið talan er um, og staðsetingina upp ímóti verndarendamálinum. Tiltøk og brúk, sum eru treytað av størri tekniskum inntrivum, fer tað vanliga ikki at bera til at fáa undantøk til í nøkrum verndarøki.

Í seinna lagi krevst, at tiltakið *ikki kann ávirka verndarvirðini nevningarvert*. Á orðinum *nevningarvert* skilst, at rásarúmið fyri undantøkum er ætlað at vera heilt lítið, og at undantøk bara skulu kunna gerast í førum, har ið tiltakið fær avmarkaða ávirkan á verndarvirðini. Endamálið við hesi nágreiningini er at tryggja, at tað ikki verður máað burtur av verndini við nógvum og víðfevndum undantøkum. Ásetingin ger eisini greitt, at fyrilitið fyri verndarvirðinum skal vera yvirskipað t.d. vinnuáhugamállum.

Bæði krøvini skulu vera lokin, fyri at undantak skal kunna gerast. Men tað merkir ikki, at undantak *skal* gerast, bara tí at treytirnar eru loknar. Eingin hevur rætt til undantak, og eisini aðrir metingartættir kunnu vera viðkomandi. Tað stendur til fyrisitingarmyndugleikan at meta um málið innan fyri karmin á vanligum fyrisitingarrættarligum reglum og leiðreglum og boðum frá yvirskipaðum myndugleika. Eitt nú hevur tað týdning, hvussu stórt tiltakið er, sum søkt verður um undantak til, og hvussu neyðugt tað er, og hvørja ávirkan tað hevur á umhvørvið. Fyrilitini, sum tala fyri at loyva tiltakinum, hava eisini týdning, og metast má eisini, um tað verður í ósamsvari við verndarendamálið, um undantaksloyvir verða givin til tiltøk av sama slag í framtíðini, sbr. heildarávirkanarregluna, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið.

Undantaksásetingin í § 29 kann ikki brúkast til at víðka karmin, sum ásettur er í verndarkunngerðini. Ásetingin er ein trygdarventilur, sum skal lofta óvæntaðum førum ella serligum førum, sum tað ikki varð met um, tá ið verndarkunngerðin varð orðað.

Fyrisingarmyndugleikin eigur serliga at meta um avleiðingarnar av einum undantaki, t.d., um væntast kann, at onnur fara at søkja um undantøk á sama grundarlagi. Fyrisingarmyndugleikin má sostatt taka við í metingina, um eitt undantaksloyvi fer at hava við sær, at trústið veksur at geva undantøk av sama slag í framtíðini. Ásetingin geldur fyrst og fremst fyri smávegis inntriv ella fyribils órógván, sum hevur stóran týðning fyri umsøkjara sammett við verndaráhugamálini. Hvar ið markið verður sett, veldst fyri ein part um, hvat slag av vernd talan er um. Valdar óvissa um, hvørja ávirkan eitt tiltak kann hava á náttúruumhvørvið, eigur stórus dentur at leggjast á meginregluna um fyrivarni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið. Rímligur ivi um avleiðingarnar av einum ætlaðum tiltaki ella náttúruinntrivi eigur t.d. at kunna hava við sær, at ein umsókn verður havnað, ella at ein avgerð verður útsett, til betri greiða er fingin á spurninginum.

Vísindaligar grundir kunnu brúkast sum grundgeving fyri einum undantaki. Hóast vísindalig fyrilit ofta eru ein grund til økisvernd, eigur verndarkunngerðin ikki at lata fullkomiliga upp fyri tiltøkum við vísindaligum endamáli, tí slík tiltøk kunnu ovbyrja umhvørvið, sum verjast skal, og sum er ein fyritreit fyri tí vísindaligu granskningini. Tað vísindaliga endamálið við vernd kann tó brúkast sum grundgeving fyri eini meira linari og vanligari undantaksvenju til vísindalig endamál, so leingi talan ikki er um at byggja føst verkløg (nýtt undirstøðukervi) ella at gera lendisinntriv í verndarøkinum. Aftur at tí eigur dentur at leggjast á, um granskingarverkætlanin uttan stórvegis ampa kann fremjast uttan fyri verndarøkið, og um hon kann fremjast, soleiðis at náttúruumhvørvið í verndarøkinum ikki verður ovbyrjað óneyðuga.

Vanliga kann undantak gerast fyri tiltøk, sum gera sítt til at fremja verndarvirðini. Slíkt brúk kann síggjast sum ein liður í fyrisingini, sum útint verður til at varða um verndarvirðini. Ofta kann loyvi eisini uttan trupulleikar gevast til brúk, sum hvørki fremur verndarvirðini ella er teimum til bága.

Ásetingarnar í §§ 20-24 seta tann ytra karmin fyri, hvat ið undantak kann gerast fyri.

Har ið trygdarfyrilit gera tað neyðugt, eru §§ 20-24 tó ikki til hindurs fyri undantøkum. Í slíkum førum kunnu undantøk gerast við støði í trygdarfyrilitum, hóast tað er ímóti verndarendamálinum og ávirkar verndarvirðini. Í slíkum førum verða undantøk vanliga gjørd við tí treytini, at tiltakið verður fyrireikað og framt í tøttum samstarvi millum tann, sum fremur trygdartiltakið, og fyrisingarmyndugleikan, so at fyrilitið fyri endamálinum við verndarkunngerðini og verndarásetingunum annars verður røkt á bestan hátt.

Við *trygdarfyrilitum* verður m.a. sipað til trygd við atliti at lívi og heilsu, smittandi sjúkum frá dýrum og trygd fyri stórum og beinleiðis skaða á ognir. Tað veldst í tí einstaka førinum um eina ítøkiliga meting, um tørvur er á serligum tiltøkum at varða um trygdina hjá teimum, sum brúka eitt øki. Hugsanin er ikki, at ásetingin skal hava við sær, at fyrilitsskyldan hjá tí einstaka minskar. Í einstøkum økjum, sum verða vitjað serliga ofta, kann tó vera grundarlag fyri minni trygdartiltøkum sum ketum, trygdarlínunum ella ávaringarskeltum. Ásetingin er ikki ætlað til at loyva bygningum til trygdarendamál. Tað hevði verið ímóti endamálinum við økisvernd, sum er at tryggja náttúruøkir ímóti nýggjum tekniskum inntrivum. Verndin skal ikki vera til hindurs fyri útinning av lögreglu-, umsjónar-, sjúkraflutnings- og bjargingartænastum. Hetta eigur at vera tilskilað í tí einstøku kunngerðini, so at tað ikki verður neyðugt at kanna tað í bráðstøðu. Hinvegin er vanliga ikki grundarlag fyri royndarvenjingum í verndarøkjum til slík endamál.

Eisini tá ið fyrilitið fyri týðandi samfelagsáhugamálum krevur tað, kann undantaksloyvi gevast, hóast tað er ímóti verndarendamálinum og ávirkar verndarvirðini. Tá ið metast skal, um

undantaksloyvi skal gevast við stöði í fyrilitum fyrir týðandi samfélagsáhugamálum, eigur dentur m.a. at leggjast á týðningin, sum verndarøkið hefur fyri tað samlaða netverkið av verndarøkjum, og um eitt sambæriligt verndarøki kann skipast ella mennast aðrastaðni. Í tí liggur, at náttúruvirðið innan fyri verndarøkið ikki eigur at verða skoðað einsæris, men út frá virðinum, sum tað hefur sammett við aðrar kendar fyríkomingar av hesum slagnum av náttúruvirði. Finst longu eitt øki av sama slag, eigur at verða met, um tað skal verjast. Finnst ikki økir av somu dygd sum økið, sum met verður, um inntriv skal gerast í, men økir, sum kunnu mennast til somu dygd, kann miðast eftir at røkka hesum. Týðningurin, sum náttúruvirðini hava úr einum heildarsjónarhorni, og móguleikin fyri at fáa til vega eitt samsvarandi øki, eru ein týðandi grundgeving, tá ið støða skal takast til, um undantaksloyvi skal gevast ella ikki.

Verður undantaksloyvi givið við tí fyrítreyt, at onnur fyrícoming av náttúruvirðinum verður fingin til vega, eiga tey týðningarmestu umvælingartiltøkini og onnur varðveitingartiltøk vera framd ella sett í gongd, áðrenn inntriv verður gjørt í verndarøkið, t.e., at fyríkomingar eigar at vera gjørdar klárar til umvæling, t.d. við keypi ella avtalu við jarðareigarán, so at ein ikki rennir seg í formligar forðingar í sambandi við tiltøk á fyrícomingini. Somuleiðis eigur peningur at avsettur til umvæling. Sjálvv umvælingartiltakið nýtist tó ikki at vera byrjað.

Tann, sum varðar av virkseminum, kann, afturfyri at undantaksloyvi verður givið til inntriv í økið, fáa álagt at bera rímiligan kostnað av at røkja, skipa ella menna eitt øki av sama slag. Hetta er í samsvari við meginregluna, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, um at skaðavaldarin rindar. Hvat ið er rímiligt, veldst um eina meting, alt eftir hvussu stórt virksemið er, hvussu stór byrða ið lögð verður á tann, sum varðar av virkseminum, slagnum av virkseminum, t.d. tí ítøkiliga samfélagsgagninum av virkseminum, og avleiðingunum fyri náttúruvirðini.

Ein umsókn um undantaksloyvi eftir hesi lógargreinini eigur at fevna um neyðuga skjalfesting fyri, hvørji árin ið virksemið fær á verndarvirðini. Verður undantaksloyvi givið eftir hesi lógargreinini, eigur grundgevingin fyri avgerðini at vísa, hvussu myndugleikin hefur met um árinini, sum undantakið kann fáa á verndarvirðini, og hvussu stórir dentur er lagdur á hetta. Á henda hátt ber til at forða fyri, at ein fyrísitingarvenja við standardiseraðum undantøkum tekur seg upp. Skjalfestingarskyldan eigur fyrst og fremst at liggja á tí, sum søkir um undantak. Fyrísitingarmyndugleikin eigur síðan á sjálvstøðugum grundarlag at meta um tað framlagda tilfarið og leggja aftur at tí, tá ið vitan finst og er atkomandi.

Til § 30

Ásetingin er ikki til hindurs fyri, at aðrar serreglur fyri endurgjaldi kunnu verða brúktar, tá ið serligt grundarlag er fyri tí.

Ásetingin er ein felags regla fyri allar verndarflokkarnar eftir lógarkapitli 4. Ásetingin um endurgjald í sambandi við økisvernd eftir kapitli 4 er ein seráseting um endurgjald í sambandi við ræðisinntriv. Tað ber í sær, at ásetingin ikki geldur fyri onnur ræðisinntriv, sum metast má um við stöði í § 73 í grundlógini. Tað ber m.a. í sær, at endurgjaldsásetingarnar í lógini ikki galda fyri avgerðir um bráðfeingisvernd ella aðrar ræðisavmarkingar, sum ásettar verða við heimild í lógini.

Hjá summum jarðareigarum kann økisvernd, sama hvønn flokk talan er um, fara at darva vinnuvirksemi so mikið, at tað er rímiligt at veita endurgjald fyri fíggarligan miss. Tí verða

skotnar upp felags endurgjaldsreglur, sum hava støði í brúki, sum er í gongd, og skilt verður ikki ímillum verndarflokkar.

Tað er ein fyritreyt fyri endurgjaldi eftir ásetingini, at talan er um lógligt brúk.

Ein serlig endurgjaldsskipan á hesum rættarøkinum er hugsað at styðja upp undir samstarvið við ávirkaðar jarðareigarar og rættindahavarar í tilgongdini fram ímóti verndarkunngerðum, og tá ið sitið verður fyri lýstum verndarøkjum.

Sum rættindahavarar roknast m.a. festarar, servituthavarar (beitisrættur o.t.) og rættindahavarar til útvinningarloyvur eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi. Fiskimenn kunnu vanliga ikki roknast sum rættindahavarar til fisk ella fiskiøkir á sjónum í hesum sambandi, og verndarkunngerðir, sum avmarka fiskiskap í sjónum, fara tí ikki at hava endurgjaldsskyldu við sær fyri landið. Feløg, sum hava fingið útvinningarloyvi til kolvetnisvirksemi eru at rokna sum rættindahavarar eftir ásetingini. Í mun til løgtingslóg um kolvetnisvirksemi skal hugtakið *ogn* í § 30, skiljast sum rættindir sambært útvinningarloyvi eftir løgtingslóg um kolvetnisvirksemi, sum eru knýtt at landafrøðiliga avmarkaðum økjum.

Ásetingin í § 30 geldur ikki fyri onnur ræðisinntriv eftir hesi lógini. Í slíkum førum má endurgjaldsspurningurin greiðast eftir vanligum óskrivaðum reglum um endurgjald fyri ræðisinntriv, sbr. § 73 í grundlógini.

Ásetingin ger einki undantak fyri jørð hjá landinum, og ein endurgjaldsskylda ber í slíkum føri í sær eina fíggarætlanarlíga flyting millum myndugleikar og stovnar hjá landinum. Er hinvegin talan um sjálvstøðug rættarsubjekt, geldur endurgjaldsskyldan á vanligan hátt.

Brúkið, sum darvað verður, skal vera *í gongd*, sbr. 1. pkt.. Sum brúk, sum er í gongd, er at rokna brúk, sum í roynd og veru fer fram, tá ið verndarkunngerðin kemur í gildi, móttsett brúki, sum er steðgað ella ongantíð byrjað. Missur, sum stendst av, at forðað verður fyri broyttum brúki ella umlegging, gevur ikki rætt til endurgjald eftir ásetingini. Hinvegin er tað ikki til hindurs fyri endurgjaldi, at brúk fyribils er steðgað í eitt avmarkað tíðarskeið, t.d. orsakað av eigaraskifti ella sjúku. Tað sama geldur fyri støðutreytað ikki-brúk, tá ið roknast kann við, at brúkið verður tikið upp aftur. Tá ið metast skal, um ikki-brúkið er fyribils ella varir stutta tíð, hevur tað týdning, hvussu leingi tað hevur staðið við, hví tað er íkomið, og hvønn týdning tann vanliga samfelagsmenningin hevur fyri slíkt brúk.

Tað er ein treyt fyri endurgjaldi, at verndarkunngerðin hevur avmarkingar við sær fyri brúk, sum er í gongd, og at hesar avmarkingarnar hava fíggarlígan týdning fyri raksturin. Tað er ilt at seta nakað neyvt mark fyri, hvat ið kann sigast at darva brúk, sum er gongd. Spurningurin má svarast ítøkiliga í hvørjum einstøkum føri. Tá ið treytirnar fyri endurgjaldi eru loknar, skal endurgjald veitast fyri allan missin.

Orsakasamband skal vera millum avgerðina og ampan fyri brúkið. Liggur orsøkin aðrastaðni, t.d. í eini avgerð eftir aðrari lóggávu, er hetta kravið ikki lokið. Má tað haldast, at brúk, sum er í gongd, uttan mun til verndarkunngerðina hevði steðgað innan fyri heilt stutta tíð, verður heldur eingin missur at veita endurgjald fyri. Øðrvísi er, um brúk, sum er í gongd, hevði kunnað hildið fram við nøkrum tillagingum til at tryggja lønsemi.

Hvat ið er at rokna sum sjálvstøðugt brúk, sum er í gongd, móttsett brúki, sum bara er ein liður í øðrum brúki, má avgerast ítøkiliga. Í metingini má hyggjast at sjálvum brúksháttinum og ikki

teimum einstöku liðunum í brúkinum. T.d. kann ferðsla, sum er knýtt at virkseminni, ikki sigast at vera sjálvstøðugt brúk, og tí kunnu avmarkingar fyri slíka ferðslu bara geva rætt til endurgjald, um sjálvstøðugt virkseminni verður darvað.

Fyri broytingar í brúki, sum krevja almenn loyvir, geldur rætturin til endurgjald bara í teimum førum, har ið slíkt loyvi er fingið, áðrenn ein verndarætlan er almannakunngjørd eftir § 25, sbr. 2. pkt. Kravið um loyvi skal her skiljast í breiðari merking og fevnir um øll førir, har ið brúkið bara kann fara fram við støði í eini avgerð eftir eini lóg ella kunngerð, hvørt talan so er um byggiloyvi, undantaksloyvi frá økisætlan, serloyvi (*konsessióin*), góðkenning, samtykki ella annað. Tað er ikki nóg mikið, at byggisamtykt er góðkend fyri t.d. eitt summarhúsøki, um endaligt byggiloyvi ikki er givið, áðrenn verndarætlanin verður almannakunngjørt eftir § 25. Er byggiloyvi givið fyri hetta mundið (og er byggiloyvið ikki fallið burtur, sbr. § 10, stk. 5, í byggilógini), geldur rætturin til endurgjald, hóast bygningurin ikki er gjørdur (men byggikostnaðurin verður í tí førinum drigin frá). Fyri orkuútbygging kann talan bara gerast um endurgjald, um loyvi (*konsessióin*) er givið, møguliga endaligt loyvi eftir byggilógini (til t.d. smærri orkuverk), áðrenn verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Fyri kolvetnisvirkseminni er tað avgerandi mundið við atliti at 2. pkt., mundið, tá ið útvinningsloyvi varð givið eftir lógtingslóg um kolvetnisvirkseminni. Útvinningsloyvið gevur ein úrvalsrætt til at leita eftir og útvinna kolvetni. Hvussu rætturin skal úttinnast, er í ávísan mun ávirkað av seinni loyvum og góðkenningum, men rætturin er ikki treytaður av hesum. Útvinningsloyvir til kolvetnisvirkseminni, sum eru fingin, áðrenn verndarætlanin er almannakunngjørt eftir § 25, eru sostatt fevnd av rættinum til endurgjald sambært stk. 1, uttan mun til um útvinningin av rættindunum sambært útvinningsloyvinum krevur serstakt loyvi sambært geiralóggávu, sum ikki er fingið, tá ið tað verndarætlanin verður almannakunngjørd eftir § 25.

Broytingar í brúki, sum ikki krevja loyvi, men sum eru farnar fram, eftir at uppskotið til verndarkunngerð er sent til hoyringar, geva ikki grundarlag fyri endurgjaldi.

Tað er kortini ikki nóg mikið til at fáa endurgjald, at loyvi er fingið til broyting í brúki, áðrenn verndarætlanin er almannakunngjørd eftir § 25. Umframt hetta mugu eisini hinar treytirnar fyri endurgjaldi vera loknar, eitt nú, at broytingin í brúkinum yvirhvørur hevði kunnað verið framd í verki, og at hon hevði givið fíggarligan vinning.

Tá ið treytirnar fyri endurgjaldi eru loknar, verður endurgjaldið ásett. Metast skal um verndina endurgjaldsrættarlaga, sum vórðu negativir servituttir við sama innihaldi álagdir við ognartøku. Av tí at slíkir negativir servituttir ikki hava brúksvirði ella umsetningsvirði, má endurgjaldið ásetast við støði í minningini í umsetningsvirðinum á allari ognini, sum verndarintrivið hevur verið atvold til, ella minningini í brúksvirðinum á ognini, sum ampin fyri brúk, sum er í gongd, hevur verið atvold til. At endurgjaldið verður ásett, sum tá ið talan er um ognartøku, ber eisini í sær, at tað bara eru áhugamál, sum eru vard ognartøkurrættarlaga, sum eru viðkomandi fyri endurgjaldið. Tá ið mett verður um endurgjaldið, skulu møguligar broytingar í brúkinum ikki vera partur av metingini. Støði skal takast í brúki, sum er í gongd, sbr. § 30, 1. pkt.

Metast má um missin við støði í verndarkunngerðarmundinum, t.e. mundinum, tá ið verndarkunngerðin kemur í gildi. Av tí at endurgjaldið verður útgoldið, eftir at verndarkunngerðin er komin í gildi, má endurgjald eisini latast fyri rakstrarmiss í tíðarskeiðinum, frá tí at verndarkunngerðin kemur í gildi, og til endurgjald verður útgoldið.

Til § 31

Ásetingin í *stk. 1* tryggjar, at landsstýrismaðurin tekur støðu til endurgjaldskrøv hjá eigarum og rættindahavarum, sum seta slík krøv fram. Ásetingin ber í sær, at landsstýrismaðurin ikki hevur skyldu til at geva tilboð um endurgjald, uttan so at tey, sum verða ávirkað, seta fram endurgjaldskrav. Kravið um, at eigari ella rættindahavari skal biðja um tilboð, skal skunda undir, at rættindaspurningar, ognarmørk o.t. verða avgreidd tíðliga. Kravið, sum sett verður fram, nýtist ikki at vera útgreinað, hóast tað er ein fyrimunur, at tað verður útgreinað, hvat ið tað er fyri brúk, sum verður darvað, og hvønn fíggjarligan týdning tað hevur.

Av tí at tað er umráðandi at fáa gongd á endurgjaldstilgongdina, so skjótt sum til ber, er ásett, at eigarar og rættindahavarar skulu seta fram síni endurgjaldskrøv innan fyra mánaðir, frá tí at verndarkunngerðin er komin í gildi. Alt eftir árstíðini og veðurlagnum kann tað í nógvum førum vera tíðarkrevjandi at taka støðu til, hvussu stórir tann fíggjarligi missurin er. Tí er tað nóg mikið, at eigarin ella rættindahavarin innan fyra mánaðir boðar frá, at hann krevur endurgjald, og seinni kemur aftur til sjálva endurgjaldsupphæddina.

Einki er til hindurs fyri, at landsstýrismaðurin innan fyri freistina eisini kann geva øðrum enn teimum, sum hava biðið um tað, tilboð, t.d. um ein jarðareigari longu framman undan verndarkunngerðini greitt hevur gjørt vart við, at hann fer at krevja endurgjald í sambandi við ta komandi verndarkunngerðina.

Eitt tilboð gerst bindandi, tá ið tann, sum fær tilboðið, tekur av. Tilboðið er ikki at rokna sum ein fyrisingaravgerð og kann tí ikki kærast. Tað ber hinvegin til at halda á at samráðast og biðja um nýtt og betri tilboð. Til at fremja skjóta endurgjaldsuppgerð til frama fyri allar partar hevur landsstýrismaðurin eftir ásetingini eina ávísa samráðingarfulltrú í greiðum málum við greiðum og lutfalsliga smáum endurgjaldsupphæddum.

Í *2. pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin, áðrenn hann gevur tilboð um endurgjald eftir *stk. 1*, skal tilnevna tvey óheft, serkøn metingarfolk at meta um tann fíggjarliga missin, sum stendst av, at verndin darvar brúk, sum er í gongd. Metingin skal havast sum grundarlag, tá ið landsstýrismaðurin gevur tilboð um endurgjald.

Í *3. pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin í serligum førum kann leingja ella endurnýggja freistina at seta fram krav um endurgjald. Dentur skal leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði rímiliga grund til at fara út um freistina og ikki kann lastast fyri ikki at hava søkt um longda freist, ella tað eftir umstøðunum hevði verið órímiligt at noktað eigaranum ella rættindahavaranum at sett fram krav um endurgjald, orsakað av at hann fór út um freistina.

Í *stk. 2* er ásett, at eigari ella rættindahavari, sum ikki tekur av einum endurgjaldstilboði frá landsstýrismanninum, kann krevja, at landsstýrismaðurin biður rættin um at tilnevna metingarfolk til at áseta endurgjald eftir § 30. Slíkt krav skal setast fram, í seinasta lagi seks mánaðir eftir at tilboðið varð givið. At tað er landsstýrismaðurin, sum skal biðja um rættarlaga meting, og ikki tann einstaki eigarin ella rættindahavarin, er m.a. ein fyrimunur við atlit at tryggja felags viðgerð fyri allar ognir, har ið krav er sett fram um endurgjald. Skipanin skal eisini tryggja, at gáttin at fáa tilboð roynd fyri rættinum ikki gerst ov høg.

Í *2. pkt.* er ásett, at landsstýrismaðurin í serligum førum kann leingja ella endurnýggja freistina fyri at krevja rættarlaga meting. Dentur skal leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði rímiliga grund til at fara út um freistina og ikki kann lastast fyri ikki at hava søkt um longda freist, ella tað eftir umstøðunum hevði verið órímiligt at noktað eigaranum ella rættindahavaranum at sett fram krav eftir *stk. 2*, orsakað av at hann fór út um freistina.

Í *stk. 3* er ásett, hvør ið ber sakarmálskostnaðin, tá ið landsstýrismaðurin eftir umbøn frá eigara ella rættindahavara biður rættin um at tilnevna metingarfólk at áseta endurgjald eftir § 30, og tá ið annaðhvørt landið ella eigari ella rættindahavari biður um yvirmeting.

Tá ið mett verður um, hvat ið er at rokna sum *neyðugar útreiðslur* í sambandi við metingina fyri rættinum, skal støði vanliga takast í, at partar við felags áhugamálum í mestan mun eiga at leita sær felags tekniska og lögfrøðiliga hjálp. Hinvegin skal dentur eisini leggjast á, at partar við ósamsvarandi áhugamálum í metingarmálinum ikki eiga at leita sær felags hjálp, og at hjálpin er rímiliga býtt, í mun til hvussu nógvir áhugapartar eru, og hvørji áhugamál verndarkunngerðin ávirkar.

Jarðareigari, sum biður um yvirmeting og fær verri úrslit enn eftir tí fyrru metingini, kann fáa álagt at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, men kann heilt ella fyri ein part sleppa undan, um týðningarmiklar grundir gera tað rímiligt. Tá ið støða verður tikin til, um eigari ella rættindahavari skal sleppa undan at taka útreiðslurnar hjá landinum upp á seg, skal dentur leggjast á, um eigarin ella rættindahavarin hevði góðar grundir at royna ta fyrru metingina, av tí at málið var ivasamt ella prógvini í málinum ikki vóru greið, fyrr enn heitt varð á rættin um at tilnevna metingarfólk, um landið kundi lastast fyri, at biðast mátti um yvirmeting, ella hevði havnað einum rímiligum semingstilboði, ella um málið hevur vælferðartýðning og viðurskiftini hjá eiganum ella rættindahavaranum tala fyri at sleppa honum undan at bera útreiðslurnar hjá landinum.

Til § 32

Í *stk. 1* er ásett, at landsstýrismaðurin kann heimila stovni undir sær ella øðrum landsstovni at útinna heimildirnar, sum eftir lógini liggja hjá landsstýrismanninum. Tað verður ætlandi Umhvørvisstovan, sum í høvuðsheitum fer at útinna heimildirnar hjá landsstýrismanninum, men ásetingin letur upp fyri, at landsstýrismaðurin, um tørvur verður settur at vera á tí, kann heimila øðrum landsstovni at sita fyri ávísnum ásetingum í lógini.

Eftir *stk. 2* kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur fyri, hvussu avhendur myndugleiki ella uppgávur eftir lógini verða útint.

Til § 33

Í *stk. 1, 1. pkt.*, er ásett, at avgerðir hjá myndugleikum, sum landsstýrismaðurin heimilar at útinna sínar heimildir eftir lógini, sbr. § 32, stk. 1, kunnu kærast til landsstýrismannin. Tað verður ætlandi Umhvørvisstovan, sum í høvuðsheitum fer at útinna heimildirnar hjá landsstýrismanninum.

Í *2. pkt.* er kærufreistin ásett at vera fyra vikur frá degnum, tá ið boðað er frá eini avgerð.

Í *stk. 2* er ásett, at landsstýrismaðurin kann leggja kærummyndugleikan eftir *stk. 1* til annan fyrisitingarlígan myndugleika, og at landsstýrismaðurin í tí sambandi kann áseta, at avgerðir hjá kærummyndugleikanum ikki skulu kunna kærast til annan fyrisitingarlígan myndugleika.

Til § 34

Stk. 1, 1. pkt., ásetur sum almenna reglu, at landsstýrismaðurin skal hava eftirlit við, hvørjum standi náttúran er í. Eftirlitið skal byrgja fyri og møguliga avdúka brot á lógina og kunngerðir við heimild í lógini. Eftirlitið eigur at síggjast í samanhangi við aðrar ásetingar í lógaruppskotinum, sum geva myndugleikanum heimild at seta í verk tiltøk til at halda við líka

ella byrgja fyri, at umhvørvisvirðir verða gjørd verri, sbr. t.d. lógarkapittul 4 um økisvernd og serliga § 28 um røkt av verndarøkjum og § 10 um vard sløg. Ásetingin fevnir eisini um meira alment eftirlit við umhvørvinum, uttan mun til um serlig umhvørvisvirðir eru til staðar.

Landsstýrismaðurin hevur høvuðsábyrgdina av eftirlitinum. Hjá øðrum myndugleikum kann tað vera viðkomandi at hava eyguni við virknaðinum av vinnuligum virkseminum, sum myndugleikarnir hvør í sínum lagi hava fyrisingarliga ábyrgd av. At eftirlitsuppgávan liggur hjá tí almenna, er ikki til hindurs fyri, at eftirlitsmyndugleikin heilt ella fyri ein part byggir á upplýsingar, sum eru innheintaðar frá privatum vinnuvirksemi.

Myndugleikin eigur í útgangsstøðinum at miða eftir at gera upplýsingar, sum hann hevur um náttúru- og umhvørvisstøðuna, atkomandi hjá øllum. Tó kunnu undantøk vera, t.d. tá ið tað kann seta hóttar stovnar í váða, at upplýsingarnar verða breiddar út.

2. *pkt.* ásetur fyrst meginregluna fyri, hvussu eftirlitið verður útint. Tað stendur til eftirlitsmyndugleikan at velja út, á hvørjum økjum eftirlit skal fyrast. Síðan ásetur 2. *pkt.* eftirlitsstigið. Eftirlitsstigið er orðað sum ein skylda, t.e. at eftirlit skal fyrast í so stóran mun, at myndugleikin kann avdúka brot á ásetingarnar í lógini. Skyldan skal útinnast á so mundadyggan hátt sum gjørligt, sbr. stk. 2, 3. *pkt.* Skyldan fevnir ikki um yvirvøku. Skyldan ásetur minstastigið, men hvussu víðfevnt eftirlitið skal vera, veldst um eina meting av tí veruliga tørvinum og raðfesting. Eftirlitið, sum í roynd og veru verður ført, skal útinnast so munadygt sum gjørligt, og dentur skal leggjast á at ávirka náttúru- og umhvørvi sum minst.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, skal tann, sum eftirlit verður havt við, ella tann, sum hevur ábyrgdina av virkseminum, veita teimum, sum útinna eftirlitið, neyðuga hjálp og upplýsingar. Hvat ið er at meta sum neyðug hjálp og upplýsingar, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í umstøðunum í tí einstaka málinum. Yvirhvørur má krevjast, at hjálpin og upplýsingarnar skulu vera neyðug til at gera eftirlitið ført fyri at føra eftirlit við, at lógin verður hildin. Henda ásetingin er almenn og skal síggjast saman við ásetingini um kannarvirkseminum í § 35 og ásetingini um upplýsingar- og fráboðanarskyldu í § 36. Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarrættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

2. *pkt.* ásetur, at eftirlitsmyndugleikin kann steðga fólki og førum, tá ið tað krevst til at útinna eftirlitið. Hetta er eitt neyðugt amboð, fyri at eftirlitið skal kunna útinna sínar eftirlitsuppgávur eftir lógini. Steðging eftir hesi ásetingini er ikki at skilja sum handtøka, varðhaldsfongsling ella húsarannsókn, sum lögreglan eftir rættargangslógini hevur heimild til at fremja. Steðgingarrætturin er avmarkaður til førir, har ið steðging *krevst til at útinna eftirlitið*. Tann, sum útinnir eftirlitið, má meta ítøkiliga, um steðging krevst. Í verki verður steðging tann einasti møguleikin hjá tí, sum útinnir eftirlitið, eitt nú at biðja um samleikaprógv ella neyðugar upplýsingar.

Ásetingin heimilar ikki tvingsil, men brot á skylduna at steðga, tá ið eftirlit verður ført, kunnu revsast, sbr. § 43.

Í sambandi við sínar eftirlitsuppgávur hevur eftirlitsmyndugleikin ein týðandi leiklut at brúka kunning og ráðgeving sum amboð til at fremja endamálið við lógini. Sum dømi um slíka leiðbeining kann nevast, at eftirlitið minnir á skylduna at lýða lógir, kunngerðir og avgerðir. Á henda hátt ger eftirlitið vart við, at tann, sum eftirlit verður havt við, ikki hevur hildið tað, sum eftirlitsmyndugleikin metir at vera greiðar skyldur í lóg, kunngerð ella avgerð.

Til § 35

Sambært *stk. 1, 1. pkt.*, hefur eftirlitsmyndugleikin, við samleikaváttan og uttan rættarúrskurð, ótarnaða atgongd at ogn, tá ið tað krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Sum ogn skulu skiljast jarðar- og vatnøkir og bygningar, konstruktiónir og støðir. Ásetingin hefur serliga týdning fyri innangarðsjørð og privatar vegir. Tað verður í høvuðsheitum eftirlitsmyndugleikin, ella lögreglan, sbr. *stk. 2*, sum ger av, hvussu kanningarvirksemið skal fara fram. Kanningarvirksemið skal tó altíð fara fram í samsvari við meginregluna um eftirlit í § 34, *stk. 1*, og við hósandi fyriliti fyri eigara, festara ella rættindahavara. Dentur skal eisini leggjast á at føra eitt so munadygt eftirlit, sum umstøðurnar krevja, við so lítlum ampa sum gjørligt fyri náttúruna, sbr. § 34, *stk. 2, 3. pkt.* Ásetingin loyvir ikki eftirlitsmyndugleikanum at rannsaka privat hús við tí endamáli at avdúka t.d. revsiverd viðurskiftir. Slíka rannsakan kann bara lögreglan fremja, sbr. ásetingarnar í kapitli 86 í rættargangslógini um rannsakan.

Atgongdin hjá eftirlitsmyndugleikanum at ogn er avmarkað til førir, har ið atgongd krevst til at útinna uppgávur eftir lógini. Ásetingin ber í sær, at upplýsingar eiga at fáast til vega á annan hátt enn við atgongd, um tað ikki ovbyrjar eftirlitsmyndugleikan, meira enn rímiligt er. Í summum førum kann tann einstaki lata upplýsingar, uttan at myndugleikanum nýtist at fáa atgongd at ognini. Talan kann eisini vera um upplýsingar, sum eru lætt atkomandi á annan hátt. Í øðrum førum hefur myndugleikin tørv á sjálvur at staðfesta og gera eina sjálvstøðuga meting av upplýsingunum, t.d. tí at onkur serligur førleiki krevst ella, í serligum førum, til at sleppa undan, at upplýsingar verða afturhildnar.

Aftur at tí er tað ein treyt fyri at fáa atgongd at ogn, at virksemið, sum fer fram á ognini, *kann ávirka náttúrumargfeldið*, ella at mett verður, at náttúrumargfeldið er ávirkað. Eftir ásetingini kann eftirlitsmyndugleikin fáa atgongd at ogn, hóast skaði á náttúrumargfeldið ikki er íkomin enn. Umsjónin hjá eftirlitinum kann sostatt vera fyribyrgjandi og t.d. hava til endamáls at kanna eftir, um treytirnar í einum loyvi verða hildnar. Heimild er eisini fyri atgongd at øðrum ognum, tá ið tað krevst til at koma fram at ognini, sum kannast skal. Av tí at talan skal vera um virksemi, sum *kann ávirka náttúrumargfeldið*, er talan um eina meting hjá fyrisitingini. Í sambandi við hesa metingina skal havast í huga, at eftirlitsmyndugleikin kann krevja at fáa skjøl og annað tilfar útvegað, sbr. § 35, *stk. 1, 2. pkt.* Tað krevst saklig grund til at seta kanning í verk eftir ásetingini.

Eftir *2. pkt.* kann eftirlitsmyndugleikin krevja at fáa skjøl og annað tilfar, sum kann hava týdning fyri uppgávur eftir lógini, útvegað til kanningar. Skjølini kunnu vera í pappírslíki ella talgild. Við *øðrum tilfari* meinast eisini annað talgilt tilfar sum t.d. upptøkur, myndir og sýnir.

Eftir *stk. 2* kann eftirlitsmyndugleikin heita á lögregluna um at vera sær til hjálpar, tá ið heimildirnar eftir *stk. 1* verða útintar.

Heimildin í § 35 kann bara brúkast, tá ið tað er neyðugt.

Til § 36

Eftir *stk. 1* hefur eftirlitsmyndugleikin rætt til at krevja upplýsingar frá øllum, sum hava gjørt ella gera nakað, sum kann ávirka náttúrumargfeldið. Upplýsingarskyldan geldur bara fyri upplýsingar, sum eftirlitsmyndugleikanum tørvar til at útinna sínar uppgávur eftir lógini. Mett verður í hvørjum einstøkum føri, hvørjar upplýsingar ið eru neyðugar. Upplýsingarskyldan fevnir vanliga um navn, starv og bústað. Hetta hefur t.d. týdning fyri eftirlit viðvíkjandi ferðsluásetingum í verndarøkjum.

Eftirlitsmyndugleikin ger av, hvørjar upplýsingar ið honum tørvar. Tað er ilt at siga, hvussu nógv eftirlitsmyndugleikin kann krevja, um upplýsingarnar ikki eru lætt atkomandi og møguliga mugu framleiðast. Einføld samanseting av upplýsingum eigur at kunna krevjast. Hinvegin fevnir upplýsingarskyldan í flestum førum ikki um at áleggja størri kortlegging/skráseting. Í samskiftinum við fyrirkur eigur eftirlitsmyndugleikin at venda sær til leiðsluna í fyrirkuni. Slík mannagongd er umráðandi til at tryggja munadygt eftirlit og skapar álit millum eftirlitsmyndugleikan og fyrirkuna. Í serligum førum kann tað vera neyðugt at fáa upplýsingar beinleiðis frá einum arbeiðstakara, serliga tá ið talan er um granskingarfyrirkur.

Upplýsingarnar kunnu vera grundarlag undir fyrisitingaravgerðum, t.d. tvingsilssektum, sbr. § 42. Tað veldst um eina ítøkiliga meting, um fyrirkun eisini eigur at meldast til lögregluna fyri brot á revsiásetingina í § 43.

Orðingin *øll, sum hava gjørt ella gera nakað*, setur avmarkingar fyri, hvønn ið eftirlitsmyndugleikin kann biðja um upplýsingar. Eftirlitsmyndugleikin skal vanliga venda sær til tann, sum hevur ábyrgdina, tann, sum varðar av virkseminum, ella eitt viðkomandi umboð á staðnum. Í serligum førum kann eftirlitsmyndugleikin tó venda sær til ein arbeiðstakara ella onnur, sum hava fingið uppgávir. Avmarkingin skal ikki skiljast soleiðis, at hon er til hindurs fyri at krevja upplýsingar í planleggingartíðarskeiðnum stutt undan íverkseting, ella í rímuligari tíð eftir at viðkomandi er hildin uppat gera nakað, sum kann ávirka umhvørvið.

Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

Orðingin *uttan at tagnarskyldan forðar tí* nágreinar, at upplýsingarskyldan geldur fram um tagnarskyldu. Ásetingin kann fáa týðning, tá ið eftirlitsmyndugleikanum tørvar upplýsingar, sum verða mettar at vera loyndarmál hjá eini fyrirku. Tað er ein treyt, at upplýsingarnar ikki verða brúktar til annað enn endamálið eftir lógini. Ásetingar, sum minna um hesa, finnast t.d. í kapitli 15 í havumhvørvisverndarlógini.

Eftir *stk. 2* hevur tann, sum hevur ábyrgdina av skaða á náttúrumargfeldið ella vanda fyri álvarsligum skaða av slíkum slag orsakað av virkseminum, sum er fevnt av ásetingunum í lógini, skyldu til at boða landstýrismanninum frá. Tað er nóg mikið, at eitt slag (*species*), eitt nátturuslag ella eitt øki hevur fingið skaða. Sostatt krevst ikki, at náttúrumargfeldið sum heild hevur fingið skaða ella hevur verið í vanda fyri at fáa skaða. Metast má í hvørjum einstøkum føri, um skaðin er av slíkum slag og so stórus, at boðað eigur at verða frá. Tað kann t.d. hava týðning, um vard sløg ella verndarøkir verða ávirkað, um fráboðanin kann gera, at skaðin verður minni í vavi, ella um tann, sum hevur ábyrgdina, sjálvur hevur førleika til at bøta ella avmarka skaðan.

Fráboðanarskyldan er serliga viðkomandi í sambandi við veiðu ella heysting av slögum ella virkseminum í verndarøkjum, har ið lógligt virksemin fær óvæntaðar umhvørvisavleiðingar. Dømir um støður, sum gera fráboðanarskylduna virkna, kunnu vera knýtt at minni virkseminum, sum loyvi er fingið til at hava í einum verndarøki. Elvir loyvd koyring í økinum til størri skaða, enn roknað varð við, tá ið loyvið varð givið, ella hendir eitt óhapp, har ið dálkandi evnir elva til skaða í lendinum, skal myndugleikin hava fráboðan. Fráboðanarskyldan geldur, sama um virksemin er lógligt og ólógligt eftir hesi lógini. Tað, sum er avgerandi, er, um virksemin er

atvold til skaða ella vanda fyri álvarsligum skaða á náttúrumargfeldið. Eydnað tað at forða fyri vandanum ella at bøta skaðan, dettur fráboðanarskyldan burtur. Ásetingin skal skiljast við tí avmarking, at upplýsingar ikki kunnu krevjast í ósamsvari við verndina fyri sjálvinkriminering eftir evropeiska mannarættindasáttmálanum art. 6, nr. 1, og rættargangslógini.

Til § 37

Heimildin eftir § 37 at broyta og taka aftur loyvir fevnir um avgerðir við heimild í hesi lógini ella kunngerðum við heimild í hesi lógini. Talan kann m.a. vera um undantak frá eini kunngerð um vard sløg, innflutning og útseting av lívverum ella økisvernd. Í summum førum snúgva loyvini seg um stakvirksemi, sum ikki kann gerast um, tá ið tað er útint og loyvið brúkt. Vísir tað loyvda og útinta virkseimið seg at vera skaðiligt og hava óvæntaðar avleiðingar, kann spurningurin taka seg upp, um tann, sum varðar av virkseminum, eigur at seta tálmandi tiltøk í verk, sbr. § 39.

Stk. 1 gevur heimild til at strika ella broyta treytirnar í einum loyvi ella seta nýggjar treytir og, um neyðugt, taka loyvið aftur, tá ið ein av teimum serligu broytingargrundunum í nr. 1-4 er lokin. Talan kann vera um heilt ella fyri ein part at taka loyvi aftur, at leggja nýggjar treytir afturat ella at strika treytir. Hvussu stór broyting gjørd verður, veldst um broytingargrundina í tí einstaka førinum.

Nr. 1 gevur heimild til at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið tað krevst til at forða fyri óvæntaðari og munandi skaðiligari ávirkan á náttúrumargfeldið, sum roknað ikki varð við, tá ið loyvið varð givið. Ásetingin ber sostatt í sær, at eitt loyvi ikki sleppir tí, sum varðar av virkseminum, undan váðanum fyri óvæntaðum skaða á náttúrumargfeldið.

Nr. 2 gevur heimild at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið minkast kann um tað skaðiliga árið á náttúrumargfeldið, uttan at tað hevur órímiligan kostnað við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum. Tað merkir, at broytingar mugu vera hendar við atliti at kostnaðinum, eftir at loyvið varð givið. Tá ið dagar verða tiknir ímillum, hvat ið kann metast at vera *órimiligt*, skal dentur bæði leggjast á, hvørji minking í ampanum fyri náttúrumargfeldið ið til ber at røkka, kostnaðin, bæði í sjálvum sær og í mun til fyrri kostnaðir, og heildarløguna í virkseimið. Fyrilitið fyri fíggarstøðuni hjá tí, sum varðar av virkseminum, kann bara fáa týdning í sambandi við metingina, tá ið dagar skulu takast ímillum, um heimildin at broyta ella taka aftur loyvi eigur at verða brúkt.

Nr. 3 skal síggjast í samanhangi við meginregluna um umhvørvisgóða tøkni og rakstrarhættir, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, og gevur heimild til at áleggja, at nýggj tøkni skal brúkast, ella seta krøv, sum hava sum fyrirtreyt, at nýggj tøkni verður tikin í brúk, um tað kann minka munandi um vansarnar fyri náttúrumargfeldið.

Nr. 4 gevur heimild til at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið tann, sum varðar av virkseminum, brýtur ásetingar í ella við heimild í lógini. Ásetingin verður bara brúkt, tá ið talan er um álvarslig brot á lógina, sbr. *munandi*, ella brot, sum endurtaka seg ella eru áhaldandi.

Stk. 2, 1. pkt., gevur almenna heimild at broyta ella taka aftur loyvir, tá ið liðin eru tíggju ár síðan avgerðina. Tá ið tíggju ára freistin verður roknað, hevur tað ongan týdning, hvussu long tíð er liðin, síðan virkseimið fór í gongd. Men tá ið mett verður, um heimildin at broyta ella taka

aftur loyvir skal brúkast, kann tað alt eftir umstøðunum vera viðkomandi at leggja dent á tíðina, sum tað tekur at vinna íløguna inn aftur.

2. *pkt.*, gevur almenna heimild til at linka avmarkingar og treytir í loyvum innan fyri karmin á loyvunum. Í tí sambandi skal meginreglan um fyrivarni, sum nevnd verður undir pkt. 1.4 í teimum almennu viðmerkingunum til hetta lógaruppskotið, havast í huga. Tað kann tó bera so á, at tað orsakað av hesi meginregluni eru settar avmarkingar ella lagdar treytir við loyvinum, sum komið verður eftir at tørnur ikki eru á til at sleppa undan skaða á náttúrumargfeldið. Í tí førinum gevur 2. pkt. grundarlag fyri broyting.

Stk. 3 ásetur, at missurin, sum broytingin ella afturtøkan fer at valda tí, sum varðar av virkseminum, skal havast í huga. Ásetingin ásetur, at metast skal um útreiðslurnar, sum ein broyting ella afturtøka fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, og fyrimunir og vansar, sum ein broyting ella afturtøka annars fer at hava við sær. Hetta hevur eisini týðning fyri málsviðgerðina í málum um at broyta og taka aftur loyvir. Men stórar útreiðslur eru ikki til hindurs fyri broyting ella afturtøku, um fyrimunirnir tilsamans í nøktandi mun viga uppímóti.

Eftir stk. 3 skulu útreiðslurnar, sum ein broyting ella umgerð fer at hava við sær fyri tann, sum varðar av virkseminum, havast í huga. Tá ið avgerð verður tikin eftir stk. 1 og 2, skal sostatt metast um útreiðslurnar av virkseminum, og útreiðslurnar skulu vigast upp ímóti fyrimununum og vansunum, sum broytingin ella afturtøkan annars fer at hava við sær. Tó verða krøvini til grundgevingina fyri avgerðini um broyting ella afturtøku herd í slíkum førum.

Til § 38

Stk. 1 gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at fáa viðurskiftir, sum eru í ósamsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini, aftur í rættlag. Til at sleppa undan misskiljingum verður *steðga* nevnt beinleiðis, hóast tað er fevnt av hugtakinum *fáa í rættlag*. Tað er ikki eitt krav, at brotið longu hevur verið atvold til skaða á náttúrumargfeldið, ella at vandi er fyri hesum. Í nógvum førum verður tó talan um slíkan skaða ella í hvussu er vanda fyri slíkum skaða. Hetta tí at reglurnar í lógini og treytir í tí einstaka loyvinum nettupp eru ásettar við tí í hyggju, at sleppast skal undan slíkari versnan. Brot á hesar bera tí ofta í sær vanda fyri versnan. Í áleggingini kann verða ásett, hvussu viðurskiftini skulu fáast í rættlag, og hvørji bótandi og endurreisandi tiltøk ið fremjast skulu eftir stk. 1.

Áleggingin skal stílast tí, sum hevur ábyrgdina av brotinum. Er talan um arbeiðstakara, sum hevur framt brotið í tænastu fyri arbeiðsgevara, skal áleggingin vanliga stílast arbeiðsgevaranum, serliga tá ið talan er um bótandi ella endurreisandi tiltøk. Kunnu fleiri sigast at hava ábyrgdina, bera skaðavaldararnir eftir vanligum endurgjaldsrætti samábyrgd. Myndugleikarnir kunnu eisini áleggja tí einstaka ymiska ábyrgd.

Í áleggingini kann setast ein freist fyri, nær ið áleggingin skal vera lýdd. Er eingin freist sett, veldst tað um eina tulling av áleggingini í mun til umstøðurnar, nær ið áleggingin skal vera lýdd, men útgangsstøðið er, at viðurskiftini skulu fáast í rættlag beinanvegin.

Stk. 2, 1. pkt., ásetur eina almenna reglu um, at tann, sum við at gera ímóti lógini ella avgerð við heimild í lógini er atvold til vanda fyri, at náttúrumargfeldið verður fyri skaða, skal seta tiltøk í verk til at forða fyri, at tað hendir. Tað kann vera ymiskt, alt eftir hvat slag av skaða talan er um, hvørji tiltøk ið tað kann vera viðkomandi at fremja. Ásetingin kann eftir umstøðunum hava við sær eina skyldu at gevast við virkseminum, sum kann vera atvold til skaða.

2. *pkt.*, ásetur, at tá ið brot á lógina longu hefur havt við sær, at náttúrumargfeldið er skatt, fevnir skyldan eftir 1. *pkt.* um at forða fyri, at viðurskiftini versna uppafur meira, og – um gjørligt – at fáa náttúrumargfeldið aftur í sama stand sum frammanundan. Ásetingin nevnir dømir um tiltøk, sum kunnu vera viðkomandi – upptøku, rudding, burturbeining og slætting – men uppreksanin er ikki tømandi.

Tað, sum er avgerandi, tá ið tiltak skal veljast, er, um tiltakið kann forða fyri, at viðurskiftini versna uppafur meira, og møguliga endurreisa standin, sum náttúrumargfeldið var í frammanundan. Ikki allur náttúru- og umhvørviskaði kann fáast í rættlag aftur, og í tí førinum fevnir skyldan bara um at bera so í bandi, at tað slepst undan, at viðurskiftini versna uppafur meira.

Ásetingin lýsir ikki skaða nærri, t.d. *munandi* skaða. Hetta kemst av, at talan er um ólóglig viðurskiftir, sum eiga at fáast í rættlag, uttan at tann einstaki skal meta, um talan er um munandi skaða ella ikki. § 39, sum snýr seg um óvæntaðar avleiðingar av lógligum viðurskiftum, hefur hinvegin eina slíka avmarking. Hevði tiltakið at endurreisa ella forða fyri skaða eftir § 38, stk. 2, verið serliga tyngjandi, og er talan um lítlan skaða, skilst annars á stk. 3, at skyldan ikki geldur.

Stk. 2, 3. *pkt.*, snýr seg um bótandi og endurreisandi tiltøk, sum í sjálvum sær kunnu ávirka náttúruna ella umhvørvið nevningarvert. Slík tiltøk kunnu bara setast í verk eftir samtykki ella álegging frá landsstýrismanninum. Kravið um samtykki geldur ikki, um talan er um neyðrættarstöðu. Gera tiltøk, sum sjálv eru atvold til ávísan náttúru- ella umhvørviskaða, sítt til at byrgja fyri uppafur størri skaða, eiga ikki ov strong krøv at setast, fyri at tiltakið kann metast at vera heimilað eftir neyðrættarhugsan.

Stk. 3 avmarkar í ávísan mun fyribyrgingar-, umvælingar- og endurreisingarskylduna eftir stk. 2, við tað at útreiðslurnar, sum álagdar verða, skulu vera í rímligum lutfalli við samfelagsgagnið. Nær ið tiltaksskyldan kann sigast at vera serliga órímilig, veldst um eina heildarmeting, har ið skaðavirknaðurin av rættarbrotinum, virknaðurin sum tey ætlaðu tiltøkini kunnu væntast at fáa, útreiðslurnar av tiltøkunum og skyldin hjá tí, sum hefur framt rættarbrotið, eru teir týðningarmestu tættirnir. Fíggjarstöðan hjá tí, sum hefur framt rættarbrotið, kann eisini takast við í metingina umframt fyriritreytirnar hjá viðkomandi at seta fyribyrgjandi, bótandi og endurreisandi tiltøk í verk. Metast kann eisini, um tann, sum rekur regluligt virksemin, sum ber í sær ávísan náttúru- og umhvørvisvanda, kann væntast at hava betri fyriritreytir enn onnur.

Tiltøk eftir § 38 kunnu eisini snúgva seg um at avlíva fremmandar lívverur, sum rættarbrotið snýr seg um, ella at flyta livandi lívverur aftur til upprunastaðið.

Í teimum førum har ið henda lógin og geiralógir hava somu tvingsilsamboð, er útgangsstøðið, at reglurnar í geiralógini skulu brúkast, um ikki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í viðurskiftunum, sum talan er um. Vantar geiralógini reglur um rætting og bótandi tiltøk, kunnu rætting og bótandi tiltøk eftir hesi lógini brúkast.

Til § 39

Stk. 1 staðfestir eina skyldu fyri tann, sum hefur ábyrgdina, at seta tiltøk í verk at forða fyri ella avmarka skaðar ella vansar, tá ið virksemin í samsvari við lógina ella avgerð við heimild í lógini er atvold til munandi óvæntaðar avleiðingar fyri náttúrumargfeldið. Talan kann t.d. vera

um lógliga útseting av fremmandum lívverum, sum vísir seg at hava nógv skjótari spjaðing við sær enn væntað, ella at lívverur, sum ikki vórðu hildnar at fara at hóra undan, taka búgv í tí føroysku náttúruni. Ásetingin letur tó ikki upp fyri at áleggja skaðaavmarkandi tiltøk í sambandi við munandi óvæntaðar umhvørvisavleiðingar, um hesar vóru kendar frammanundan.

Skyldan at seta tiltøk í verk er avmarkað, við tað at ásetingin bara krevur, at *rímilig* tiltøk verða sett í verk, og at tað bara geldur, tá ið talan er um *munandi* avleiðingar. Avmarkingin hongur saman við, at virkseimið, sum er atvold til skaðan, er lógligt, og at heldur ikki myndugleikin hevur roknað við móguleikanum fyri skaða. Tá ið mett verður, hvat ið er at rokna sum rímilig tiltøk, eigur m.a. at havast í huga, hvussu álvarsligar avleiðingar talan er um, hvussu víðfevnd tiltøk eru neyðug, og hvussu nógv tiltøkini fara at kosta. Eisini skal fíggjarstøðan hjá tí, sum hevur ábyrgdina, havast í huga.

Stk. 2 gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tí, sum hevur ábyrgdina, at seta tiltøk í verk innan eina ásetta freist. Avmarkingin í *stk. 1* geldur eisini í hesum sambandi. Myndugleikarnir kunnu áleggja endurreisandi tiltøk, tá ið tað ikki er tí, sum hevur ábyrgdina, til serligan ampa. Hvat ið er til *serligan ampa*, veldst um eina ítøkiliga meting í hvørjum føri. Talan kann vera um fíggjarligan ampa, men eisini, hvørja arbeiðsbyrðu ella annan ampa ið tiltøkini fara at hava við sær. Meta myndugleikarnir, at tað til at varða um náttúru og umhvørvi er tørvur á fleiri endurreisandi tiltøkum, skulu myndugleikarnir meta, um teir sjálvir skulu fremja slík tiltøk, móguliga í samstarvi við tann, sum hevði havt ábyrgdina eftir § 39.

Til § 40

Stk. 1, 1. pkt., gevur landsstýrismanninum rætt til at bera so í bandi, at tiltøk verða sett í verk, um tann, sum hevur ábyrgdina, ikki lýðir eina álegging eftir §§ 38 ella 39. Tiltøk, sum tann, sum hevur ábyrgdina, eftir § 38, *stk. 2*, hevur lógarbundna skyldu at fremja, kunnu í útgangsstøðinum ikki fremjast beinleiðis. Tó skilst á *2. pkt.*, at landsstýrismaðurin kortini kann seta tiltøk í verk, um tað hevur skund til at verja náttúrumargfeldið ella tað ikki ber til at siga, hvør ið hevur ábyrgdina. Tann síðstnevndi móguleikin kann t.d. vera viðkomandi, tá ið eitt ólógligt inntriv er gjørt í eitt verndarøki og tað ikki hevur eydnast myndugleikanum at fáa greiðu á, hvør ið hevur gjørt inntrivið. Er tað viðkomandi at seta tiltøk í verk ímóti fremmandum lívverum, sum við egnari hjálp eru slopnar út í føroysku náttúruna, og sum bera í sær eina hóttað mót lívmargfeldinum, skal tað fara fram eftir § 7, *stk. 3*, § 8, *stk. 1*, ella § 9, *stk. 2*. Setur tann, sum tiltakið skal setast í verk ímóti, seg kropsliga upp ímóti tiltakinum, ella heldur hann fram við virkseminum, sum honum er álagt at steðga, kunnu myndugleikarnir ikki sjálvir leggja kropsliga uppí. Í slíkum førum mugu myndugleikarnir heita á lögregluna um at vera sær til hjálpar.

Eftir *stk. 2, 1. pkt.*, kann fulnaður krevjast fyri útreiðslurnar til tiltøk eftir *stk. 1* hjá tí, sum hevur ábyrgdina. Hetta fevnir eisini um útreiðslur til endurgjald fyri neyðugt brúk av aðrari ogn eftir § 41, *stk. 2*. Krøv um fulnað fyri útreiðslur kunnu krevjast inn við panting, sbr. *2. pkt.*

Til § 41

Stk. 1, 1. pkt., staðfestir, at tá ið tiltøk verða framd eftir §§ 38, 39 ella 40, kann ogn hjá tí, sum hevur ábyrgdina, ella øðrum verða brúkt. Brúkið skal vera *neyðugt* til at kunna fremja tiltøkini eftir nevndu ásetingum. Kravið um neyðugleika verður endurtikið framman fyri *fastogn hjá øðrum* fyri at vísa á, at tað í mestan mun er ognin hjá tí, sum hevur ábyrgdina, sum eigur at verða brúkt til at fremja tiltakið. Í summum førum er hetta tó ikki nóg mikið, t.d. um skaðin hevur breitt seg inn á aðra ogn ella tørvur er á atgongd tvørtur um aðra ogn.

Rætturinn at brúka ognina hjá tí, sum hefur ábyrgdina, geldur bæði fyri leysafæ og fastogn. At brúka fastogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, er viðkomandi á staðnum, har ið tað, sum er atvold til náttúru- ella umhvørviskaðan ella vandan fyri slíkum skaða, er. Leysafæ, sum tað kann vera viðkomandi at brúka, er t.d. reiðskapur ella uppruddingaramboð, sum tann, sum hefur ábyrgdina, hefur ræði á. Tá ið ræður um at brúka ogn hjá øðrum, er bara talan um fastogn. Við fastogn meinast jarðar- og vatnøkir og bygningar. Tað kann t.d. vera neyðugt at fara tvørtur um fastognina hjá øðrum fyri at koma fram at staðnum, har ið náttúru- ella umhvørviskaðin er hendur ella kann henda. Tað kann eisini vera neyðugt at fara eftir fremmandum lívverum á aðrari ogn. Myndugleikin hefur annars eisini atgongd at aðrari ogn eftir §§ 7, stk. 3, 8, stk. 1, ella 9, stk. 2.

Rætturinn at brúka ogn hjá tí, sum hefur ábyrgdina, fevnir um førir, har ið myndugleikin syrgir fyri at seta tiltøk í verk eftir § 40. At brúka ogn hjá øðrum kann bæði vera viðkomandi, tá ið tann, sum hefur ábyrgdina, fremur tiltøk eftir §§ 38 ella 39, og tá ið myndugleikin setur tiltøk í verk eftir § 40.

Stk. 2, 1. pkt., áleggur tí, sum hefur ábyrgdina, eina skyldu at rinda endurgjald fyri miss orsakað av skaða ella ampa, sum verður veldur øðrum orsakað av brúki sum nevndum í stk. 1 av fastogn hjá viðkomandi. Endurgjaldsskyldan hjá tí, sum hefur ábyrgdina, fevnir bæði um førir, har ið tað er myndugleikin, sum hefur brúkt ogn hjá øðrum, og førir, har ið tann, sum hefur ábyrgdina, sjálvur ger tað. Eftir *2. pkt.* veitir landið trygd fyri upphæddini. Tað ber í sær, at triðipartur, sum má lata sær lynda, at ognin hjá sær verður brúkt, kann velja at venda endurgjaldskravinum beinleiðis móti landinum. Landið hefur í tí førinum aftursókn móti tí, sum hefur ábyrgdina.

Til § 42

Stk. 1 gevur landsstýrismanninum heimild at áleggja tvingsilssektir. Slíkar fyrisitingarligar tvingsilssektir eiga bara at verða álagdar í førum, har ið serligur tørvur er á munadyggari stýring og handhevjan, sbr. orðið *kann*.

Stk. 2 ásetur reglur fyri, nær ið tvingsilssektir kunnu áleggjast, og nær ið tær byrja at telja. Útgangsstøðið í *1. pkt.* er, at tvingsilssektir kunnu ásetast, tá ið eitt brot er staðfest, t.e. brotið er longu framt. Tvingsilssektir eiga bara at verða álagdar, tá ið talan er um viðurskiftir, sum eru løtt at staðfesta. Í avgerðini um tvingsilssektir skal ásetast ein freist at fáa viðurskiftini, sum tvingsilssektir verða álagdar fyri, aftur í rættlag.

Er tað serliga umráðandi at tryggja, at ein skylda verður hildin, og heldur myndugleikin longu frammanundan, at ein skylda av serligum ávum eigur at tryggjast við tvingsilssektum, kunnu sektirnar ásetast frammanundan. Tað kann vera viðkomandi at áseta tær í sjálvum loyvinum til virkseimið, men eisini seinni, t.d. um tað í sambandi við kanning av virkseminum verður komið eftir, at ítøkiligur vandi er fyri lógarbroti. Tvingsilssektirnar byrja í slíkum førum at telja, tá ið eitt møguligt rættarbrot byrjar, sbr. *3. pkt.*

Ásetast kann, at tvingsilssektirnar telja, so leingi tey ólógligu viðurskiftini standa við, t.d. við eini fastari upphædd um dagin, ella at tær falla til gjaldingar fyri hvørt rættarbrotið, sbr. *4. pkt.* Hvat slag av tvingsilssektum ið myndugleikin velur, veldst um tey ítøkiligu viðurskiftini. Er t.d. talan um ein ólógliga bygdan bygning, sum tann, sum hefur ábyrgdina, hefur fingið álagt at ríva niður, telja tvingsilssektirnar vanligu, so leingi bygningurin stendur. Tað sama geldur fyri onnur ólóglig viðurskiftir, sum viðvíkja standi. Snýr rættarbrotið seg um virkseimi, sum

verður endurtikið, t.d. at fremmandar lívverur aftur og aftur sleppa út ólógliga, kann ein staksekt fyri hvørt brotið vera mest viðkomandi.

Tvingsilssektirnar telja eftir 5. *pkt.* ikki, um tað, orsakað av viðurskiftum, sum tann, sum hevur ábyrgdina, ikki kann lastast fyri, ikki ber til at lúka treytirnar. Eitt dømi kann vera, at áløgd ruddingartiltøk ikki kunnu fremjast beinanvegin orsakað av ógvuliga ringum veðurlíkindum.

Tað verður nágreinað í 6. *pkt.*, at tvingsilssektir verða álagdar annaðhvørt sum leypandi sektir ella sum staksektir. Vanliga eiga leypandi sektir at verða álagdar, men tað slagið skal veljast, sum í tí einstaka førinum verður mett at muna best. Endamálið við tvingsilssektum skal vera at tryggja, at tað, sum ásett er í ella við heimild í lógini, verður lýtt. Tvingsilssektir skulu ásetast soleiðis, at tann, sum hevur ábyrgdina, hevur móguleika at sleppa undan sekt, um hann lýkur skylduna, talan er um.

Stk. 3, 1. pkt., staðfestir, at tvingsilssektir verða álagdar tí, sum hevur ábyrgdina av rættarbrotinum. Tá ið talan er um feløg o.a. tílíkt, skulu tvingsilssektir vanliga stílast tí løgfrøðiliga persóninum, ikki einstaklinginum, sum hevur framt rættarbrotið, sbr. 2. *pkt.* Í 3. *pkt.* verður staðfest, at tá ið talan er um felag, sum er partur av samtaki, kunnu tvingsilssektir ikki bara krevjast inn hjá felagnum, sum tvingsilssektirnar eru stílaðar, men eisini hjá móðurfelagnum. Á henda hátt fæst størri trygd fyri, at tvingsilssektirnar kunnu virka sum eitt munadygt amboð at leggja trýst við, við tað at vantandi peningur í dótturfelagnum ikki nýtist at vera nøkur forðing fyri innkrevjing. Í 4. *pkt.* er ásett, at krøvini kunnu krevjast inn við panting. Tað ber í sær, at álagdar tvingsilssektir kunnu krevjast inn uttan lógsókn og dóm.

Stk. 4 gevur landsstýrismanninum heimild at sleppa áløgdum tvingsilssektum.

Í førum har ið henda lógin og geiralógir hava somu tvingsilsamboð, er útgangsstøðið, at tvingsilsreglurnar í geiralógini skulu brúkast, um ikki reglurnar snúgva seg um ymsar tættir í viðurskiftunum, sum talan um. Í tann mun geiralógum vantar reglur um tvingsilssektir, kunnu reglurnar í hesi lógini um tvingsilssektir brúkast.

Álagdar tvingsilssektir eru ikki revsing og kunnu tí koma aftur at gjøldum, sum áløgd eru fyri lógarbrot, ella aftur at aðrari revsiatgerð.

Tað er vanlig fatan, at tvingsilssektir falla burtur og ikki longur kunnu krevjast inn, tá ið tvingsilin hevur virkað og endamálið tí er rokkið. Tvingsilssektir eru sostatt ikki revsing fyri eina longu útinta atferð, men eitt tvingsilsamboð til at tvinga fram eina ávísa atferð. Høvdu tvingsilssektir kunnað verið innkravdar, eftir at atferðin, sum var orsök til, at tvingsilssektir vórðu álagdar, var hildin uppat, høvdu tær farið frá at vera eitt tvingsilsamboð til at vera revsing, og í tí føri hevði tað verið brot á evropeiska mannarættindasáttmálan art. 6, stk. 1, at álagt (tvingsils)sektir fyrisingarlíga uttan at halda meginregluna um rættvísan rættargang.

Til § 43

Revsing kann bara áleggjast fyri brot á ásetingarnar og reglur ásettar við heimild í ásetingunum, sum ítøkilig verða nevndar í § 43, sbr. *stk. I.*

Í onkrum førum kann eitt brot bæði vera fevnt av gerningslýsingini í hesi lógini og eini geiralóg. Í slíkum førum er útgangsstøðið, at tað er revsiásetingin í geiralógini, sum brúkast skal, um ikki ásetingarnar snúgva seg um ymsar tættir í teimum revsiverdu viðurskiftunum, sbr. orðingina *er ikki hægri revsing ásett í aðrari lóggávu.*

Forboðið fyri dupultari revsing eftir 7. ískoytissáttmála til evropeiska mannarættindasáttmálan art. 4 forðar fyri endurtiknari revsirættarsókn. Tað ber í sær, at eitt rættarbrot, sum longu er revsað, ikki kann revsast umaftur eftir somu ella samsvarandi revsiáseting. Hava revsiásetingarnar til endamáls at verja ymisk áhugamál, kunnu somu viðurskiftir revsast eftir fleiri revsiásetingum í sokallaðari idealkapping (*concurus idealis*). Hvørji áhugamál ið tann einstaka revsiásetingin miðar eftir at verja, veldst um eina ítøkiliga meting við støði í orðaljóði og lógarfyrireikandi arbeiði.

Treytin fyri skyld er tilætlan ella ósketni. Revsikarmurin fyri vanlig rættarbrot er sekt ella fongsul upp í eitt ár.

Hevur ein geiralóg grovt ósketni ella tilætlan sum treyt fyri skyld, kann eitt rættarbrot av ósketni bara revsast eftir hesi lógini, sum eisini heimilar revsing, tá ið talan er um rættarbrot av ósketni. Sum dømi kann nevast eitt føri, har ið ein gerð bæði er brot á reglurnar í hesi lógini og løgtingslóg um aling av fiski v.m. Verður brotið eftir báðum lógum mett at vera framt av grovum ósketni, geldur revsiásetingin í løgtingslóg um aling av fiski v.m. § 25 sum geiralóg. Kann brotið bara sigast at vera framt av ósketni, kann revsing bara áleggjast við heimild í § 43 í hesi lógini, sum hevur ósketni sum treyt fyri skyld.

Er talan um skerpanði umstøður, er revsingin sett at vera sekt ella fongsul upp í tvey ár. Hvat ið krevst, fyri at talan kann sigast at vera um skerpanði umstøður, veldst um eina ítøkiliga meting. Í sambandi við metingina skal serligur dentur leggjast á, um rættarbrotið hevur verið atvold til munandi skaða á náttúrumargfeldið ella vanda fyri slíkum skaða, um skaðin á náttúrumargfeldið verður mettur at vera óbotaligur, hvussu stóra skyld tann, sum hevur framt rættarbrotið, hevur, og um viðkomandi hevur sett fyrirbyggjandi ella tálmandi tiltøk í verk. Aftur at tí kann orsök vera at leggja serligan dent á, um rættarbrotið er brot á ásetingar í lógini, sum serliga miða eftir at verja ella varðveita serliga viðkvom ella hótt sløg (*species*) ella náttúrusløg, ella um rættarbrotið ber í sær álvarsligt inntriv í eitt verndarøki. Sum dømir um onnur grov rættarbrot kunnu eisini hugsast ólógligur innflutningur og útseting av fremmandum lívverum.

Í stk. 2 er ásett, at tað í reglum ásettum við heimild í ásetingum, sum nevndar verða í stk. 1, kunnu ásetast nærri reglur um revsing fyri brot á ásetingar í reglunum. Eisini kann í ásetast í slíkum reglum, at brot á ásetingar í reglunum ikki skal vera revsivert.

Í stk. 3 er ásett, at mál um brot á tær í stk. 1 nevndu ásetingarnar og ásetingar við heimild í teimum í stk. 1 nevndu ásetingunum verða viðgjörd sum lögreglumál, og at tvingsilstiltøkini í kapitli 86 og 87 í rættargangslógini verða brúkt sum í ríkisákæramálum. Ásetingin tryggjar, at uttanrættarlig sektaruppskot kunnu gevast fyri brot á lógina. Skulu uttanrættarlig sektaruppskot brúkast, er tað ein fyrirtreyt, at tað annaðhvørt finst ein greið rættarvenja, ella at ríkisækarin hevur gjørt leiðreglur fyri sektarstiginum. Tey fyrstu málini um brot á lógina verða tí at leggja fyri Føroya rætt, so at ein greið rættarvenja kann fáast til vega.

Í stk. 4 er ásett, at um rættarbrotið er framt vegna felag ella annan lögfrøðiligan persón, kann tann lögfrøðiligi persónurin revsast sambært reglunum í lógarkapitli 5 í revsilógini.

Til § 44

Ásetingin ásetur, at løgtingslógin kemur í gildi tann 1. januar 2022.

Orsökkin til, at lógin ikki kemur í gildi, fyrsta hon er samtykt, er, at tí nýggju náttúruvfyrisitingini fer at tørva nakað av fyrireikingartíð.

Til § 45

§ 45 ásetur neyðugar fylgibroytingar í løgtingslóg nr. 83 frá 25. mai 2009 um aling av fiski v.m., sum broytt við løgtingslóg nr. 50 frá 30. apríl 2018, og løgtingslóg um nr. 27 frá 9. september 1954 um fuglaveiðu v.m., sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 48 frá 15. mai 2014.

Broytingin í løgtingslóg um aling av fiski snýr seg um at broyta eina tilvísing til náttúrufriðingarlógina, so at tað í staðin verður víst til hesa lógina.

Broytingarnar í løgtingslóg um fuglaveiðu v.m. snúgva seg í fyrra lagi um broyta nakrar tilvísingar til friðingarnevndirnar eftir náttúruvfyrisitingarlógini, so at tað í staðin verður víst til landsstýrismannin, og í øðrum lagi um at áseta í fuglaveiðulógini, at veiða eftir lógini ikki kann fara fram í ósamsvari við verndartiltøk eftir hesi lógini.

Umhvørvis- og vinnumálaráðið, 23. juli 2021.

Helgi Abrahamsen
landsstýrismaður

/ Herálvur Joensen

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

Fylgiskjal 1: Ummælissskriv

Fylgiskjal 2: Ummælissskjal